

AJPPA

วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

สมาคมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 79 หมู่ 1 ถ.พหลโยธิน

ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา 13170

โทร. 091-969-1539

E-mail: journal.ajppa@mcu.ac.th

<https://sc08.tci-thaijo.org/index.php/AJPP>

วารสารวิชาการ
รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2566 Vol. 5 No. 2 May - August 2023

Vol. 5
No. 2

วารสารวิชาการ รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

ACADEMIC JOURNAL OF POLITICAL SCIENCE AND PUBLIC ADMINISTRATION

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2566 Vol. 5 No. 2 May - August 2023

ISSN Print: 2822-065X, ISSN Online: 2822-0676

A
J
P
P
A

วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

สมาคมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

Academic Journal of Political Science and Public Administration

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2566

จำนวนพิมพ์ : 10 เล่ม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

วารสารฯ มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความคุณภาพสูงในด้านรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือคณาจารย์ นิสิต นักศึกษา และนักวิจัยทั้งในและนอกสถาบัน

ที่ปรึกษาวารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

พระพรหมบัณฑิต, ศดร.

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

พระเทพพรเมธี, รศ.ดร.

พระเทพเวที, รศ.ดร.

พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.

พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.

พระมหาสุรศักดิ์ ปจจนตเสโน, ผศ.ดร.

พระมหาชำนาญ มหาชาโน, ดร.

พระอุดมสิทธิธนายก, รศ.ดร.

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง

ศ.ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการอำนวยการ:

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ:

รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

พระครูสุธีภิตติบัณฑิต, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ:

อาจารย์ ดร. สุภัทรชัย สีสะใบ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทีมบรรณาธิการ:

พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร.

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง

ศ.ดร.จำนง อติวัฒนสิทธิ์

รศ.ดร.สุรพล สุธะพรหม

รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์

ผศ.ดร.พงษ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์

ผศ.ดร.อภิญา ฉัตรช่อฟ้า

รศ.ดร.ภูมิ มูลศิลป์

รศ.ดร.ว่าที่ พ.ต.สวัสดิ์ จิรภูมิติกาล

รศ.ดร.วันทนา เนาวรัตน์

ผศ.ดร.ตระกูล จิตวัฒนากุล

ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร

ผศ.ดร.ทวนธง ครุฑจั่น

ผศ.ดร.ธเนศพล อินทร์จันทร์

ผศ.ดร.เสกสรรค์ สนวา

ผศ.ดร.วิภาณี เผือกบัวขาว

ผศ.ดร.สมคิด ดวงจักร

ผศ.ดร.มยุรี รัตนเสริมพงศ์

ผศ.ดร.กมลวรรณ วรรณธำ

ดร.ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี

ดร.ณัฐนันท์ จิรภินันท์

ดร.ชฎิล โรจนานนท์

ดร.สิริพัฒน์ ลาภจิตร

ดร.พัชรนันท์ ตลาดทรัพย์

อ.พินันท์ ตลาดบัวขาว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กระทรวงยุติธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยทักษิณ

มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

วิทยาลัยพิษณุบัณฑิต

กองจัดการ:

พระมหาสมชาย ขนติสรโน

พระมหาสมค์กร อติภักโท

อาจารย์ ดร. นิกร ศรีราช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศิลปกรรม:

นายดวงจันทร์ แสงอาทิตย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การเงิน:

อาจารย์ ดร. สุมาลี บุญเรือง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นางสาวพัชรี हालาง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พิธีจันอักษร:

นายนเรศ ฤทธิเดช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ฝ่ายกฎหมาย:

รศ.ดร. ธัชชนันท์ อิศรเดช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน:

สำนักงานสมาคมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

สมาคมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

อาคารพระราชาธิปไตย (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ที่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 0919691539

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541. แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

Academic Journal of Political Science and Public Administration

Vol.5 No. 2 May – August 2023

Number of prints: 10 copies

Release Date Is 3 Copies Per Year.

Issue 1 January – April.

Issue 2 May – August.

Issue 3 September – December.

Objective:

The journal has a policy to publish high-quality articles in political science and public administration. The target groups are faculty members, students, and researchers both inside and outside the institution.

Advisory Board of Journal

Prof. Dr. Phra Thepwatcharabundit
 Assoc. Prof. Dr. Phra Theppawaramethi
 Asst. Prof. Phra Suwanmethaphorn
 Assoc. Prof. Dr. Phra Medhidhammajan
 Assoc. Prof. Dr. Phra Thepwethi
 Phra Sophonvachiraphorn
 Assoc. Prof. Dr. Phra Udomsiththinayok
 Assoc. Prof. Dr. SuraponSuyaporm

Mahachulalongkornrajavidyalaya University
 Mahachulalongkornrajavidyalaya University
 Mahachulalongkornrajavidyalaya University
 Mahachulalongkornrajavidyalaya University
 Mahachulalongkornrajavidyalaya University
 Mahachulalongkornrajavidyalaya University
 Mahachulalongkornrajavidyalaya University
 Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor:

Assoc. Prof. Dr. Kiattisak Suklueang

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Assistant Editor:

Asst. Prof. Dr. Phramaha Krisada Kittisobha

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor in Chief:

Dr. Suphattharachai Sisabai

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editorial Team:

Assoc. Prof. Dr. Phramedhavinaiyaros

Mahamakut Buddhist University

Prof. Dr. Boonton Dockthaisong

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Assoc. Prof. Dr. Toemsak Thongin

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Phongphat Chittanurak

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Apinyar Chatchorfa

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Assoc. Prof. Dr. Sawat Chirattitikan

Ministry of Justice

Assoc. Prof. Dr. Wanthana Naowan

Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Trakool Jitwattanakorn

North Bangkok University

Asst. Prof. Dr. Busakorn Watthanabut

North Bangkok University

Asst. Prof. Dr. Thuanthong Krutchon

Thaksin University

Asst. Prof. Dr. Tanesphol Injun

Phitsanulok University

Asst. Prof. Dr. Seksan Sonwa

Roi Et Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Wipavane Phueakbuakhao

Phetchaburi Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Somkhit Duangchak

Chom Bueng Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Mayuree Rattanasermphong

Thepsatri Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Kamonwan Wanthanang

Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Dr. Chatnarongsuk Suthamdee

Chaiyaphum Rajabhat University

Dr. Nadthanan Chirakitnimit

Chiang Mai University

Dr. Chadin Rochananonda

Chulalongkorn University

Dr. Siriphat Lapchit

Surindra Rajabhat University

Dr. Phatthan Taladsub

Khon Kaen University

Pinan Ladbuakhao

Pitchayabundit College

Management Division:

Phramaha Somchai Khantisarano

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Phramaha Samak Atibhaddho

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Dr. Nigorn Srirat

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fine arts:

Mr. Dongchan Sengatid

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Finance Subdivision:

Dr. Sumalee Boonrueang

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Miss Paschree Halang

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

proofreading department:

Mr. Naret Ridthidet

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Legal Subdivision:

Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Office:

The Office JOURNAL OF POLITICAL SCIENCE AND PUBLIC ADMINISTRATION

Political Science and Public Administration

79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House

79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya. 13170.

Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

**คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ :
วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์**

ARTICLE REVIEW BOARD:

ACADEMIC JOURNAL OF POLITICAL SCIENCE AND PUBLIC ADMINISTRATION

1. พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.
Prof. Dr. Phra Brahmaphundit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
2. พระธรรมรัตนารณ, ดร.
Dr. Phra Thammaratanaporn	วัดเขียนเขต จังหวัดปทุมธานี
Wat Khian Khet, Pathum Thani Province
3. พระเทพวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
Prof. Dr. Phra Thepvatjarabundit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
4. พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phratheppariyattimethi	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
5. พระราชวัลลาจารย์, ดร.
Dr. Phra Rajwallapajan	วัดหนองหอย จังหวัดราชบุรี
Wat Nong Hoi, Ratchaburi Province
6. พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phramedhavinaiyaros	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
7. พระสมุทรโฆษโกศล, ดร.
Dr. Phra Samut Wachirasopon	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
8. พระพิพัฑฒโรดม
Phra Phiphatphatcharodom	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
9. พระวชิรภักดีบัณฑิต, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phra Vajirakittibundit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
10. พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phra Udomsittinayok	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
11. พระเมธีวรารณ
Phra Metheewaraporn	วัดพนัญเชิงวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Wat Phananchong Worawihan, Ayutthaya
12. พระครูโอสถสมณทกิตต์, ผศ.ดร.
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Opasnonthakit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
13. พระครูนันทกิจโกศล, ดร.
Dr. Phrakru Nonthakitkosol	วัดอ่วมองประชาชนภูมิ จังหวัดนนทบุรี
Wat Uam Ong Prachanarimit, Nonthaburi
14. พระครูโกศลธรรมานุสิฐ, ดร.
Dr. Phrakhru Kosol Thammanusit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
15. พระครูพิศิษฐ์ประชาณ, ดร.
Dr. Phrakhru Phisitprachanat	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

16. พระครูวิสุทธิสילהิวัฒน์, ดร.
Dr. Phrakhru Wisutsilapiwat	วัดไผ่ล้อม จังหวัดสระบุรี
Wat Phai Lom, Saraburi Province
17. พระครูปลัดปัญญาจารย์, ศ.ดร.
Prof. Dr. Phrakhrupalad Panyaworawat	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
18. พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phramaha Somboon Uddhikaro	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
19. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปัญโญ, ผศ.ดร.
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Sangkharakchakrit Phuripanyo	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
20. พระคมสัน จิตเมธโส, ผศ.
Asst. Prof. Phra Khomsan Titamataso	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
21. พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร.
Assoc. Prof. Dr. Phrakhru Suthikittibundit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
22. พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส, ดร.
Dr. Phrakhruvinaithon Ekk Jinawangso	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
23. ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง
Prof. Dr. Boonton Dockthaisong	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
24. ศาสตราจารย์ ดร. จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์
Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
25. ศาสตราจารย์ ดร. ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
Prof. Dr. Thirapat Serirangsan	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Sukhothai Thammathirat Open University
26. รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ ไชวงษม
Assoc. Prof. Anuphum Sowkasem	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
27. รองศาสตราจารย์ ดร. โกนิฐ์ ศรีทอง
Assoc. Prof. Dr. Konit Sithong	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
28. รองศาสตราจารย์ ดร. อภินันท์ จันตะนี
Assoc. Prof. Dr. Aphinant Chantanee	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
29. รองศาสตราจารย์ ดร. วิวัฒน์ หามนตรี
Assoc. Prof. Dr. Wiwat Harmontree	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
30. รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ บุญปู
Assoc. Prof. Dr. Somsak Bunpu	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
31. รองศาสตราจารย์ ดร. สมชัย ศรีนอก
Assoc. Prof. Dr. Somchai Sino	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
32. รองศาสตราจารย์ ดร. สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
Assoc. Prof. Dr. SutthiPhong Siwichai	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
33. รองศาสตราจารย์ ดร. สมาน นามสนธิ
Assoc. Prof. Dr. Saman Ngamsanit	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

34. รองศาสตราจารย์ ดร. ทัชชนันท์ อิศรเดช
Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
35. รองศาสตราจารย์ ดร. สุรินทร์ นิตามังกูร
Assoc. Prof. Dr. Surin Nitamangkoon
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
36. รองศาสตราจารย์ ดร. พิเชฐ ทังโต
Assoc. Prof. Dr. Phichet Thangto
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
37. รองศาสตราจารย์ ดร. ภัทรพล ใจเย็น
Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
38. รองศาสตราจารย์ ดร. เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
Assoc. Prof. Dr. Toemsak Thongin
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
39. รองศาสตราจารย์ วราคม ที่สุกะ
Assoc. Prof. Warakhom Thisuka
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
40. รองศาสตราจารย์ ดร. ชัยยุทธ ชินอกุล
Assoc. Prof. Dr. Chaiyuth Chinokul
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
National Institute of Development Administration
41. รองศาสตราจารย์ ดร. โยธิน แสงวงดี
Assoc. Prof. Dr. Yothin Sawaengdee
มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University
42. รองศาสตราจารย์ ดร. อีร์โชติ เกิดแก้ว
Asst. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
Hua Chiew Chalermprakiet University
43. รองศาสตราจารย์ พัฒนา เรือนใจดี
Assoc. Prof. Phatthana Rueanchaidee
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University
44. รองศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า
Assoc. Prof. Dr. Wasana Kaewla
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surin Rajabhat University
45. รองศาสตราจารย์ ดร. สุวิญ รักสัตย์
Assoc. Prof. Dr. Suwin Raksat
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
46. รองศาสตราจารย์ ดร. อีระพงษ์ แก่นอินทร์
Assoc. Prof. Dr. Thiraphong Kaenin
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Prince of Songkla University
47. รองศาสตราจารย์ ดร. สรรเสริญ อินทรรัตน์
Assoc. Prof. Dr. Sansoen Intarat
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Suan Dusit University
48. รองศาสตราจารย์ ดร. จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ
Assoc. Prof. Dr. Chamroen Chuchuaisuwan
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
Rajamangala University of Technology Srivijaya
49. รองศาสตราจารย์ ดร. ภักดี โพธิ์สิงห์
Assoc. Prof. Dr. Phakdi Phosing
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Mahasarakham Rajabhat University
50. รองศาสตราจารย์ ดร. สันญา เคนาภูมิ
Assoc. Prof. Dr. Sanya Khenaphum
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Mahasarakham Rajabhat University
51. รองศาสตราจารย์ ดร. ชลวิทย์ เจียรจิตต์
Assoc. Prof. Dr. Chonwit Chianchit
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University

52. รองศาสตราจารย์ ดร. ไพศาล สรรสวัสดิ์
Assoc. Prof. Dr. Phaisan Sansonwisut
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
Nakhon Sawan Rajabhat University
53. รองศาสตราจารย์ ดร. กาสัก เต๊ะขันหมาก
Assoc. Prof. Dr. Kasak Tekhanmak
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
Thepsatri Rajabhat University
54. รองศาสตราจารย์ ดร. ชวลิต สวัสดิ์ผล
Assoc. Prof. Dr. Chawalit Sawatphon
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
Suan Dusit Rajabhat University
55. รองศาสตราจารย์พิเศษ ว่าที่ พ.ต. ดร. สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล
Assoc. Prof. Dr. Sawat Chirattthitikan
กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
Department of Corrections, Ministry of Justice
56. รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา หล่อตระกูล
Assoc. Prof. Dr. Atchara Lotrakun
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
57. รองศาสตราจารย์ ดร. สำเนียง เลื่อมใส
Assoc. Prof. Dr. Samniang Leurmsai
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University
58. รองศาสตราจารย์ ดร. วันทนา เนาว์วัน
Assoc. Prof. Dr. Wanthana Naowan
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
59. รองศาสตราจารย์ ดร. ศรชัย ท้าวมิตร
Assoc. Prof. Dr. Sornchai Taomitr
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
60. รองศาสตราจารย์ ดร. สุกิจ ชัยมุสิก
Assoc. Prof. Dr. Sukit Chaimusik
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University
61. รองศาสตราจารย์ ดร. จิรายุ ทรัพย์สิน
Assoc. Prof. Dr. Chirayu Sapsin
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Surindra Rajabhat University
62. รองศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย ธรรมชอบ
Assoc. Prof. Wichai Thamchop
นักวิชาการอิสระ
Independent Scholar
63. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พลัปปึง คงชนะ
Asst. Prof. Dr. Phlapphueng Khongchana
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
64. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนต์รี เพชรนาจักร
Asst. Prof. Dr. Montri Phetnachak
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
Prince of Songkla University
65. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วุฒินันท์ กันทะเตียน
Asst. Prof. Dr. Wutthinan Kanthatian
มหาวิทยาลัยมหิดล
Mahidol University
66. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วสิน ปัญญาวุฒตระกูล
Asst. Prof. Dr. Wasin Panyawutatrakun
มหาวิทยาลัยนเรศวร
Naresuan University
67. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทักษิณี เจนวิธิสุข
Asst. Prof. Dr. Thatsani Chenwithisuk
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
Chandrakasem Rajabhat University
68. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน
Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen
มหาวิทยาลัยศิลปากร
Silpakorn University
69. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สอาด บรรเจิดฤทธิ์
Asst. Prof. Dr. Sa-At Banchoetrit
มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด
Stanford University

70. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร. อนันท์ ใจสมุทร
Asst. Prof. Lt. Jg. Dr. Anan Chaisamut
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Surat Thani Rajabhat University
71. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชยสร สมบุญมาก
Asst. Prof. Dr. Chayason Sombunmak
มหาวิทยาลัยนครพนม
Nakhon Phanom University
72. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุษกร วัฒนบุตร
Asst. Prof. Dr. Busakorn Watthanabut
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
North Bangkok University
73. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมคิด ดวงจักร
Asst. Prof. Dr. Somkhith Duangchak
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
Chom Bueng Rajabhat University
74. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญชู ภูศรี
Asst. Prof. Dr. Boonchoo Poosri
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
Ubon Ratchathani University
75. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิชชุกร นาคธอน
Asst. Prof. Dr. Witchukon Nakathon
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
76. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัชวาล แอร่มหล้า
Asst. Prof. Dr. Chatchawan Araemla
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
Chom Bueng Rajabhat University
77. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุภูมิ เขตจัตุรัส
Asst. Prof. Dr. Chatuphum Khetchatturat
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Khonkaen University
78. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อุทัย สติมัน
Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Suan Dusit University
79. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พานสุวรรณ
Asst. Prof. Dr. Apichat Pansuwan
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
80. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนัสสวาส กุลวงศ์
Asst. Prof. Dr. Manassawas Kullawong
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย
Rajamangala University of Technology Srivijaya
81. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิภาวดี เผือกบัวขาว
Asst. Prof. Dr. Wipavanee Phueakbuakhao
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
Phetchaburi Rajabhat University
82. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสกสรรค์ สนวา
Asst. Prof. Dr. Seksan Sonwa
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
Roi Et Rajabhat University
83. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุง วรรณทอง
Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
84. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รัฐพล เย็นใจมา
Asst. Prof. Dr. Rattapol Yenjaima
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
85. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อธิวุฒิ หมั่นมี
Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
86. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒน์ รักขันโท
Asst. Prof. Dr. Suwatsan Ragkhanto
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
87. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ปราณิต
Asst. Prof. Dr. Yuttana Praneet
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

88. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรทิพย์ วรรณวิโรจน์
Asst. Prof. Dr. Phonthip Wannawiro	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
89. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ธิลาว
Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
90. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุริยา รักษาเมือง
Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
91. ผศ.ดร. ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรีธา
Asst. Prof. Dr. Prasit Phutthasatsattha	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
92. อาจารย์ ดร. อนงค์วิญา สาริบุตร
Dr. Anongwitya Saribut	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University
93. อาจารย์ ดร. วียะดา วรานนท์วนิช
Dr. Wiyada Waranonwanit	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
North Bangkok University
94. อาจารย์ ดร. กฤษณะ ทองแก้ว
Dr. Kitsana Thongkaeo	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Suratthani Rajabhat University
95. อาจารย์ ดร. จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ
Dr. Chitwimon Khlaisuban	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Suan Dusit University

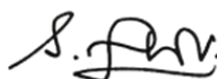
บทบรรณาธิการ

๐๐—————๐๐

วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์นี้เป็นปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน พฤษภาคม - สิงหาคม พ.ศ. 2566 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควบคู่กับการตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

กองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้อง น่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ)

บรรณาธิการวารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(7)
บทบรรณาธิการ	(13)
สารบัญ	(14)
บทความวิชาการ :	
ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย	
อภิชัย พิทยานุรักษ์กุล	1
จากการเมือง ถึง การปกครอง	
สมศักดิ์ ผู้เจริญ, เชวงศักดิ์ เอี่ยมสำอาง,	
โปรดปราน เสริญวงศ์สัจย์	13
ภาวะผู้นำ: การสื่อสารทางการเมืองตามหลักพุทธธรรม	
พระชาณรงค์ ประเสริฐศรี	30
คุณธรรมของผู้นำทางการเมืองตามแนวคิดของโสเครตีส เพลโต	
อริสโตเติล และพรหมวิหาร 4	
ขวัญชนก สายชมพู, อภิรติ โกเฮง	41
การประยุกต์ใช้เมตต้าเวิร์สเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้พระพุทธศาสนา	
เสมือนจริงในยุคดิจิทัล	
พระมหาสมชาย ขนฺติสรโณ	49
ธรรมะกับการเมืองของประชาชนบนวิถีแห่งธรรมาธิปไตย	
ธวัชชัย ผลสะอาด	58
ถอดบทเรียนการบริหารจากวัดไทยในต่างประเทศ กับ การสืบรักษา	
พระพุทธศาสนา กรณีศึกษา วัดพระธาตุดอยสุเทพ เมืองชิโนฮิลท์	
แคลิฟอร์เนีย	
พระราชวัชรสารบัณฑิต (ประสาร จันทสาโร),	
พระครูสุธีกิตติบัณฑิต(กฤษฏา กิตติโสภโณ),	
พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, สุกานดา จันทวารีย์	71

ภาคผนวก	84
คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง	85

ธรรมาภิบาลกับการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย*
GOOD GOVERNANCE AND ADMINISTRATION OF LOCAL GOVERNMENT
ORGANIZATIONS IN THAILAND

อภิชัย พิทยานุรักษ์กุล

Apichai Pittayanuraksakul

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: Apichai8756 @gmail.com

บทคัดย่อ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรากฐานในการปกครองตามระบบประชาธิปไตยตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งเรียกผู้บริหารขึ้นต้นด้วยคำว่า “นายก” รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยถือปฏิบัติตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้มีการบริหารกิจการท้องถิ่นที่ดีการปกครองส่วนท้องถิ่นไทยเป็นหน่วยงานราชการของรัฐบาลที่มีอยู่ทุกพื้นที่ครอบคลุมทั่วทั้งราชอาณาจักรไทย ทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานราชการถือปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน บทความนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิเคราะห์หลักธรรมาภิบาลมาบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลักธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประโยชน์ของการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหาร โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและนำเสนอเป็นบทความนี้

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาล, การบริหาร, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

*Received February 2, 2023; Revised June 13, 2023; Accepted June 14, 2023

Abstracts

Local government is the foundation of democratic government. Meet the needs of the local people. Each local government organization calls the executives beginning with "President." The Constitution of the Kingdom of Thailand prescribes that Thai local government organizations adhere to the principles of good governance or governance to have good local administration. Thai local government is a government agency that exists in all areas covering the entire Kingdom of Thailand. Both provincial administrative organizations, city municipalities, city municipalities, subdistrict municipalities, and subdistrict administrative organizations. Administration of local government organizations as government agencies abide by royal decrees. On the good governance of the country, 2003. These include the rule of law, morality, and transparency—principles of participation, Responsibility, and value principles for the benefit of the public. This article aims to collect the concepts of local government organizations. Analyze the principles of good governance to manage local government organizations. Principles of good governance in local government organizations and the benefits of applying good power to management using a study method from the document. They were analyzed in terms of content and presented in this article.

Keywords: Good governance, Administration, Local administrative organizations

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดการกระจายอำนาจการปกครองไว้ในส่วนที่ 3 กล่าวถึงแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา 78 (3) กระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เองส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นและระบบสาธารณสุขปโภคและสาธารณสุขการตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงเท่าเทียมกันทั่ว

ประเทศ ทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น มาตรา 78 (4) พัฒนาระบบงานภาครัฐโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพคุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงานเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ และมาตรา 78 (5) จัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นเพื่อให้การจัดทำและการให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน

การบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยมีลักษณะเป็นแบบรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง มีการปฏิรูประบบราชการมาแล้วหลายครั้งเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การจัดโครงสร้างองค์กรจึงมีความซับซ้อนการตัดสินใจมอบอำนาจบ้างต้องฟังคำสั่งหรือการอนุมัติจากส่วนกลาง แผนการดำเนินงานจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนเพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างในการปฏิบัติราชการ และการให้บริการประชาชน รัฐบาลจึงได้มีแนวความคิดในการปฏิรูประบบราชการ และเพิ่มการกระจายอำนาจจากการบริหารราชการส่วนกลางลงสู่ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่น (วิพร เกตุแก้ว, 2559) การสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือ ธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือบริหารกิจการสาธารณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชน ผู้รับบริการทำให้ประชาชนมีความยอมรับนับถือ และสามารถเชื่อมั่นได้ว่าผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามาทำหน้าที่บริหารท้องถิ่น มีความตั้งใจเข้ามาบริหารงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างแท้จริง ไม่ใช่เข้ามาเพื่อตักตวงผลประโยชน์เพื่อตนเอง และพวกพ้อง เป็นต้น (พิชัยรัฐ หมั่นดั่ง และคณะ, 2564)

หลักธรรมาภิบาล ในภาษาไทยได้มีการเรียกคือ การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ส่วนคำที่เรียกในภาษาอังกฤษใช้คำว่า Good Governance หมายถึง การปกครองที่เป็นธรรม แนวความคิดการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลนี้ไม่ใช่แนวความคิดทางการบริหารที่เพิ่งเกิดขึ้นในสังคม แต่เป็นการสะสมความรู้ที่เป็นวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมวลมนุษย์ หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นมิติใหม่ของการบริหารงานภาครัฐซึ่งมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ คือ การเน้นบทบาทของผู้บริหารงานภาครัฐในฐานะที่เป็นผู้ให้บริการที่มีคุณภาพสูงตามที่ประชาชนในฐานะผู้รับบริการต้องการ การบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลจึงก่อให้เกิดประสิทธิผลทั้งในระดับองค์การและระดับบุคคล กล่าวคือ ผลในระดับองค์การ ธรรมาภิบาลจะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้กับองค์การ

เนื่องจากมีระบบที่ชัดเจนในการบริหารและกำกับดูแล ซึ่งกระบวนการบริหารและกำกับองค์การที่ดีย่อมประกันได้ว่าจะเพิ่มโอกาสแห่งความสำเร็จได้ (สุภาพร พิศาลบุตร, 2544) หลักธรรมาภิบาล เป็นระบบการบริหารที่เน้นเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลขององค์กรภาครัฐและภาคเอกชน จึงมีความสำคัญ มีคุณค่าและเป็นประโยชน์อย่างมากต่อองค์กรชุมชน สังคม เศรษฐกิจ และประเทศชาติ อีกทั้ง ไชยวัฒน์ คำชู (2545) ได้กล่าวถึงธรรมาภิบาลช่วยให้เราสามารถระบุลักษณะ และปรับพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ถือว่าการจัดการบริหาร และการปกครองที่ไม่มีคุณภาพได้อย่างทันท่วงที เช่น 1) ความล้มเหลวในเรื่องส่วนตัว หรือเพื่อประโยชน์ส่วนตัว 2) ความล้มเหลวของกรอบกฎหมายที่ขัดต่อหลักธรรมาภิบาล 3) มีการออกกฎหมาย หรือระเบียบมากเกินไป 4) การตัดสินใจที่ขาดความโปร่งใส 5) ขาดกฎกติกาการยาทา และการดำเนินนโยบายปราศจากการพิจารณาที่ชัดเจน เป็นต้น

ดังนั้น การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสัมฤทธิ์ผลได้นั้น การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานด้านต่าง ๆ จึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารงาน จึงเห็นได้ว่าหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามกฎหมาย และหลักธรรมาภิบาลได้วางแนวทางปฏิบัติให้หน่วยงานราชการต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เป็นต้น บทความนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิเคราะห์หลักธรรมาภิบาลมาบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลักธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประโยชน์ของการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหาร โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและนำเสนอเป็นบทความนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า “Local Government” หรือ “รัฐบาลท้องถิ่น” ผู้เขียนได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้ โกวิท พวงงาม (2550) ได้กล่าวไว้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การที่องค์กรหนึ่งมีพื้นที่อาณาเขตของตนเองมีประชากรและมีรายได้ตามที่หลักเกณฑ์กำหนด มีอำนาจและมีอิสระในการปกครองตนเอง มีการบริหารการคลัง รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่ให้บริการในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในชุมชนหรือการมีส่วนร่วมในการบริหารและปกครองตนเองโดยผ่านตัวแทนที่มาจากการเลือกตั้ง เช่น การมีสภาท้องถิ่น เป็นต้น วิชชุกร นาครธน (2549) ได้กล่าวไว้ว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของการ

ปกครองประเทศ โดยรัฐบาลกระจายอำนาจการบริหารจัดการเกี่ยวกับการกิจการแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ โดยมีกฎหมายให้อำนาจสามารถดำเนินกิจกรรมและบริการสาธารณะ บางอย่างที่เป็นและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นภายใต้หลักของความยืดหยุ่น คล่องตัวและ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เป็นต้น

ดังที่ ฉันทวัฒน์ รัตนศักดิ์ (2555) ได้กล่าวว่า การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็นการ บริหารที่รัฐบาลกลางกระจายอำนาจทางการเมืองและการบริหารให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ อีกทั้ง โกวิท พวงงาม (2559) ได้อธิบายไว้ว่า ประชาชนมี อำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการต่าง ๆ ที่เป็นสาธารณะของท้องถิ่นด้วยตนเอง ตาม การกิจหน้าที่ที่ระบุให้ดำเนินการอย่างชัดเจนมีพื้นที่รับผิดชอบชัดเจน มีผู้บริหารและสภา ท้องถิ่นที่ได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ได้รับ มอบอำนาจมีความรับผิดชอบต่อการทำงานและตัดสินใจอย่างอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ อย่างเหมาะสมและเป็นไปตามอำนาจหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมใน การปกครองท้องถิ่น การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันมีอยู่ 2 รูปแบบ สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบที่ใช้ในการบริหารงานท้องถิ่นทั่วไป มี 3 ประเภท ได้แก่ องค์กรบริหาร ส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

2. รูปแบบพิเศษซึ่งใช้ในการบริหารงานท้องถิ่นบางแห่งมี 2 ประเภท ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การบริหารปกครองประเทศที่ประกอบไปด้วยประชากร มากมายและพื้นที่อันกว้างไกลโดยรัฐบาลที่ศูนย์กลางแต่เพียงสถาบันเดียวย่อมเป็นสิ่งที่ เป็นไปได้ยาก ดังนั้นการปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นจัดการ ปกครองและดำเนินกิจการบางอย่าง เพื่อการบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์กร มีเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมด หรือบางส่วน ทั้งนี้มีความเป็นอิสระในการ บริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีต่าง ๆ ตามความเหมาะสมภายใต้หลักของความ ยืดหยุ่น และความต้องการของท้องถิ่น เป็นต้น

หลักธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย เป็นการปกครองการบริหารการ จัดการควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยให้เป็นไปในครรลอง ธรรม การบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นหลักที่

เกื้อหนุนสังคมประชาธิปไตยได้มีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และพัฒนาเป็นพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (สถาบันพระปกเกล้า, 2549) ดังที่ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2552) ได้อธิบายไว้ว่า ธรรมนูญบาล หมายถึง ระบบโครงสร้างกระบวนการต่าง ๆ ที่วางกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจการเมืองและสังคมของประเทศ นอกจากนี้หลักธรรมนูญบาลมีความหลากหลายขององค์ประกอบจากนักวิชาการต่าง ๆ สามารถสรุปหลักธรรมนูญบาล ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า หลักประสิทธิภาพและหลักประสิทธิผลมาประกอบหลักธรรมนูญบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบนพื้นฐานของหลักการทั้ง 6 หลักการเป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 หลักการสำคัญของธรรมนูญบาล

1. หลักนิติธรรม (Rule of Law) คือ กฎเกณฑ์ที่มีความเที่ยงตรงเป็นธรรมกับทุกฝ่ายในสังคม ไม่เลือกปฏิบัติเป็นการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่สั่งมาของท้องถิ่น การตรากฎหมายที่ถูกต้องเป็นธรรม การบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย การกำหนดกฎกติกาและการปฏิบัติตามกฎกติกาที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัด โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ ความยุติธรรมของสมาชิกกระบวนการเสนอ

ร่างกฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ เป็นไปด้วยความชอบธรรม เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2549)

สรุปได้ว่า การใช้กฎเกณฑ์เป็นบรรทัดฐานในการปกครอง หลักธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กฎเกณฑ์นี้อาจหมายถึงตัวบทกฎหมาย ระเบียบ วินัย ข้อบังคับ กติกาหรือข้อตกลงในระดับต่าง ๆ โดยการใช้กฎเกณฑ์ดังกล่าวต้องมีความยุติธรรม เป็นต้น

2. หลักคุณธรรม (Morality) คนในสังคมมีจิตสำนึกยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม มีคุณธรรมจริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน เป็นผู้ที่มีจิตใจสูง มีความยินดีการวางตัวเป็นกลาง ความมีน้ำใจเสียสละ ความกตัญญูกตเวที ความละเอียดและกล้าหาญ ความเคารพนับถือ และความสุภาพอ่อนโยน มีระเบียบวินัยปฏิบัติตามหลักนิติธรรม เป็นต้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2542)

สรุปได้ว่า หลักธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลักคุณธรรมการใช้อำนาจที่ชอบธรรม ถูกต้อง มีความดีงาม ซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน และมีระเบียบวินัย เป็นต้น

3. หลักความโปร่งใส (Transparency) การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร โดยไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง มีกระบวนการทำงานตามกฎเกณฑ์ ระบบและกลไกการทำงานขององค์กรให้สามารถตรวจสอบความถูกต้อง มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือเปิดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกตลอดจนให้ประชาชนเข้าถึงได้สะดวก และมีส่วนร่วมตรวจสอบความถูกต้องในการดำเนินงาน เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549)

สรุปได้ว่า หลักธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การทำงานที่มีกฎเกณฑ์และกติกาต่าง ๆ เพื่อสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันโดยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมาให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบความถูกต้องมีระบบตรวจสอบที่ดีมีสื่อมวลชนที่เป็นอิสระ เป็นต้น

4. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) มีการรับฟังความคิดเห็น แผนงานโครงการใดจะกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน กระทบต่อสิ่งแวดล้อม การรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนก่อนที่จะตัดสินใจดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนเวลาใช้อำนาจตามกฎหมายที่จะอนุมัติ อนุญาต หรือเห็นชอบสิ่งใด ๆ ที่อาจไปกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของงานก่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ต่อคนต้องเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมสำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบ เป็นต้น (วันชัย วัฒนศัพท์, 2543)

สรุปได้ว่า หลักธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นประชาชนได้ร่วมรับรู้ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมปฏิบัติหรือตัดสินใจตรวจสอบการปฏิบัติงาน เป็นต้น

5. หลักความรับผิดชอบ (Responsiveness) หลักความรับผิดชอบคือการการตระหนักในสิทธิและหน้าที่ ข้อตกลงในผลงานอย่างชัดเจน มีระบบการติดตามประเมินผลที่เป็นกลางอย่างมีอิสระ มีแผนการควบคุม เคารพความเห็นที่แตกต่างกัน การให้บริการสังคมปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ และกล้ารับผลของการกระทำ รวมถึงแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดความผิดพลาดในหน้าที่การงานที่ตนรับผิดชอบ เป็นต้น (วีระ ไชยธรรม, 2542)

สรุปได้ว่า หลักธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารจะต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การใส่ใจในปัญหาและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา เสียสละเพื่อส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจการกระทำและผลงานของตนเอง มีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นต้น

6. หลักความคุ้มค่า หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency) หากพิจารณาจากทฤษฎีระบบจาก Input (ปัจจัยนำเข้า) ไปสู่ Process (กระบวนการ) และ Output (ผลผลิต) การบริหารองค์กรจะมุ่งแค่ Output ไม่ได้ ต้องมี Outcome (ผลสัมฤทธิ์) คือความคุ้มค่าบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด หลักความคุ้มค่าจะเกิดขึ้นตั้งแต่ขั้นตอนของการเตรียมจัดทำแผนงาน โครงการ การศึกษาแผนงาน โครงการที่จัดทำว่าเกิดจากปัญหาความต้องการของประชาชนหรือชุมชนหรือไม่ เพราะบางครั้งโครงการที่ทำไม่ได้ตอบสนองต่อปัญหาความต้องการของประชาชน เป็นต้น

สรุปได้ว่า หลักธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลักความคุ้มค่าเป็นการบริหารจัดการโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ด้วยความประหยัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นไทยเป็นหน่วยงานราชการของรัฐบาลที่มีอยู่ทุกพื้นที่ครอบคลุมทั่วทั้งราชอาณาจักรไทย ทุกพื้นที่ของประเทศไทยจะอยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่รู้ไม่ได้ก็รูปหนึ่งการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยจึงต้องปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล หลักธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การปกครอง การบริหาร การจัดการ ควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ ปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอก ได้แก่ หลักนิติธรรม

หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลางเพื่อให้ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เป็นต้น

วิเคราะห์หลักธรรมาภิบาลมาบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หลักธรรมาภิบาลเริ่มเข้ามาเป็นประเด็นทางการเมืองและสังคมในช่วงที่ประเทศไทยกำลังร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เมื่อพิจารณาเนื้อหาโดยรวมแล้วจะทราบว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้วางระบบบริหารบ้านเมืองให้เป็นประชาธิปไตย โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมมากขึ้น ตลอดจนคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เพิ่มกลไกการตรวจสอบระบบการเมืองระบบราชการให้ใช้อำนาจอย่างชอบธรรมและมีประสิทธิภาพ มีเจตนาจัดความทุจริต ผลประโยชน์ทับซ้อนของนักการเมือง ข้าราชการในบ้านเมือง

จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญได้วางรากฐานของธรรมาภิบาลไว้ กล่าวคือในแง่ของวัตถุประสงค์ การบริหารจัดการ รัฐธรรมนูญกำหนดให้ยึดประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) ของคนทุกภาคในสังคม ซึ่งด้านโครงสร้างและกระบวนการรัฐธรรมนูญได้เพิ่มภาคประชาสังคมเข้าสู่โครงสร้างการจัดการรัฐบาลไทย และเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคทั้งระดับชาติท้องถิ่น ชุมชน ในด้านเนื้อหาของธรรมาภิบาลเอง รัฐธรรมนูญมีหลักการให้เกิดการประสานประโยชน์ของทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดความสมดุลในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ (Sense of belonging) ให้เกิดขึ้นต่อประชาชนในฐานะพลเมืองของท้องถิ่น และจะเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะได้รับความไว้วางใจจากประชาชน ส่งผลให้การทำงานราบรื่น ได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากกว่าที่เป็นอยู่เดิม จึงเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนในสังคมประชาธิปไตย หัวใจสำคัญคือการเปลี่ยนหรือปลูกฝังทัศนคติให้ประชาชนเห็นว่าเป็นพลเมือง

หลักธรรมาภิบาลมีความสำคัญต่อการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างยิ่ง เพื่อยกระดับขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการตอบสนองความต้องการของประชาชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีความรับผิดชอบ มีความโปร่งใสมีการตรวจสอบการดำเนินงานเพื่อป้องกันการทุจริต ปฏิบัติตามหลักนิติธรรม การเคารพสิทธิมนุษยชน และสิทธิในทรัพย์สินของประชาชน หลักนิติธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลัก

ธรรมาภิบาล ตามกรอบของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้การประสานงานราชการด้านต่าง ๆ ระหว่างหน่วยงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันก็ต้องปรับเปลี่ยนระบบการทำงาน โดยเน้นให้ความสำคัญกับการให้บริการประชาชน รวมทั้งข้าราชการต้องปรับทัศนคติในการทำงาน โดยยึดมั่นในหลักจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพของการเป็นข้าราชการที่มีคุณภาพ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละ ซื่อสัตย์สุจริต อุทิศเวลากับงานราชการอย่างจริงจัง และเป็นที่พึ่งพาของประชาชนได้อย่างแท้จริง เป็นต้น

ประโยชน์ของการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารจัดการ

ธรรมาภิบาลเป็นหลักการที่สำคัญของทุกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาชน เนื่องจากธรรมาภิบาลเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อกัน และเป็นแนวทางในการจัดระเบียบเพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถอยู่ร่วมกัน ดังนั้นการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการจึงมีประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1. ประโยชน์ต่อองค์กร ทำให้การบริหารจัดการขององค์กรมีกลไกและกฎเกณฑ์ในการบริหารจัดการที่ดี มีระบบ มีความโปร่งใส มีมาตรฐานในการปฏิบัติงาน นำมาซึ่งความน่าเชื่อถือและศรัทธาต่อองค์กร ทำให้องค์กรมีการบริหารจัดการที่มีความคล่องตัว ทันต่อสถานการณ์ สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ทั้งภายในและภายนอกทำให้การดำเนินงานในภาพรวมขององค์กรมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเกิดความคุ้มค่าสูงสุดตามภารกิจขององค์กร เป็นต้น

2. ประโยชน์ต่อประชาชนหรือผู้รับบริการ ระบบการตัดสินใจและการบริหารจัดการโดยรวมของหน่วยงานภาครัฐมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ เสมอภาค และมีความยุติธรรม นำมาซึ่งความเชื่อมั่นและศรัทธาแก่ประชาชนและผู้รับบริการสะดวก รวดเร็ว ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกินความจำเป็น และทำให้การบริหารงานของภาครัฐเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสมมีคุณภาพ สามารถรองรับกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น

3. ประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ ทำให้ระบบบริหารของความโปร่งใสยุติธรรมก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม ทำให้สังคมมีความเข้มแข็งสามารถลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ทำให้ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขภายใต้ความร่วมมือกัน และได้รับความไว้วางใจจากประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรวมทั้งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล เป็นต้น (นฤมล สฤษระราช, 2558)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักของธรรมาภิบาลมีการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์โดยมุ่งเน้นให้เกิดการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล แล้วก่อให้เกิดประโยชน์ต่อความต้องการของประชาชนสูงสุด และเป็นการเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการบ้านเมือง เป็นต้น

สรุป

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยถือปฏิบัติตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้มีการบริหารกิจการท้องถิ่นที่ดีการปกครองส่วนท้องถิ่นไทยเป็นหน่วยงานราชการของรัฐบาลที่มีอยู่ทุกพื้นที่ครอบคลุมทั่วทั้งราชอาณาจักรไทย ทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล การบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานราชการถือปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหารจัดการ การบริหารบุคคล การบริหารการคลัง มีกฎหมาย ระเบียบของตนเอง มีผู้บริหารมาจากการเลือกตั้งทุกระดับ เป็นการดำเนินการตามทฤษฎีกระจายอำนาจ

การสร้างธรรมาภิบาล ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้เป็นอย่างดี ต้องมีความตั้งใจจริงมีความกล้าหาญ อดทน มีการสื่อสารที่ดีระหว่างกัน และมีสภาพแวดล้อมที่มีความพร้อม แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการสร้างธรรมาภิบาล คือ ความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องเรียนรู้ร่วมกัน การสร้างเสริมธรรมาภิบาลควรเริ่มต้นด้วยการสร้างความตระหนักให้สมาชิกในสังคมนั้น ๆ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2550). *การปกครองท้องถิ่นไทย : เอกสารตำราหลักประกอบการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น วิชา การเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท.
- _____. (2559). *การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมิติใหม่ในอนาคต* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

- ไชยวัฒน์ คำชู. (2545). *ธรรมาภิบาลการบริหารการปกครองโปร่งใสด้วยจริยธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: น้ำฝน.
- ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์. (2555). *การบริหารราชการไทย*. เชียงใหม่: สำนักวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นฤมล สุยะราช. (2558). *ธรรมาภิบาลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลในอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2552). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ*. สถาบันพระปกเกล้า. นนทบุรี: สำนักพิมพ์พิมพ์ลักษณ์.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2542). *พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- พิชัยรัฐ หมื่นด้วง และคณะ. (2564). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู*. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 6(9), 425-438.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2543). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สันติวิธีเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย.
- วิชชุกร นาครณ. (2549). *ระบบการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทย*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วิพร เกตุแก้ว. (2559). *ธรรมาภิบาลในองค์การ*. *วารสารรามคำแหง*, 23(4), 17-18
- วีระ ไชยธรรม. (2542). *หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี*. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2549). *ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล*. กรุงเทพฯ: คิง สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2549). *ชุดคู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินต์.
- สุภาพร พิศาลบุตร. (2544). *จริยธรรมทางธุรกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วี. เจ. พรินต์.

จากการเมือง ถึง การปกครอง*
FROM POLITICS TO GOVERNMENT

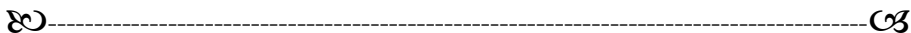
สมศักดิ์ ผู้เจริญ, เชวงศักดิ์ เอี่ยมสำอาง, โปรตปราน เสริญวงศ์สัตย์

Somsak Pucharoen, Chawengsak Iamsamang, Prodpran Sernvongsat

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: mahawattuck@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ผู้เขียนได้ทบทวนแนวคิดการเมือง ถึง การปกครอง โดยทั่วไปจะมีการเข้าใจว่า 2 คำนี้มีความหมายเดียวกัน แต่ในทางวิชาการด้านรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ เห็นว่ามีความต่างในแนวคิดและด้านหนึ่งก็มีความทับซ้อนกันในทางปฏิบัติ บทความนี้ผู้เขียนได้อธิบายความแตกต่างของ 2 คำนี้เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจภาพรวมและนัยทางทฤษฎีเพื่อสร้างพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ การเมืองการปกครองนั้นเป็นคำอธิบายพฤติกรรมทางสังคมที่สังคมนั้น ๆ ใช้กลไกหนึ่งในการทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีระบบระเบียบ ไม่เกิดความวุ่นวาย กลไกนั้นคือกลไกทางการเมืองการปกครอง ส่วนคำว่า “การเมือง” และ “การปกครอง” เรามักจะพูดหรืออ่านรวมกับราวกับว่าเป็นคำคำเดียวกันและมีความหมายเหมือนกัน แต่ในความเป็นจริงคำสองคำนี้มีความหมายแตกต่างกันแต่ก็ถูกใช้ร่วมกันเสมอการเมือง ตามความหมายควรจะเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวม หรือ กิจกรรมสาธารณะที่เกี่ยวกับรัฐ ส่วนการปกครอง นั้นมีความหมายถึงการควบคุม ดูแล โดยมีเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ความสงบ สันติสุข หรือเพื่อผลประโยชน์ของผู้ปกครอง

คำสำคัญ: การเมือง; การปกครอง

*Received August 24, 2022; Revised June 13, 2023; Accepted June 14, 2023

Abstract

In this article, the author has reviewed the concept of politics and governance. It is generally understood that these two words have the same meaning. But in the academic field of political science and social science, there are differences in concepts, and on one side, there are overlaps in practice. In this article, the author explains the differences between these two words to give readers an overview and theoretical implications to create a basis for learning. Politics and governance explain social behavior in which a society uses one mechanism to make the organization coexist in an orderly way. No chaos. That mechanism is an administrative mechanism. The terms "politics" and "government" are often spoken or read together as if they are the same word and have the same meaning. But these two words have different meanings but are always used together. Politics should be public affairs related to the state, while the government is meant to imply. Supervise, with one goal, such as peace, serenity, or for the benefit of parents.

keywords: Politics; Government

บทนำ

เรามักจะสับสนกับคำว่า “การเมือง-การปกครอง” เพราะประชาชนทั่วไปคิดว่าเป็นคำเดียวกัน แต่ในทางวิชาการคำ 2 คำนี้มีความแตกต่างกันในความหมายแนวคิดแต่นัยทางทฤษฎีหรือภาคปฏิบัติในความหมายที่ใกล้เคียงและทับซ้อนกัน การที่เราไม่เข้าใจนัยทางทฤษฎีที่ถูกต้องอาจจะทำให้การเรียนรู้คลาดเคลื่อนได้ ในบทความนี้ผู้เขียนจึงได้อธิบายและวิเคราะห์ให้เห็นถึงนัยทางทฤษฎีของ 2 คำนี้ การเมือง และการปกครอง การเมืองการปกครองนั้นเป็นคำอธิบายพฤติกรรมทางสังคมที่สังคมนั้น ๆ ใช้กลไกหนึ่งในการทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีระบบระเบียบไม่เกิดความวุ่นวายกลไกนั้น คือ กลไกทางการเมืองการปกครอง (Govern) (ดาณูภา ไชยพรธรรม, 2550)

ส่วนคำว่า “การเมือง” และ “การปกครอง” เรามักจะพูดหรืออ่านรวมกันราวกับว่าเป็นคำคำเดียวกันและมีความหมายเหมือนกันแต่ในความเป็นจริงคำสองคำนี้มีความหมายแตกต่างกันแต่มักถูกใช้ร่วมกันเสมอ การเมืองตามความหมายควรจะเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวมหรือกิจกรรมสาธารณะที่เกี่ยวกับรัฐ ส่วนการปกครองนั้นมีความหมายถึง การ

ควบคุมดูแลโดยมีเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ความสงบสันติสุขหรือเพื่อผลประโยชน์ของผู้ปกครอง

ความหมายของการเมือง

“การเมือง” (Politics) Politics มาจากคำของกรีกโบราณว่า Polis ซึ่งถ้าหากแปลตามตัวอักษรจะหมายถึง นครรัฐ (City-State) นครรัฐเป็นรูปแบบรัฐที่เกิดจากการรวมตัวของชนเผ่าต่าง ๆ (Dave & Indy, 2003) หากเราพิจารณาจากรากศัพท์เราสามารถอนุมานได้ว่า การเมืองน่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบ้านเมือง แต่จะเกี่ยวข้องมุมใดบ้างนั้นอาจจะมีขอบเขตที่กว้างอยู่พอสมควรในการอธิบายให้คำนิยามความหมายขึ้นอยู่กับทัศนะการพิจารณาของนักคิดแต่ละท่าน อย่างไรก็ตามนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ ได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันตามแต่จะใช้ตัวแบบใดในการศึกษาวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางการเมือง และด้วยตัวแบบที่เป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์นี้ จะยังผลให้กรอบการมองคำว่าการเมืองต่างกันไป

ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคำว่าการเมืองนั้น จึงดูจะเป็นเรื่องที่สร้างความสับสนอยู่มีใช่น้อย เนื่องมาจากความหมายของการเมืองที่ปรากฏอยู่ในตำราเล่มต่าง ๆ ที่เขียนขึ้นเผยแพร่กันมีอยู่หลากหลายต่างกันไปตามความเจตนาธรรมและมุ่งประสงค์ในการนำความหมายของการเมืองเพื่อไปอธิบายปรากฏการณ์ของผู้ให้คำนิยามความหมายของการเมือง ดังได้กล่าวไปแล้ว

การเมือง (Politics) เป็นคำที่มีความหมายเชิงนามธรรมที่ละเอียดอ่อนมองได้หลายลักษณะจนกระทั่งนักรัฐศาสตร์เองก็ไม่สามารถให้คำนิยามที่สมบูรณ์ได้ เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปความหมายของการเมืองก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ทั้งนี้เพราะการเมืองเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ นักรัฐศาสตร์ตั้งแต่ยุคกรีกโบราณจนกระทั่งปัจจุบันได้ให้ความหมายของการเมืองไว้หลายแนวคิด ทำให้ความหมายของการเมืองมีจำนวนมากและแสดงให้เห็นพัฒนาการของความหมายที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียนได้สำรวจการนิยามความหมายของการเมืองเบื้องต้นเพื่อให้หนังสือได้เข้าใจ การนิยามการเมืองในหลายมุมมอง

เพลโต (Plato) ได้ให้ความหมายของการเมืองว่า เป็นกิจกรรมเพื่อแสวงหาความยุติธรรมและการดำรงชีวิตที่ดีในสังคม เพราะมนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขภายนอกรัฐได้ แต่การอยู่ร่วมกันของสมาชิกภายในรัฐจะต้องเกิดความขัดแย้งเป็นธรรมดา ทั้งนี้เพราะแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งด้านสติปัญญาและความสามารถ ดังนั้นวิธีการที่

จะทำให้สังคมดำรงอยู่อย่างปกติสุข จำเป็นต้องสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมโดยการแบ่งงานและภาระหน้าที่กันทำตามความสามารถ ความถนัด และสติปัญญา ทั้งนี้การทำงานที่ไม่ก้าวร้าวกันและกันจะสอดคล้องกับธรรมชาติ และความยุติธรรมในสังคม แนวความคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เพลโตมองการเมืองในแง่ของจุดมุ่งหมายในการแสวงหาชีวิตที่ดีและความยุติธรรม (ศรุติ สกุลรัตน์, 2529)

อริสโตเติล (Aristotel) ได้ให้ความหมายของการเมืองว่า เป็นการใช้อำนาจเพื่อสาธารณะประโยชน์ อริสโตเติลมีความเห็นคล้ายกับเพลโตที่มองว่า สังคมต้องมีความขัดแย้งกัน แต่สมาชิกในสังคมจะต้องยินยอมให้ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ส่วนรวม โดยรัฐเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้สมาชิกในสังคมได้ตกลงกันอย่างสันติวิธีและมีจริยธรรม อริสโตเติลจึงมีความเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อให้มนุษย์มีชีวิตอย่างมีจริยธรรมภายในรัฐ (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2523)

นิโคโล มาเคียเวลลี (Nicolò Machiavelli) ได้ให้ความหมายของการเมืองว่า เป็นการต่อสู้เพื่อแสวงหาอำนาจและการใช้อำนาจอย่างมีศิลปะ เขาอธิบายว่าธรรมชาติของมนุษย์โดยส่วนใหญ่อ่อนแอ โง่เขลา โลภ และทะเยอทะยานไม่มีที่สิ้นสุด การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันได้นั้นมิใช่เพราะธรรมชาติ หากแต่มนุษย์เกรงกลัวอำนาจที่อยู่เบื้องหลังสถาบันการปกครอง รัฐและการเมืองมิได้ช่วยให้มนุษย์เป็นคนดีได้ แต่อำนาจช่วยควบคุมมิให้มนุษย์แสดงสัญชาตญาณดั้งเดิมของมนุษย์จนทำให้สังคมวุ่นวาย แสดงให้เห็นว่ามาเคียเวลลี มองการเมืองเป็นเรื่องของการใช้และการแสวงหาอำนาจเพื่อปกครอง (ศรุติ สกุลรัตน์, 2529)

โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) ได้ให้ความหมายของการเมืองว่า การเมืองเป็นเรื่องของการแสวงหาความปลอดภัย เพราะมนุษย์โดยธรรมชาตินั้นเห็นแก่ตัว ดันรนเพื่อความอยู่รอดและหวาดกลัวความตายที่สุด มนุษย์จึงมาอยู่ร่วมกันโดยมีจุดประสงค์เพื่อความปลอดภัยในชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคมมนุษย์จำเป็นต้องสละสิทธิและเสรีภาพธรรมชาติให้ออกข้อบัญญัติ (พิชิต จงสถิตย์วัฒนา และคณะ, 2524)

คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ได้ให้ความหมายการเมืองว่า การเมืองเป็นเรื่องของการต่อสู้ระหว่างชนชั้นเพื่อช่วงชิงอำนาจรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์ครอบงำอีกชนชั้นหนึ่ง มาร์กซ์อธิบายว่าวิวัฒนาการของสังคมมนุษย์เป็นเรื่องของการต่อสู้ระหว่างชนชั้นที่ได้เปรียบและชนชั้นที่เสียเปรียบในสังคมตลอดมาโดยมีจุดประสงค์ที่จะใช้กลไกของรัฐ และกฎหมายเพื่ออำนวยประโยชน์ให้แก่ชนชั้นของตน แนวคิดของมาร์กซ์แสดงให้เห็นว่าการเมืองคือการต่อสู้ระหว่างชนชั้น (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, 2525)

แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ได้ให้ความหมายของการเมืองว่า การเมืองเป็นกิจกรรมของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้เพื่อการมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิอำนาจอย่างชอบธรรม เวเบอร์มองการเมืองว่า การเมืองเป็นกิจกรรมที่ต้องต่อสู้เพื่อเข้าไปใช้อำนาจเพื่อสังคมอย่างเป็นธรรม การเมืองเป็นเรื่องของการใช้อำนาจอย่างชอบธรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะ (ฉันทิมา อ่องสุริรักษ์, 2526)

ฮาร์โรลด์ ลาสเวล (Harold Lasswell, 1978) ได้ให้ความหมายของการเมืองว่าเป็นเรื่องของอิทธิพลและผู้มีอิทธิพล ลาสเวลล์อธิบายว่า การเมืองเป็นเรื่องของการใช้อิทธิพลระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจ หรือการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะและเพื่อจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม (ศรุตี สกฤตรัตน์, 2529)

ชัยอนันต์ สมุทรวานิช (2535) อธิบายว่า การเมืองเป็นเรื่องของการแข่งขันกันเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการแบ่งปันคุณค่าที่ให้ประโยชน์แก่ฝ่ายตนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยนัยเช่นนี้ การเมืองจึงมีสองระดับ ระดับแรก การเมืองอยู่ภายใต้การแข่งขัน ชัดแย้งของฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองที่ทุก ๆ ฝ่ายยอมรับได้ ในขณะที่การเมืองในความหมายอย่างแรกดังทัศนะของนักคิดกลุ่มพหุนิยมที่ได้กล่าวไปแล้ว ดูจะยอมรับในจุดเน้นว่ารัฐ เป็นการรวมกันหรือประกอบกันของกลุ่มหลากหลายในสังคม และรัฐมิได้เป็นเครื่องมือทางการบริหาร โดยที่มิได้เป็นตัวกระทำทางการเมือง (Actors) ที่จะขึ้นนำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ แต่รัฐเป็นเพียงรัฐบาล (State as Government) ที่ทำหน้าที่เพียงเอื้ออำนวยความสะดวกในการแข่งขันกันของกลุ่มหลากหลายเท่านั้น

พุทธทาสภิกขุ (2549) เรื่องของส่วนรวม เนื่องจากพุทธทาสภิกขุมองว่าการเมืองเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับคนหมู่มาก คือ “จัดให้สังคมอยู่เป็นสุขโดยไม่ต้องใช้อำนาจ” ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์ (2536) ที่กล่าวว่าการเมืองเป็นการต่อสู้ช่วงชิง การรักษาไว้และการใช้อำนาจทางการเมือง โดยที่อำนาจทางการเมืองหมายถึง อำนาจในการที่จะวางนโยบายในการบริหารประเทศหรือสังคม อำนาจที่จะแต่งตั้งบุคคลเพื่อช่วยในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และอำนาจที่จะใช้ข้าราชการงบประมาณหรือเครื่องมืออื่น ๆ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

จากคำนิยามของนักคิดนักวิชาการ นักปรัชญาการเมือง นั้นมีมุมมองที่กว้างขวางตามฐานคิดและกรอบการอธิบายของแต่ละท่าน ผู้เขียนได้พยายามได้รวบรวมและประมวลคำนิยามหรือความหมายของคำว่าเมืองนำเสนอโดยจำแนกได้เป็น 5 กลุ่ม (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2548)

1. การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ โดยเป็นการต่อสู้กันเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและอิทธิพลในการบริหารกิจการบ้านเมือง ไม่ว่าการได้อำนาจนั้นจะมาจากการเลือกตั้ง การ

ปฎิวัติ-รัฐประหาร หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน โดยค่านิยมของการเมืองในเชิงอำนาจนี้ เราสามารถพิจารณา การเมือง หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับอำนาจ สถาบันและองค์กรในสังคม ซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีอำนาจเด็ดขาดครอบคลุมสังคมนั้น ในการสถาปนาและทำนุรักษาคำเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม มีอำนาจในการทำให้จุดประสงค์ร่วมกันของสมาชิกในสังคมได้บังเกิดผลขึ้นมา หรือกล่าวได้ว่าการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องการต่อสู้แย่งชิงกันอำนาจของกลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group) ที่ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ ในอันที่จะแย่งชิงกันเข้าสู่อำนาจการบริหารประเทศ หรืออย่างน้อยที่สุดก็ให้ผลผลิตจากระบบการเมือง (Political Outputs) อันได้แก่ นโยบาย กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ โครงการหรือแผนงานพัฒนาของภาครัฐและภาคราชการ ซึ่งผลในทางที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มของตนมากที่สุด แนวการมองการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ (Power Approach) เป็นแนวทางการศึกษาหนึ่งที่มีความนิยมชมชอบในหมู่นักรัฐศาสตร์ ที่เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องหรือมีบริบทเกี่ยวกับการใช้อำนาจเพื่อการปกครองประชาชน ก็มักให้คำนิยามของการเมืองว่าเป็นปฏิสัมพันธ์ในเชิงการใช้อำนาจของรัฐบาลิปัตย์ต่อผู้อยู่ใต้อำนาจซึ่งก็คือประชาชนนั่นเอง โดยคำนิยามเช่นนี้ สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ออกมาจากสถาบันทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติที่ทำหน้าที่ในการตรากฎหมายต่าง ๆ เพื่อบังคับใช้ มาจากรัฐบาลในรูปของนโยบายสาธารณะ (Public Policies) โครงการพัฒนา (Development Program) และงานต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นหรือดำเนินไปโดยภาคราชการ

2. การเมืองเป็นเรื่องของการจัดสรรทรัพยากรของรัฐหรือสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคม ดังเช่นมุมมองของอีสตัน (David Easton) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า การเมืองเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ในการจัดสรรแจกแจงสิ่งที่มีคุณค่าต่าง ๆ ให้กับสังคมอย่างชอบธรรม (The Authoritative Allocation of Values to Society) ความหมายของการเมืองดังที่ยกตัวอย่างมานี้ เป็นนิยามที่ได้รับการยอมรับอย่างสูงจากสำนักพหุนิยม (Pluralism) นอกจากนี้ คำนิยามการเมืองในกลุ่มที่สอง ซึ่งได้รับการกล่าวถึงอย่างสูงยังได้แก่ ทศณะของลาสเวลล์ (Lasswell, 1963) ที่กล่าวว่า การเมืองเป็นเรื่องของการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลและผู้มีอิทธิพล และการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับว่า ใคร ทำอะไร เมื่อไร และอย่างไร (Politics is, Who Gets “What”, “When” and “How”)

3. การเมืองเป็นเรื่องของความขัดแย้งและประนีประนอมผลประโยชน์ ทั้งนี้เนื่องจากทรัพยากรของชาติ รัฐที่มีอยู่อย่างจำกัด ขณะที่ผู้คนซึ่งต้องการใช้ทรัพยากรนั้นมีอยู่มากและความต้องการใช้ไม่มีขีดจำกัด การเมืองจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการที่คนใน

สังคมไม่อาจตกลงกันได้หรือเกิดความขัดแย้งขึ้น อย่างไรก็ตาม การมองการเมืองในลักษณะนี้มีข้อโต้แย้งอยู่มากกว่า หากไม่อาจยุติข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ บ้านเมืองย่อมตกอยู่ในสภาวะยุ่งยากวุ่นวาย การเมืองจึงเป็นเรื่องของการประนีประนอมความขัดแย้งมากกว่าเป็นเรื่องของความขัดแย้ง การเมืองเป็นเรื่องของการประนีประนอมผลประโยชน์ เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เกิดความขัดแย้งจากการดำเนินงานทางการเมืองที่ไม่มีทางออก การเมืองด้านหนึ่งจึงมีลักษณะของการประนีประนอมเพื่อให้ข้อขัดแย้งทางสังคมในประเด็นต่าง ๆ นั้นเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและผาสุกของชุมชนทางการเมือง

4. การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับรัฐและการบริหารประเทศในกิจกรรมหลัก 3 ด้าน คือ งานที่เกี่ยวกับรัฐ การบริหารประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบาย และการอำนวยความสะดวกในการบริหารราชการแผ่นดินซึ่งเป็นการควบคุมให้มีการดำเนินงานตามนโยบาย ซึ่งหากพิจารณาให้ละเอียดแล้ว การเมืองโดยนัยความหมายประการนี้ เป็นเรื่องที่คาบเกี่ยวกับการเมืองในความหมายเชิงอำนาจ ซึ่งก็เป็นเพราะอำนาจทางการเมืองนั้น ได้ถูกนำไปใช้ผ่านกระบวนการนโยบายและการแต่งตั้งคัดสรรผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ (ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ) ในรูปของอำนาจและการปฏิบัติงานทางการเมืองปกครอง และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและการบริหารหรือการปกครองที่ยากจะแยกออกจากกันได้

5. การเมืองเป็นเรื่องของการกำหนดนโยบายของรัฐ กล่าวคือ การเมืองคือกิจกรรมใดที่เกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย หน่วยงานและเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการกำหนดนโยบาย โดยนัยหนึ่งการเมืองก็คือกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐนั่นเอง

ลักษณะของการเมืองอย่างไรก็ดีนักวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การเมืองมีลักษณะร่วมกันที่สำคัญ ๆ ดังนี้ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2548)

1. การเมืองเป็นเรื่องของกิจกรรม การเมืองถือว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งของมนุษย์ที่มีความแตกต่างจากคำว่ารัฐศาสตร์ ซึ่งเป็นเรื่องขององค์ความรู้หรือรัฐศาสตร์เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมือง ดังนั้น เราจึงสนใจการเมืองในฐานะกิจกรรมของมนุษย์ในภาคปฏิบัติ เช่น การทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม การเลือกตั้ง การออกกฎหมาย การชุมนุมประท้วงรัฐบาล เป็นต้น

2. การเมืองเป็นกิจกรรมทางสังคม หมายถึง การเมืองนั้นเป็นกิจกรรมที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม ดังนั้นการเมืองจึงไม่ใช่กิจกรรมที่เกิดขึ้นกับคน ๆ เดียว

3. การเมืองเกิดขึ้นจากความแตกต่างของความเห็นหรือความต้องการ หรือผลประโยชน์ของมนุษย์ในสังคม ความแตกต่างของมนุษย์ดังกล่าวเป็นเงื่อนไขให้เกิดกิจกรรมทางการเมือง เนื่องจากความแตกต่างอาจนำไปสู่การมีเรื่องขัดแย้งกันซึ่ง

จำเป็นต้องอาศัยการเมืองเข้ามาจัดการ เช่น ความเห็นที่แตกต่างกันเรื่องทำแท้งในสังคมไทยได้นำไปสู่การเคลื่อนไหวให้ฝ่ายนิติบัญญัติออกกฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้ง

4. การเมืองเป็นเรื่องความแตกต่างของมนุษย์ที่นำไปสู่การมีเรื่องขัดแย้งกัน การเมืองเป็นการแสดงออกถึงความขัดแย้งที่มาจากความเห็น ความต้องการและผลประโยชน์ที่แตกต่างกันของมนุษย์ ความขัดแย้งที่เป็นเรื่องการเมืองนั้นจะต้องมีลักษณะความเป็นปรปักษ์กันทางความคิด หรือมีผลประโยชน์ที่ไม่อาจประนีประนอมกันได้ แต่ถ้าเป็นเรื่องที่ตกลงกันได้แล้วก็ถือว่าต้องมีกิจกรรมทางการเมืองเกิดขึ้น

5. การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การตัดสินใจในที่นี้ หมายถึง กิจกรรมทางสังคมของกลุ่มคนในการต้องเลือกทางใดทางหนึ่งมากกว่าจะเป็นเรื่องการตัดสินใจเรื่องส่วนตัว ดังนั้น การตัดสินใจทางการเมืองจึงเป็นความพยายามแก้ไขปัญหามีเรื่องขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ความพยายามทางการเมืองอาจมีผลให้เกิดการประนีประนอมจนความขัดแย้งยุติลง หรือยังคงมีความขัดแย้งดำรงอยู่ก็ได้

ความแตกต่างของแนวคิดการปกครอง (Government)

การปกครอง ในความหมายโดยทั่วไป ก็คือ กระบวนการ (Process) ที่เกิดขึ้นจากการทำงานของบรรดาสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ (เช่น รัฐบาล รัฐสภา ระบบราชการ) เพื่อทำให้เกิดการตัดสินใจร่วมกัน (Collective Decision) เช่น การกำหนดนโยบาย การออกกฎหมาย เป็นต้น และรวมถึงการทำให้ผลการตัดสินใจดังกล่าวมีการบังคับใช้ภายในสังคม เช่น การบังคับใช้และรักษากฎหมาย การนำเอานโยบายไปปฏิบัติ เป็นต้น ระบบการเมือง (Political System) หรือ ระบอบการเมือง (Regime) จะมีความหมายที่กว้างขวางกว่า กล่าวคือ นอกจากจะหมายถึง กลไกและสถาบันทางการเมืองการปกครองแล้ว ยังหมายรวมถึง โครงสร้างความสัมพันธ์ และกระบวนการที่บรรดาสถาบันเหล่านี้เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมในวงกว้างด้วยเนื่องจาก ระบบการเมือง ก็ถือได้ว่าเป็นเพียง “ระบบย่อย” (Subsystem) ที่อยู่ภายในระบบใหญ่ คือ สังคม ซึ่งประกอบไปด้วยระบบย่อยอื่น ๆ และแน่นอนว่าระบบเหล่านี้ก็ย่อมที่จะมีความสัมพันธ์ต่อกันในรูปแบบต่าง ๆ อย่างสลับซับซ้อน ซึ่งรูปธรรมที่เห็นได้จากโครงสร้างและกระบวนการที่บรรดาสถาบันทางการเมืองเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม ก็ได้แก่ การจัดสรร/แบ่งปัน (Distribution) อำนาจ ความมั่งคั่ง และทรัพยากรต่าง ๆ ภายในสังคม ดังนั้น ระบอบการเมือง จึงหมายถึง “ระบบของกฎเกณฑ์” (System of Rules) ที่ดำรงอยู่ภายในสังคมหนึ่ง ๆ ในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างการเมือง กับ เศรษฐกิจและสังคม (วสันต์ เหลืองประภัสร์, 2548)

การแบ่งประเภทการเมืองและการปกครอง

1) การจัดประเภทในแบบคลาสสิก (Classical Typologies)

การจัดประเภทที่เกิดขึ้นแรกๆ และยังทรงอิทธิพลมาจนถึงปัจจุบัน เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณโดย อริสโตเติล ที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์บรรดานครรัฐต่าง ๆ จำนวน 158 แห่งในสมัยนั้น ซึ่งหลักเกณฑ์ในการประเมินนั้นมีอยู่ 2 ประการ ได้แก่

“ใคร คือผู้ปกครอง?” (Who rules?)

“ใคร ได้รับประโยชน์จากการปกครอง?” (Who Benefits from Rule?)

ภายใต้หลักเกณฑ์ข้างต้น อริสโตเติล เห็นว่า ผู้ปกครองนั้นเป็นไปได้ใน 3 ลักษณะ กล่าวคือ ปกครองโดยคน ๆ เดียว (One Person) ปกครองโดยคนจำนวนน้อย (The Few), และ ปกครองโดยคนจำนวนมาก (The Many) ขณะที่ในส่วนของการประโยชน์จากการปกครองนั้น จะเป็นไปใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ เป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้ปกครอง และเป็นไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม จากหลักเกณฑ์นี้ทำให้สามารถจัดประเภทของระบอบการเมืองออกมาใน 6 รูปแบบ ดังนี้ อริสโตเติลจะใช้จำนวนคนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ปกครอง และวัตถุประสงค์ของการปกครองเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา

ตารางที่ 1 วัตถุประสงค์ของการปกครอง

ผู้ปกครองปกครองเพื่อประโยชน์ของ		
จำนวนคนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ปกครอง	ปกครองส่วนรวม	ปกครองเพื่อตนเอง
คนเดียว	ราชาธิปไตย (Kingship or Monarchy)	ทรราชย์ (Tyranny)
คนจำนวนน้อย	อภิชนาธิปไตย (Aristocracy)	คณาธิปไตย (Oligarchy)
คนจำนวนมาก	ประชาธิปไตยสายกลาง (Polity or Moderate Democracy)	ประชาธิปไตย (Mob Rule or Democracy)

1. การปกครองโดยคน ๆ เดียว

1.1 ราชาธิปไตย (Kingship or Monarchy) เป็นการปกครองโดยคนๆเดียว และปกครองเพื่อผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่

1.2 ทรราชย์ (Tyranny) เป็นการปกครองโดยคนๆเดียว โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้ง

2. คนกลุ่มเดียวปกครอง

2.1 อภิชนาธิปไตย (Aristocracy) เป็นการปกครองของคนกลุ่มเดียว ซึ่งปกครองเพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่

2.2 คณาธิปไตย (Oligarchy) เป็นการปกครองของคนกลุ่มเดียว ปกครองเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มตน

3. คนส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครอง

3.1 ประชาธิปไตยสายกลาง (Polity or Moderate Democracy) เป็นการปกครองโดยคนกลุ่มใหญ่ โดยอำนาจจะอยู่ที่ชนชั้นกลาง ซึ่งใกล้เคียงกับยุโรปตะวันตกในปัจจุบัน

3.2 ประชาธิปไตย (Mob Rule or Democracy) ตามทัศนะของอริสโตเติล การปกครองรูปแบบนี้ไม่ดี เพราะปล่อยให้ประชาชนตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ตามสติปัญญาของตน ซึ่งเป็นการปกครองโดยฝูงชนที่ขาดเหตุผล เพราะคนจนซึ่งมักโง่ด้วยบทบาทสูงในระดับนี้

2. ระบอบการเมืองในปัจจุบัน (Regimes of The Modern World)

ปัจจุบัน การจัดประเภทระบอบการเมืองดูเหมือนจะได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย และก็ได้เกิดคำอธิบายใหม่ ๆ ขึ้นมามากมายภายใต้หลักเกณฑ์ของแต่ละคน และนั่นก็นำไปสู่ความสับสนสำหรับผู้ศึกษาอย่างเรา โดยทั่วไปการจัดประเภทมักจะเกิดมาจากหลักเกณฑ์ 8 ประการ ดังนี้

ใครคือผู้ปกครอง?

การปกครองนั้นเป็นไปด้วยวิธีการเช่นไร?

อำนาจการปกครองมีการรวมศูนย์ หรือกระจายกระจาย?

การได้มาซึ่งอำนาจการปกครอง และการเปลี่ยนผ่านอำนาจการปกครอง เป็นไปด้วยแบบแผนเช่นไร?

ระหว่างขอบเขตของอำนาจรัฐกับเสรีภาพของปัจเจกบุคคล นั้นเป็นไปในลักษณะใด?

ระดับของการพัฒนาทางด้านวัตถุและการกระจายความมั่งคั่ง เป็นไปอย่างไร?

ระบบเศรษฐกิจมีรูปแบบเช่นไร?

ระบอบการเมืองมีเสถียรภาพเพียงใด?

จากหลักเกณฑ์ข้างต้น ภายใต้แนวศึกษาหนึ่ง ๆ ก็จะทำให้ให้นักความสำคัญในแต่ละหลักเกณฑ์แตกต่างกันออกไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.1 แนวสถาบัน-รัฐธรรมนูญ (Constitutional-Institutional Approach) : การจัดแบ่งในแนวนี้ได้รับอิทธิพลจากแนวคลาสสิก โดยจะพิจารณาไปที่สถาบันทาง

การเมืองและกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นหลักว่ามีรูปแบบเช่นไร และกลายเป็นที่มาของกฎเกณฑ์ในการจัดประเภท ตัวอย่างเช่น

ระบอบที่มีรัฐธรรมนูญเป็นลายลักษณ์อักษรและระบอบที่ไม่มีรัฐธรรมนูญเป็นลายลักษณ์อักษร (codified and uncoded constitutions)

ระบอบรัฐสภาและระบอบประธานาธิบดี (Parliamentary and Presidential System)

ระบอบสหพันธรัฐและระบอบรัฐเดี่ยว (Federal and Unitary System)

2.2 แนวเศรษฐกิจ-อุดมการณ์ (Economic-Ideological Approach) : จะให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจ ระดับของการพัฒนาในเชิงวัตถุ และลักษณะโดยทั่วไปของอุดมการณ์ทางการเมืองภายในสังคมนั้น ๆ ว่าเป็นเช่นไร ตัวอย่างการจำแนกจากแนวนี้นี้ก็ได้แก่ การจัดแบ่งในรูปแบบ “สามโลก” (Three Worlds Typology) ซึ่งประกอบไปด้วยประเทศโลกที่หนึ่ง (กลุ่มประเทศทุนนิยม) ประเทศโลกที่สอง (กลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์) และประเทศโลกที่สาม (กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนา)

อย่างไรก็ดี การจัดประเภทของระบอบต่าง ๆ ในสมัยปัจจุบันกระทำได้อย่างขึ้นเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในหลายๆ ประเทศ เช่น การสิ้นสุดของสงครามเย็น การล่มสลายของกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ การขยายตัวอย่างรุนแรงของระบบเศรษฐกิจทุนนิยม การรื้อฟื้นหลักการทางศาสนามาเป็นหลักในการปกครอง เหล่านี้ล้วนทำให้ประเทศต่างๆ มีคุณลักษณะที่เฉพาะตัวมากขึ้น

จากที่กล่าวมา หากเราประเมินถึงระบอบการเมืองหนึ่ง ๆ ในสมัยปัจจุบัน จึงจำเป็นที่จะต้องพิจารณาอย่างรอบด้านมากขึ้น โดยทั่วไป ปัจจัยกว้าง ๆ ที่กำหนดคุณลักษณะของระบบการเมืองจะมีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม จากหลักเกณฑ์ข้างต้น แอนดรู เฮย์วูด (Heywood, 2002) ได้จัดแบ่งระบอบการเมืองได้เป็น 5 ระบอบ ดังต่อไปนี้

2.2.1 ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนตะวันตก (Western Polyarchies)

กลุ่มประเทศที่มีระบอบการเมืองเช่นนี้ อันที่จริงก็คือกลุ่มประเทศ “เสรีประชาธิปไตย” (liberal democracy)นั่นเอง ที่เหตุที่ใช้คำว่า “polyarchy” เนื่องจากคำว่า “เสรีประชาธิปไตย” จะเป็นการสะท้อนถึงอุดมคติทางการเมืองมากกว่าสภาพความเป็นจริง โดยตัวแทนของกลุ่มประเทศเหล่านี้ปรากฏอยู่ในอเมริกาเหนือ ยุโรปตะวันตก และออสเตรเลีย หากกล่าวโดยหยาบ “polyarchy” ก็คือ ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ซึ่งต่างจากระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมทางตรง (direct

democracy) ที่มีตัวแบบอยู่ในพื้นที่ขนาดเล็กอย่างนครเอเธนส์ในสมัยกรีก ลักษณะเด่น ๆ ของระบอบการปกครองนี้ ได้แก่ การบริหารปกครองกระทำโดยบุคคลผู้มาจากการเลือกตั้ง มีระบบการเลือกตั้งโดยเสรีและเป็นธรรม ในทางปฏิบัติพลเมืองที่มีวุฒิภาวะทุกคนมีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง พลเมืองมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ และประท้วง ได้โดยอิสระพลเมือง มีทางเลือกในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างหลากหลาย และกลุ่มทางสังคม และสมาคมต่าง ๆ สามารถดำเนินกิจกรรมโดยมีอิสระจากอำนาจรัฐตามสมควร

พิจารณาในแง่นี้จะเห็นได้ว่ามีประเทศจำนวนมากมายในโลกที่มีรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยตัวแทน ภายใต้ระบบพรรคการเมืองที่เข้ามาแข่งขัน อย่างไรก็ตาม กลุ่มประเทศตะวันตกก็มีลักษณะบางอย่างที่โดดเด่นจากประเทศอื่นๆ กล่าวคือ อิทธิพลของความคิดในเรื่อง “เสรีภาพของปัจเจกชน” (Liberal Individualism) ที่กลายเป็นคุณค่าหลักทางการเมืองในกลุ่มประเทศตะวันตก โดยถือว่าสังคมเป็นเกิดจากการประกอบกันขึ้นมาของปัจเจกแต่ละคน ดังนั้น การเมืองจึงควรจะเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อความต้องการและผลประโยชน์ของปัจเจกชน

อย่างไรก็ดี ภายในกลุ่มประเทศเหล่านี้เองก็ปรากฏความแตกต่างกันอยู่ กล่าวคือ บางประเทศอาจมีลักษณะการปกครองที่เน้นการรวมศูนย์อำนาจและถือเสียงส่วนใหญ่เป็นสำคัญ (Centralization and Majority Rule) เช่น สหราชอาณาจักร นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย แคนาดา อิสราเอล และอินเดีย เป็นต้น ขณะที่บางประเทศอำนาจกลับมีลักษณะกระจัดกระจายและมีความเป็นพหุนิยมสูง (Fragmentation and Pluralism) เช่น สหรัฐอเมริกา เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม ออสเตรีย และสวิตเซอร์แลนด์ เป็นต้น

2.2.2 ระบอบอดีตคอมมิวนิสต์ (Post Communist Regimes)

การล่มสลายของประเทศคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออกในช่วง ค.ศ. 1889-1991 ได้นำไปสู่กระบวนการของการพัฒนาประชาธิปไตย (Democratization) ในกลุ่มประเทศเหล่านี้โดยอาศัยตัวแบบเสรีประชาธิปไตยของตะวันตก หัวใจหลักของกระบวนการดังกล่าวก็ได้แก่ การรับเอาระบอบการเมืองแบบหลายพรรค และการปฏิรูปเศรษฐกิจในแบบตลาด พิจารณาในแง่นี้ กลุ่มประเทศเหล่านี้อาจจะดูเหมือนกำลังพัฒนาไปสู่ระบอบการเมืองในแบบแรก แต่ด้วยเหตุผลบางประการ กลุ่มประเทศเหล่านี้ก็ยังมีลักษณะที่เฉพาะตัวอยู่ ประการแรก ได้แก่ มรดกของความเป็นประเทศคอมมิวนิสต์มาอย่างช้านาน ยังคงหลงเหลืออยู่มาก และประการที่สอง ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้นำไปสู่การเกิดขึ้นของปัญหาใหม่ในทางสังคมที่แตกต่างจากกลุ่มประเทศตะวันตก ซึ่งลักษณะเด่นของกลุ่มประเทศเหล่านี้ มีดังนี้

ประการที่หนึ่ง มรดกในเชิงวัฒนธรรม-การเมืองจากระบบคอมมิวนิสต์ : การถูกกดทับด้วยระบอบเผด็จการโดยพรรคคอมมิวนิสต์มาช้านาน ทำให้วัฒนธรรมในเรื่องการมีส่วนร่วม การเจรจาต่อรอง และการแสวงหาความร่วมมือไม่เกิดการพัฒนากันขึ้น นั่นได้นำไปสู่ระบบพรรคการเมืองที่มีความอ่อนแอและกระจัดกระจาย ดังปรากฏในเวลาต่อมาว่า พรรคคอมมิวนิสต์หรือกลุ่มการเมืองที่มาจากพรรคคอมมิวนิสต์เดิม มักจะมีความเข้มแข็งและสามารถสร้างเสถียรภาพทางการเมืองได้มากกว่า เช่น ในโรมาเนีย และบัลแกเรีย เป็นต้น

ประการที่สอง ผลกระทบจากการเปลี่ยนรูปแบบเศรษฐกิจ : การเปลี่ยนแปลงจากระบบเศรษฐกิจที่มีการวางแผนจากส่วนกลางไปสู่ระบบทุนนิยมเสรี นำไปสู่ภาวะของความไร้เสถียรภาพอันเกิดจากเงินเฟ้อ การว่างงาน และความไม่เท่าเทียมกันในสังคมที่ขยายวงกว้างขึ้น ภาวะการณ์เช่นนี้ ได้นำไปสู่การเติบโตของพรรคการเมืองที่มีแนวคิดในแบบคอมมิวนิสต์หรือชาตินิยม

ประการที่สาม ผลกระทบจากความอ่อนแอของรัฐ : เกิดจากภาวะการณ์ที่กลุ่มพลังมวลชนในหลายรูปแบบที่เคยถูกระบบเดิมกดทับมานาน ได้เกิดขึ้นมาและขยายตัวมากขึ้น ตัวอย่างที่ชัดเจนก็คือ กลุ่มเชื้อชาติต่างๆ ได้ออกมาเรียกร้องสิทธิทางการเมือง ตลอดจนสิทธิในการปกครองตนเอง อันนำไปสู่ภาวะแห่งความวุ่นวายภายในรัฐ

2.2.3 ระบบเอเชียตะวันออก (East-Asia Regimes)

ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 มีเหตุการณ์สำคัญที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการล่มสลายของลัทธิคอมมิวนิสต์ ได้แก่ การกลายเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจโลกของกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก อำนาจทางเศรษฐกิจได้เคลื่อนย้ายจากตะวันตกมาสู่ประเทศเอเชียในแถบตะวันออก โดยเฉพาะกลุ่มประเทศตามแนวชายฝั่งแปซิฟิก (Pacific Rim) แต่การพัฒนาทางอุตสาหกรรม การมีระบบเศรษฐกิจแบบตลาด และมีระบบการเมืองแบบตัวแทนในระบบหลายพรรค ก็ได้ให้ความหมายว่าประเทศเหล่านี้จะมีลักษณะเช่นเดียวกันกลุ่มประเทศตะวันตก ลักษณะเด่นที่สำคัญได้แก่ ความผสมกลมกลืนกันของรากฐานแนวคิดตะวันออกในแบบขงจื้อ (Confucian Ideas) กับแนวคิดตะวันตกที่เน้นเสรีภาพของปัจเจกชน เหล่านี้จึงปรากฏลักษณะเด่นในระบอบการเมืองของประเทศเหล่านี้ กล่าวคือ

ประการที่หนึ่ง การให้ความสำคัญกับเป้าหมายทางเศรษฐกิจมากกว่าการเมือง กล่าวคือ กลุ่มประเทศเหล่านี้จะคำนึงถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจและความมั่งคั่งมากกว่าการให้ความสำคัญกับเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของพลเมือง ดังปรากฏในกลุ่มประเทศ “เสือเศรษฐกิจ” อย่าง ไต้หวัน เกาหลีใต้ ฮองกง สิงคโปร์ และมาเลเซีย

ประการที่สอง รัฐบาลที่เข้มแข็งมีแนวโน้มที่จะได้รับการยอมรับและการสนับสนุนจากประชาชน ดังนั้น รัฐในกลุ่มประเทศเหล่านี้จึงมีบทบาทนำในสังคมโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ

ประการที่สาม มีความยึดมั่นและเชื่อถือในตัวผู้นำ แนวคิดนี้เป็นจากอิทธิพลความคิดในแบบขงจื้อที่เน้นหนักในเรื่องความจงรักภักดี การวินัย และหน้าที่

ประการสุดท้าย ได้แก่ ลักษณะทางชุมชนและสังคม จะปรากฏถึงความแน่นแฟ้น และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การคิดและตัดสินใจในแบบกลุ่มจะมีความสำคัญ ในขณะที่แนวคิดเรื่องปัจเจกชนนิยมและสิทธิเสรีภาพจะถูกมองว่าเป็นเรื่องของตะวันตก

2.2.4 ระบอบอิสลาม (Islamic Regimes)

ลักษณะเด่นของกลุ่มประเทศนี้ก็คือ หลักการทางศาสนามีอิทธิพลอย่างสำคัญในระบอบการเมืองการปกครอง และในหลายประเทศได้รื้อฟื้นหลักการทางศาสนาให้กลายเป็นกรอบจารีตหลักในการประพฤติปฏิบัติของพลเมืองในสังคมตาม “วิถีทางอิสลาม” กล่าวในอีกนัยหนึ่ง คือความพยายามที่จะสร้างรัฐอิสลาม ตามแนวคิดที่เรียกว่า “Fundamentalism”

2.2.5 ระบอบเผด็จการทหาร (Military Regimes)

ระบบเผด็จการอำนาจนิยมทหารและการกดขี่ยังคงปรากฏอยู่ในหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก เช่น อเมริกาใต้ ออฟริกา ตะวันออกกลาง และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ลักษณะเด่นร่วมกันของกลุ่มประเทศเหล่านี้ ได้แก่ ตำแหน่งผู้นำทางการเมืองจะมีที่มาจากสายการดำรงตำแหน่งภายในกองทัพ ระบบการเมืองและการบังคับใช้รัฐธรรมนูญจะถูกหยุดชะงักไว้ ขณะที่สภาอันเป็นตัวแทนของประชาชนและการตรวจสอบผู้ใช้อำนาจปกครองจะมีความอ่อนแอโดยทั่วไประบอบเผด็จการทหารจะมีปรากฏออกมาใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ

ลักษณะที่หนึ่ง ระบอบเผด็จการโดยกลุ่มทหาร (Junta) : ระบอบนี้พบได้ทั่วไปในกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา มีลักษณะเด่นคือ กลุ่มชนชั้นนำทางทหารจะเข้าไปดูแลหรือปกครองประเทศโดยตรงคล้ายกลุ่มของคณะเสนาธิการ

ลักษณะที่สอง ระบอบเผด็จการภายใต้ผู้นำทางการเมืองทหาร : ระบอบนี้จะมีผู้นำเผด็จการภายใต้การหนุนหลังของกองทัพ โดยมากจะเป็นผู้นำทางการเมืองทหารที่มีบทบาทและบุคลิกโดดเด่นกว่าชนชั้นนำอื่นๆ จนสามารถนำเหล่ากองทัพได้ ระบอบนี้พบในชิลีสมัยนายพลปิโนเช่ หรือในไนจีเรียสมัยนายพลอบาซา

ลักษณะที่สาม ระบอบเผด็จการแบบหุ่นเชิด : ระบอบนี้ระบบการเมืองจะคงอยู่ได้ก็ขึ้นอยู่กับความจงรักภักดีของกองทัพ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง กองทัพจะมีบทบาทในฐานะผู้อยู่เบื้องหลังและกำหนดทิศทางของระบบการเมือง ซึ่งปรากฏในบราซิลในระยะหลังสงครามโลก

สรุป

การเมืองการปกครองนั้นเป็นคำอธิบายพฤติกรรมทางสังคมที่สังคมนั้น ๆ ใช้กลไกหนึ่งในการทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีระบบระเบียบไม่เกิดความวุ่นวายกลไกนั้น คือ กลไกทางการเมืองการปกครอง (Govern) ส่วนคำว่า “การเมือง” และ “การปกครอง” เรามักจะพูดหรืออ่านรวมกับราวกับว่าเป็นคำคำเดียวกันและมีความหมายเหมือนกันแต่ในความเป็นจริงคำสองคำนี้มีความหมายแตกต่างกันแต่มีถูกใช้ร่วมกันเสมอการเมืองตามความหมายควรจะเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับส่วนรวมหรือกิจกรรมสาธารณะที่เกี่ยวกับรัฐส่วนการปกครองนั้นมีความหมายถึงการควบคุมดูแลโดยมีเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งเช่นความสงบสันติสุขหรือเพื่อผลประโยชน์ของผู้ปกครอง

“การเมือง” (Politics) politics มาจากคำของกรีกโบราณว่า polis ซึ่งถ้าหากแปลตามตัวอักษรจะหมายถึง นครรัฐ (city-state) นครรัฐเป็นรูปแบบรัฐที่เกิดจากการรวมตัวของชนเผ่าต่าง ๆ หากเรา พิจารณาจากรากศัพท์เราสามารถอนุมานได้ว่า การเมือง น่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบ้านเมือง แต่จะเกี่ยวข้องมุมใดบ้างนั้นอาจจะมียุทธศาสตร์ที่กว้างอยู่พอสมควรในการอธิบายให้คำนิยามความหมายขึ้นอยู่กับทัศนะการพิจารณาของนักคิดแต่ละท่าน อย่างไรก็ตามนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ ได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกัน ตามแต่จะใช้ตัวแบบใดในการศึกษาวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางการเมือง และด้วยตัวแบบที่เป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์นี้ จะยังผลให้กรอบการมองคำว่าเมืองต่างกันไป

การเมือง (Politics) เป็นคำที่มีความหมายเชิงนามธรรมที่ละเอียดอ่อนมองได้หลายลักษณะ จนกระทั่งนักรัฐศาสตร์เองก็ไม่สามารถให้คำนิยามที่สมบูรณ์ได้ เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไปความหมายของการเมืองก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ทั้งนี้เพราะการเมืองเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ นักรัฐศาสตร์ตั้งแต่ยุคกรีกโบราณจนกระทั่งปัจจุบันได้ให้ความหมายของการเมืองไว้หลายแนวคิด ให้ความหมายของการเมืองมีจำนวนมากและแสดงให้เห็นพัฒนาการของความหมายที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียนได้สำรวจการนิยามความหมายของการเมืองเบื้องต้นเพื่อให้เห็นชัดได้เข้าใจ การนิยามการเมืองในหลายมุมมองผู้เขียนได้พยายามได้รวบรวมและประมวลคำนิยามหรือความหมายของคำว่า

การเมืองนำเสนอโดยจำแนกได้เป็น 5 กลุ่ม 1. การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ 2. การเมืองเป็นเรื่องของการจัดสรรทรัพยากรของรัฐหรือสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคม 3. การเมืองเป็นเรื่องของความขัดแย้งและประนีประนอมผลประโยชน์ 4. การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับรัฐและการบริหารประเทศในกิจกรรมหลัก และ 5. การเมืองเป็นเรื่องของการกำหนดนโยบายของรัฐ การเมืองมีลักษณะร่วมกันที่สำคัญ ๆ ดังนี้ (1) การเมืองเป็นเรื่องของกิจกรรม (2) การเมืองเป็นกิจกรรมทางสังคม (4) การเมืองเป็นเรื่องความแตกต่างของมนุษย์ที่นำไปสู่การมีเรื่องขัดแย้งกัน และ (5) การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความแตกต่างของแนวคิดการปกครอง (Government) การปกครอง ในความหมายโดยทั่วไป ก็คือ กระบวนการ (Process) ที่เกิดขึ้นจากการทำงานของบรรดาสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ (เช่น รัฐบาล รัฐสภา ระบบราชการ) เพื่อทำให้เกิดการตัดสินใจร่วมกัน (Collective Decision) เช่น การกำหนดนโยบาย การออกกฎหมาย เป็นต้น และรวมถึงการทำให้ผลการตัดสินใจดังกล่าวมีการบังคับใช้ภายในสังคม เช่น การบังคับใช้และรักษากฎหมาย การนำเอานโยบายไปปฏิบัติ เป็นต้น ระบบการเมือง (Political System) หรือ ระบอบการเมือง (Regime) จะมีความหมายที่กว้างขวางกว่า กล่าวคือ นอกจากจะหมายถึง กลไกและสถาบันทางการเมืองการปกครองแล้ว ยังหมายรวมถึง โครงสร้างความสัมพันธ์ และกระบวนการ ที่บรรดาสถาบันเหล่านี้เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมในวงกว้างด้วยเนื่องจาก ระบบการเมือง ก็ถือได้ว่าเป็นเพียง “ระบบย่อย” (Subsystem) ที่อยู่ภายในระบบใหญ่ คือ สังคม ซึ่งประกอบไปด้วยระบบย่อยอื่นๆ และแน่นอนว่าระบบเหล่านี้ก็ย่อมที่จะมีความสัมพันธ์ต่อกันในรูปแบบต่างๆ อย่างสลับซับซ้อน ซึ่งรูปธรรมที่เห็นได้จากโครงสร้างและกระบวนการที่บรรดาสถาบันทางการเมืองเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม ก็ได้แก่ การจัดสรร/แบ่งปัน (Distribution) อำนาจ ความมั่งคั่ง และทรัพยากรต่างๆ ภายในสังคม ดังนั้น ระบอบการเมือง จึงหมายถึง “ระบบของกฎเกณฑ์” (System of Rules) ที่ดำรงอยู่ภายในสังคมหนึ่ง ๆ ในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างการเมือง กับ เศรษฐกิจและสังคม

การแบ่งประเภทการเมืองและการปกครอง (1) การจัดประเภทในแบบคลาสสิก (Classical Typologies) การจัดประเภทที่เกิดขึ้นแรก ๆ และยังทรงอิทธิพลมาจนถึงปัจจุบัน เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณโดย อริสโตเติล ที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์บรรดานครรัฐต่าง ๆ จำนวน 158 แห่งในสมัยนั้น ซึ่งหลักเกณฑ์ในการประเมินนั้นมีอยู่ 2 ประการ ได้แก่ “ใคร คือผู้ปกครอง?” (Who Rules?) และ “ใคร ได้รับประโยชน์จากการปกครอง?” (Who Benefits from Rule?) ภายใต้หลักเกณฑ์ข้างต้น อริสโตเติล เห็นว่า ผู้ปกครองนั้นเป็นไปได้ใน 3 ลักษณะ กล่าวคือ ปกครองโดยคน ๆ เดียว (One Person) ปกครองโดยคน

จำนวนน้อย (The Few) และปกครองโดยคนจำนวนมาก (The Many) และระบอบการเมืองในปัจจุบัน (Regimes of The Modern World) ปัจจุบันการจัดประเภทระบอบการเมืองดูเหมือนจะได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย และก็ได้เกิดคำอธิบายใหม่ ๆ ขึ้นมามากมายภายใต้หลักเกณฑ์ของแต่ละคน

เอกสารอ้างอิง

- ฉันทิมา อ่องสุรักษ์. (2526). *วิเคราะห์ลัทธิคอมมิวนิสต์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2548). *มนุษย์กับการเมือง เอกสารประกอบการสอนรายวิชา มนุษย์กับการเมือง*. ชลบุรี: ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2535). *รัฐ (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์. (2539). *การเมืองไทย : การวิเคราะห์เชิงจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ: วชิรินทร์การพิมพ์.
- ดาณูภา ไชยพรธรรม. (2550). *การเมืองการปกครอง ฉบับชาวบ้าน*. กรุงเทพฯ: มายิกสำนักพิมพ์.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2523). *อุดมรัฐ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิต จงสถิตย์วัฒนา และคณะ. (2524). *เผด็จการเจ้า*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลบอลทองพุทธทาสภิกขุ. (2549). *การเมืองคืออะไร ? หนทางรอดของมนุษย์คือ ธรรมิกสังคมนิยม*. สุราษฎร์ธานี: กลุ่มศึกษาที่สวนโมกข์.
- วสันต์ เหลืองประภัสร์. (2548). *หลักรัฐศาสตร์ เอกสารประกอบการสอน*. ชลบุรี: ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- ศรุตี สุกุลรัตน์. (2529). *รัฐ 101 การเมืองเบื้องต้น*. ชลบุรี: ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุลักษณ์ ศิวรักษ์. (2525). *นักปรัชญาการเมืองฝรั่ง*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- Heywood, A. (2002). *Politics Publication*. New York: Palgrave.
- Harold, L. (1978). *Politics: Who gets what, when how*. New York: McGraw – Hill.
- Dave, R. & Indy, G. (2003). *Introduction Political Philosophy*. Cambridge: Icon Books.

ภาวะผู้นำ: การสื่อสารทางการเมืองตามหลักพุทธธรรม*

LEADERSHIP: BUDDHISM-BASED POLITICAL COMMUNICATION

พระชาณรงค์ ประเสริฐศรี

Phra Chanarong Prasertsri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: chainoyprasert@gmail.com

บทคัดย่อ

การสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญในถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ตลอดจนแสวงหาข้อมูลข่าวสารประกอบการตัดสินใจ หรือเพื่อแก้ไขปัญหา ปัจจุบันการสื่อสารทางการเมืองในประเทศไทยจะประสบปัญหาจากผู้สื่อสาร เนื่องจากผู้นำทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ยังขาดทักษะในการสื่อสารซึ่งเป็นปัจจัยหลักมาจากข้อจำกัดหลายด้าน ผู้ส่งสารขาดทักษะในการเข้าถึงข้อมูลที่ไม่รู้จริง ดังนั้นหลักการสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นที่จะต้องนำเสนอข้อมูลที่ทำให้คนที่มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดความไว้วางใจโดยอาศัยวิธีการเต็มไปด้วยความเมตตากรุณา หลักพุทธศาสนาในการสื่อสารทางการเมืองให้มีความซื่อสัตย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง เพื่อดำรงไว้ในหลักการมีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยยึดหลักการสื่อสารทางการเมืองเป็นพื้นฐานในการประกอบกิจต่าง ๆ ในสังคม

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เขียนขึ้นเพื่อนำหลักการสื่อสารทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ 4 คือ 1. ทาน คือ การรู้จักให้ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 2. ปิยวาจา คือ การพูดจาน่ารัก 3. อตถจริยา คือ การบำเพ็ญให้เป็นประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้อื่น 4. สมานัตตตา มาอธิบายสำหรับผู้นำที่มีบทบาทในการสื่อสารทางการเมือง ในระดับท้องถิ่นตลอดจนประชาชนทั่วไป ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย และให้ยึดมั่นในหลักพุทธศาสนา โดยยึดหลักการสื่อสารทางการเมืองเป็นพื้นฐานในการประกอบกิจต่าง ๆ ในสังคม เศรษฐกิจการเมือง ต่อไป

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; การสื่อสารทางการเมือง; หลักพุทธธรรม

* Received August 24, 2022; Revised June 13, 2023; Accepted June 14, 2023

Abstract

Communication is essential in conveying and exchanging ideas, feelings, and needs, as well as seeking information for decision-making. or solving problems; at present, political communication in Thailand will need help from communicators. Political leaders at different levels still need to gain communication skills, which is a significant factor in many limitations. The messenger needs to gain the skills to access anonymous information. Therefore, the principle of political communication is to convey information that wins trust among stakeholders in a benevolent way. Buddhist principles in political communication to be honest to the face and behind the back to maintain the principles of political participation by adhering to the principles of political communication as the basis for conducting various activities in society.

This article has the purpose of writing because it is to apply the principles of Buddhist communication, which are the four Sangahavattus principles: 1. Dana means knowing how to be generous; 2. Piyavācā: loving speech; 4. Samanatta explains that leaders who play a role in political communication. at the local level, as well as the public under democracy, adhere to the principles of Buddhism By adhering to the principles of political communication as the basis for conducting various activities in society and political economy.

Keyword: Leadership; Political Communication; Buddha-Dhamma

บทนำ

การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือการปกครองท้องถิ่น เป็นรูปแบบการปกครองที่จำเป็นและมีความสำคัญในทางการเมืองการปกครองของชุมชนต่าง ๆ เฉพาะอย่างยิ่งชุมชนที่มีการปกครองระบบประชาธิปไตย ซึ่งกล่าวในทางทฤษฎีและแนวความคิดทางปกครอง จะเห็นได้ว่ารัฐบาลซึ่งเป็นกลไกในการบริหารการปกครองของรัฐนั้น ย่อมมีภาระหน้าที่อย่างมากมาในการบริหารประเทศให้ประชาชนได้รับความสุข ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต เป็นไปไม่ได้ที่รัฐบาลจะดูแลและจัดทำบริการให้กับประชาชน

ได้ทั่วถึงทุกชุมชนของประเทศ เพราะอาจจะเกิดปัญหาเกี่ยวกับความล่าช้าในการดำเนินงาน การที่อาจจะไม่สนองตอบต่อความต้องการของแต่ละชุมชนได้ และรวมทั้งข้อจำกัดเกี่ยวกับงบประมาณ และตัวบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ดำเนินงานให้ทั่วถึงได้ เมื่อเป็นดังนี้ การลดภาระของรัฐบาลโดยการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองเพื่อการสนองตอบต่อความต้องการของชุมชนจะได้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และตรงกับความต้องการประสงค์ของชุมชนนั้น ๆ (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539)

มนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการสื่อสารได้ในชีวิตประจำวัน มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ใช้ภาษาพูด ทำทางและการเขียนเป็นสื่อในการติดต่อสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ให้แก่กันจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มนุษย์เป็น “สัตว์การเมือง” และเป็นสิ่งมีชีวิตเดียวที่มีความสามารถทางภาษา” (เสถียร เขยประดับ, 2540) นักการเมืองท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม เศรษฐกิจ อาชีพ สาธารณสุข และการเมือง ดังที่ชูศักดิ์ ชูช่วย ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้นำชุมชนว่า “ผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลสำคัญกลุ่มหนึ่งที่จะเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้เพราะผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องและใกล้ชิดกับประชาชน จึงสามารถเข้าใจสภาพชุมชนได้อย่างแท้จริง มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง” ชูศักดิ์ ชูช่วย (2533) กล่าวได้ว่า การสื่อสารของผู้นำท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับประชาชนในท้องถิ่นนั้น และแตกต่างกันไปตามบริบทต่าง ๆ สภาพสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรม เป็นต้น

การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอีกหนึ่งองค์กรที่มีต้องใช้การสื่อสารภายในและภายนอกกับประชาชนในพื้นที่การปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ ผู้นำทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความเชี่ยวชาญในการสื่อสารเป็นอย่างมาก การสื่อสารเปรียบได้กับโซ่ข้อกลางในการที่จะสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำทางการเมืองกับประชาชน “การเมืองระดับท้องถิ่นนั้นยังมีความจำเป็นที่จะต้องสื่อสารอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประชาชนเกิดการรับรู้เกี่ยวกับเรื่องราว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องนโยบายในการพัฒนาการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน การสร้างความเชื่อมั่นหรือน่านับถือ” (โกวิทย์ พวงงาม, 2551) อีกทั้งในองค์กรการปกครองท้องถิ่นนั้นก็มีการทำงานแบบ 2 ฝ่ายในองค์กร เป็นต้น

องค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ ดังนี้ นิพนธ์ ศศิธร เสาวภา (2560) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการบังคับบัญชา

บุคคลอื่น โดยได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่น เป็นผู้ทำให้บุคคลอื่นไว้วางใจและให้ความร่วมมือ ความเป็นผู้นำเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก หรือสั่งการบังคับบัญชา ประสานงานโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2561) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำสามารถโน้มน้าวหรือจูงใจบุคคลในองค์การให้ทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์การร่วมกัน ชนาพร พิทยาบุรณ์ (2561) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง การนำที่มีกระบวนการเกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถ และพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นผู้นำ เป็นกระบวนการใช้อิทธิพลเหนือผู้ตาม เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานตามคำสั่งให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ขององค์กรเป็นหลัก ไม่ใช่การบีบบังคับ กดขี่ แต่เป็นการใช้บารมีพูดชักจูงใจ สร้างแรงบันดาลใจให้สอดคล้องกับอารมณ์ ความรู้สึก ให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานด้วยความตั้งใจ เต็มใจอย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเป็นเรื่องของศิลปะในการโน้มน้าว การจูงใจ และการให้กำลังใจ เพื่อให้บุคคลอื่นทำงานให้ด้วยความเต็มใจ และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของกลุ่มหรือองค์กร และความสามารถของบุคคลในการนำพาผู้ติดตามหรือสมาชิกในองค์กร เพื่อให้ประสบความสำเร็จ ผู้นำที่ดีต้องมีความสามารถในการตัดสินใจที่ดีสามารถสร้างและสื่อสารวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนได้ และสามารถชักจูงผู้ติดตามไปสู่เป้าหมายร่วมที่ผู้นำคนเดียวไม่สามารถทำได้ ผู้นำองค์กรคือคนที่สามารถบริหารและชี้นำคนในองค์กรได้ สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด และมีวิสัยทัศน์สามารถวางแผนระยะยาวให้กับองค์กรได้

คุณลักษณะของผู้นำ

คุณลักษณะของผู้นำ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. มีภาวะผู้นำมีศิลปะในการครองใจคน สามารถจูงใจคนให้เต็มใจร่วมมือหรือให้การสนับสนุน เป็นนักประสานความเข้าใจของทุกฝ่าย สามารถบริหารความขัดแย้งระหว่างบุคคลและประสานประโยชน์ให้เกิดกับองค์กรได้

2. มีเมตตาธรรม ไม่มีอคติหรือฉันทคติ นักบริหารที่เป็นผู้นำขององค์กรยังต้องรู้จักสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวมต้องรู้จักแสดงน้ำใจกับเพื่อนร่วมงานและลูกน้องในโอกาสอันสมควร และสิ่งที่สมควรที่จะต้องมียังมีอีก คือ ความรู้จักอดกลั้น และอดทน ทั้งทางอารมณ์และจิตใจ สุดท้ายคือการรู้จักให้อภัย ถ้าผู้บริหารมีเมตตาธรรมรู้จักให้อภัย จะทำให้เกิดบรรยากาศที่ดีในการทำงาน

3. ต้องอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและความถูกต้องในการทำงาน ถ้ามีหลักการที่ชัดเจน การทำงานก็จะง่ายสะดวกเร็วขึ้น มีความเป็นธรรมและตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ได้แม่นยำ

4. รอบรู้และมีข้อมูลที่ทันสมัย เพราะการมีข้อมูลที่ช่วยให้การตัดสินใจถูกแม่นยำขึ้น จึงต้องรู้จัก รู้รอบ รู้กว้าง รู้ไกล กระตือรือร้นอยู่เสมอ เป็นนักอ่าน ขยันใฝ่หาความรู้ ช่างสังเกต รู้จักฟัง

5. รู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ทันสมัยรู้ว่าขณะนี้ตนเป็นใคร มีบทบาทและมีอำนาจหน้าที่อย่างไร เพื่อที่จะสวมบทบาท และแสดงบทบาทตามอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบที่มีอยู่ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่เข้าไปก้าวก่ายงานในหน้าที่รับผิดชอบของคนอื่น และ

6. รู้จักประนีประนอมและยืดหยุ่นจะช่วยลดความขัดแย้งและขจัดปัญหาอุปสรรคในการทำงานได้มากขึ้น (พระปลัดสมชาย ปโยโค ดำเนิน, 2556)

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะสำคัญของผู้นำชุมชนท้องถิ่น คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีความตั้งใจเอาใจใส่ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน ซื่อสัตย์สุจริต ตรวจสอบได้ รักษาไว้ซึ่งคุณธรรม จริยธรรม ไม่กระทำการที่ขัดต่อศีลธรรม สามารถทำงานร่วมกับทุกภาคส่วน ปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์การทั้งนี้ เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผนสั่งการดูแล และควบคุมให้บุคลากรขององค์การปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ในขณะที่ผู้นำบางคนนอกจากผู้ใต้บังคับบัญชาจะไม่เต็มใจในการปฏิบัติงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังเกลียดชังและพร้อมที่จะร่วมกันขับไล่ผู้นำให้ไปจากองค์การ เป็นต้น

การสื่อสาร

การสื่อสาร คือกระบวนการสำหรับแลกเปลี่ยนสาร รูปแบบอย่างง่ายของสาร คือ จะต้องส่งจากผู้ส่งสารหรืออุปกรณ์เข้ารหัสไปยังผู้รับสารหรืออุปกรณ์ถอดรหัส อาจอยู่ในรูปแบบของท่าทางสัญลักษณ์บางอย่างอยู่ในรูปแบบของภาษา การสื่อสารเกิดจากความต้องการที่คนจะส่งข้อมูลหากัน ดังที่ ศุภมน อนุศาสนนันท์ (2549) กล่าวว่า การสื่อสารในองค์กรเป็นการถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ระหว่างบุคลากรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์กรเพื่อให้เกิดการรับรู้และความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติตน ซึ่งจะเป็นผลให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ และสุพานี สฤณวานิช (2552) ได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสารหรือกระบวนการที่มนุษย์เชื่อมโยงความคิดและความรู้สึกของกันและกัน โดยใช้วิธีการใดก็ตามเพื่อให้เกิดการรับรู้ การโน้มน้าว การตอบสนอง ตลอดจนการ

ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือแนวคิดให้เข้าใจตามวัตถุประสงค์ ดังจะเห็นได้ว่านักวิชาการแต่ละท่าน ได้ให้ความหมายของการสื่อสารไว้อย่างแตกต่างกัน ตามทรรศนะของตน

ดังนั้น การสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของระบบการเมืองจึงมีทฤษฎีที่อธิบาย ตัวกระบวนการสื่อสารอยู่หลายทฤษฎี ทั้งตัวทฤษฎีที่เป็นการสื่อสารทางการเมืองโดยตรงและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมือง ทฤษฎีการสื่อสารทางการเมือง (Mcnaair, 1995) เริ่มต้นจากองค์การทางการเมือง อันได้แก่ นักการเมือง พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มก่อการร้าย ส่งสารไปยังสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ อันได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ เพื่อให้สื่อมวลชนส่งข้อมูลต่าง ๆ เหล่านั้นไปยังประชาชน ซึ่งข้อมูลข่าวสารที่ส่งจากนักการเมืองนั้นสื่อมวลชนอาจจะนำเสนอ หรือไม่นำเสนอ หรือนำเสนอเป็นบางส่วนก็ได้ ดังนั้นกิจกรรมทางการเมืองทั้งหมด คือการสื่อสารทางการเมืองไม่เพียงการพูด การเขียน แต่ทุกอย่างที่ปรากฏสู่สายตาไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย ทรงผม ตราสัญลักษณ์ ล้วนเป็นองค์ประกอบของการสื่อสาร อันจะนำไปสู่สิ่งที่เป็นภาพลักษณ์ หรืออัตลักษณ์ของบุคคลบรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการสื่อสารทางการเมือง มี 3 กลุ่มได้แก่ กลุ่มองค์กรทางการเมือง ทำการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารของตนเองไปยังสื่อมวลชน เพื่อให้สื่อมวลชนถ่ายทอดข้อมูลเหล่านั้นผ่านสื่อต่าง ๆ ไปยังประชาชน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การสื่อสาร คือ กระบวนการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยวิธีการใดก็ได้ให้เข้าใจความหมายตามเจตนาที่ต้องการจะสื่อสาร เพื่อเกิดการรับรู้และเกิดความเข้าใจร่วมกันในองค์กร กระบวนการถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็น ความต้องการจากผู้ส่งสารโดยผ่านสื่อต่าง ๆ ที่อาจเป็นการพูด การเขียน สัญลักษณ์อื่นใด การแสดงหรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ไปยังผู้รับสาร ซึ่งอาจจะใช้กระบวนการสื่อสารที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสม หรือความจำเป็นของตนเองและคู่สื่อสาร โดยมีวัตถุประสงค์ให้เกิดการรับรู้ร่วมกันและมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อกัน บริบททางการสื่อสารที่เหมาะสมเป็น ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผล เป็นต้น

การสื่อสารของผู้นำ

การสื่อสารนั้นต้องมีการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งในการสื่อสารของผู้นำท้องถิ่นคือกระบวนการของการส่งข้อมูลต่าง ๆ จากผู้ส่งไปยังผู้รับด้วยความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน โดยการพูดที่จะสอดคล้องภาวะผู้นำคือมีศิลปะในการโน้มน้าว การจูงใจ

และการให้กำลังใจพร้อมทั้งต้องสร้างทัศนคติแนวคิดที่ถูกต้อง และสร้างความบันเทิงในสังคมได้ รวมไปถึงสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ตามอีกทั้งการพูดออกคำสั่งหรือพูดสั่งการก็ถือว่าเป็นศิลปะอย่างหนึ่งของการพูดโน้มน้าว ให้ผู้ตามปฏิบัติตามคำสั่ง หรือปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ที่เป็นไปตามที่โดยการสื่อสารในองค์การนั้นมีหน้าที่ 4 ประการ คือ 1) การให้ความรู้แก่สมาชิกองค์การ 2) การจูงใจสมาชิกในองค์การ เพราะใช้เป็นศูนย์กลางในการจูงใจ 3) การควบคุมและการประสานงานกิจกรรมของกลุ่ม และ 4) การแสดงความรู้สึกละเอิน (พิบูลย์ เพียรพานิชกุล และคณะ, 2564)

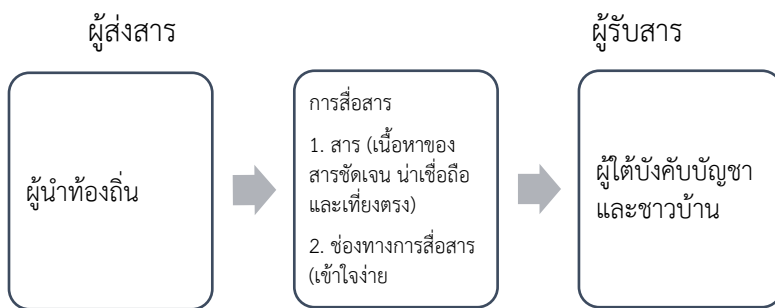
การสื่อสารของผู้นำท้องถิ่นจะต้องมีองค์ประกอบของการสื่อสารที่ครบถ้วน ได้แก่ ผู้ส่งสาร ผู้รับสาร สาร และช่องทางการส่งสาร โดยผู้นำท้องถิ่นควรเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ที่สามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้ส่งสาร (Sender) ผู้นำท้องถิ่นใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลภายในองค์กรด้วยการประชุมหรือการแจ้งไปยังผู้ที่ต้องรับผิดชอบโครงการต่าง ๆ การติดป้ายประชาสัมพันธ์ ส่วนการสื่อสารภายนอกองค์กรเป็นการลงพื้นที่ไปพบปะกับชาวบ้าน ซึ่งเป็นการสื่อสารกันแบบเผชิญหน้า

2. สาร (Message) ผู้นำท้องถิ่นสื่อสารสารหรือเนื้อหาข่าวสารที่ส่งออกไปไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารไปยังชาวบ้านหรือผู้ใต้บังคับบัญชาต้องให้มีความชัดเจน น่าเชื่อถือ และเที่ยงตรง อีกทั้งเนื้อหานั้นเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน

3. ช่องทางการสื่อสาร (Channel) ผู้นำท้องถิ่นเลือกใช้สื่อที่มีเหมาะสมกับการสื่อสารภายในและภายนอก อาทิ การเผยแพร่ข้อมูลผ่าน Website การส่งข้อมูลผ่าน E-mail เป็นต้น

4. ผู้รับสาร (Receiver) การรับฟังความคิดเห็นทั้งของผู้ใต้บังคับบัญชาและชาวบ้าน เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานโดยผู้นำท้องถิ่นจะต้องฟังแบบเปิดใจ รับฟังปัญหาและสร้างการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในทุกระดับเพื่อให้ผู้นำท้องถิ่นสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาในชุมชนท้องถิ่นได้อย่างถูกต้อง (มนัสชนก สุรชัยกุลวัฒนา, 2557) สามารถสรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผู้นำท้องถิ่นกับการสื่อสาร

การสื่อสารทางการเมืองตามหลักพุทธธรรม

การสื่อสารทางพระพุทธศาสนาอาจอธิบายประกอบเพื่อให้เกิดความสอดคล้องตามหลักทางพุทธศาสนา จึงได้นำหลักสังคหวัตถุ 4 มาอธิบายประกอบผู้นำทางการเมือง กล่าวคือ ในอรรถกถาธรรมบท (ธัมมปฎิฐกถา) บันทึกไว้ว่า ด้วยเหตุนี้ พระองค์จึงทรงมุ่งพระทัยสู่ปัญหาว่าทำอะไร พิจารณาถึงภูมิหลังของด้านสังคมเศรษฐกิจและการเมืองของยุคพุทธกาลประกอบไปด้วย พระองค์ทรงแสดงให้เห็นว่าทั่วทั้งประเทศจะเกิดความฟอนเฟะ เสื่อมโทรม และไร้สุข สังคหวัตถุ 4 หมายถึง เครื่องมือ หรือหลักธรรม 4 ประการดังต่อไปนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2559) สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ทาน คือ การรู้จักให้ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือด้วยการแบ่งปันสิ่งของให้แก่ผู้อื่นที่ควรให้ ตลอดจนแก้ปัญหา และศิลปวิทยา รวมไปถึงการให้อภัยแก่ผู้อื่น ทำให้สังคมอยู่กันอย่างมีความสุข เพราะการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2. ปิยวาจา คือ การพูดจาน่ารัก ปราศรด้วยถ้อยคำสุภาพอ่อนหวาน ไพเราะ เป็นที่รัก พูดด้วยถ้อยคำที่น่าฟัง ชี้แจงในสิ่งที่ประโยชน์ ให้กำลังใจ ทำให้เกิดความพอใจแก่ผู้ได้ยินได้ฟัง ก่อให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

3. อัตถจริยา คือ การบำเพ็ญให้เป็นประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้อื่น เป็นการปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์ซึ่งกันและกัน มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ด้วยกำลังความคิด กำลังกาย และกำลังทรัพย์

4. สมานัตตตา คือ การปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย การทำตัวให้เข้ากันได้ เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ไม่เอาเปรียบ ร่วมเผชิญ และแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน ไม่ถือเราถือเขา รู้จักผูกมิตรกับผู้อื่น เช่น ในยามที่ตนตกทุกข์ได้ยากก็ไม่ทอดทิ้งยังช่วยเหลือ ย่อมเกิดความสุข และความสามัคคีในหมู่คณะ

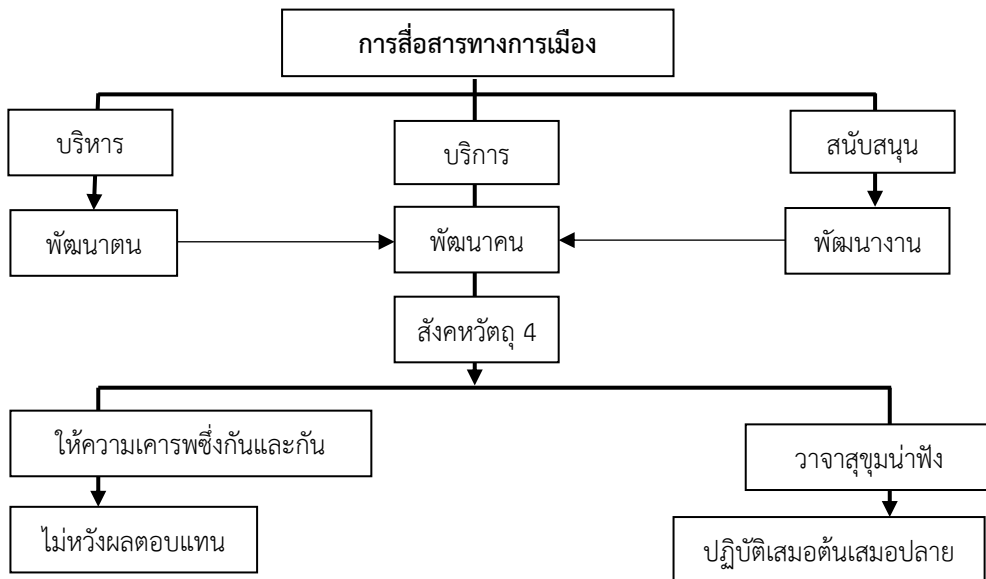
กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักคำสอนว่าด้วยการสื่อสารของพระพุทธองค์ ยังครอบคลุมถึงหลักจรรยาบรรณ และจริยธรรมของการสื่อสารอีกด้วย สังคมไทยได้นำหลักจริยธรรม การสื่อสารตามแนวพุทธศาสนานี้มาใช้ การสื่อสารทางการเมืองก็จะเป็นหลักการสื่อสารที่ช่วยให้บุคคลมีความสุข มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และเป็นหลักการสื่อสารที่ช่วยให้สังคมทุกระดับทั้งในระดับ ปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ หรือแม้กระทั่งในระดับสากล คือ สังคมโลก ทั้งหมดได้คงไว้ซึ่งสันติสุข ปราศจากอคติ ความแตกแยก มาจนถึงสังคมไทยในปัจจุบัน

สรุป

การสื่อสารทางการเมือง คือ กระบวนการสื่อสารที่มีองค์ประกอบ 3 ฝ่าย ได้แก่ กลุ่มองค์กรทางการเมือง สื่อมวลชน และประชาชน โดยที่กลุ่มองค์กรทางการเมือง มีความต้องการการสนับสนุนจากประชาชน และการสื่อสารจำเป็นอย่างมากสำหรับผู้นำ เพื่อให้สามารถสื่อสารแนวคิด และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ กับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน จริยธรรมในการสื่อสารจะเป็นตัวขับเคลื่อนให้ทุกอย่างเป็นไปในทางดี ยุติธรรมเนื่องจากหลักคำสอนของพระพุทธองค์ที่ว่าด้วยการสื่อสารในด้านกระบวนการสื่อสาร จะเป็นหลักการที่ช่วยให้การสื่อสารมี ประสิทธิภาพ ทั้งนี้ หลักคำสอนว่าด้วยการสื่อสารของพระพุทธองค์ยังครอบคลุมถึงหลัก จรรยาบรรณ และจริยธรรมของการสื่อสารอีกด้วย หากสังคมไทยได้นำหลักสังคหัตถ์ 4 การสื่อสารตามแนวพุทธศาสนานี้มาใช้กับการสื่อสารก็จะเป็นหลักการสื่อสารที่ช่วยให้บุคคลมีความสุข มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และเป็นหลักการสื่อสารที่ช่วยให้สังคมทุกระดับทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ หรือแม้กระทั่งในระดับสากล คือ สังคมโลกทั้งหมดได้คงไว้ซึ่ง สันติสุข ปราศจากอคติ ความแตกแยก ความขัดแย้งได้อย่างแท้จริงอีกด้วย

องค์ความรู้

บทความชิ้นนี้ผู้เขียนได้องค์ความรู้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในหลักแนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรม แนวทางปฏิบัติในหลักสังคหัตถ์ 4 เป็นหลักธรรมหลอมหัวใจของคนให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยดีและมีความสุข เป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานสื่อสัมพันธ์หมู่ชนไว้ในความสามัคคีต่อกัน เป็นธรรมที่ใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคลให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2551). *การปกครองท้องถิ่นไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ บริษัท ส.เอเชียเพรส (1989) จำกัด.
- ชนาพร พิทยาบุรณ์. (2560). การสื่อสารของผู้นำกับการเปลี่ยนแปลงสังคม. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต*, 12(2), 62-72.
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2561). *ภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารองค์การ : แนวคิด ทฤษฎีและกรณีศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปัญญางาม.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัทพินเนสพริ้นท์ติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด.
- ชูศักดิ์ ชูช่วย. (2533). *บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชนบท ตามการรับรู้ของผู้นำท้องถิ่นและประชาชน ในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่นและหมู่บ้านทั่วไป ภาคใต้*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิพนธ์ ศศิธรเสาวภา. (2560). *ภาวะผู้นำกับการปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พระปลัดสมชาย ปโยโค (ดำเนิน). (2556). การประยุกต์ใช้สัมมาวาจาเพื่อการบริหารงานของผู้นำ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 1(1), 143-158.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก.
- พิบูลย์ เพียรพานิชกุล และคณะ. (2564). การสื่อสารทางการเมืองตามหลักพุทธธรรม. *วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์*, 7(2), 155-167.
- มนัสชนก สุรัชกุลวัฒนา. (2557). รูปแบบการสื่อสารเพื่อการสร้างภาพลักษณ์ของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐม. *วารสาร e-jodil*, 4(1), 36-46.
- ศุภมน อนุศาสนนันท์. (2549). *การศึกษารูปแบบการสื่อสารภายในองค์กร : กรณีศึกษา องค์การเภสัชกรรม* (วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการสื่อสาร ภาครัฐและเอกชน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพานิ สฤษฏ์วานิช. (2552). *พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่ : แนวคิดและทฤษฎี* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสถียร เขยประดับ. (2540). *การสื่อสารกับการเมือง*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คุณธรรมของผู้นำทางการเมืองตามแนวคิดของโสเครตีส เพลโต อริสโตเติล
และพรหมวิหาร 4*

MORALITY OF POLITICAL LEADER OF THE CONCEPT OF PHILOSOPHY OF
SOCRATES PLATO ARISTOTLE AND BHRAMA VIHARN 4

ขวัญชนก สายชมภู, อภिरดี โกเฮง

Kwanchanok Saichompoo, Aphiradee Koheng

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: 6401104008@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณธรรมของผู้นำทางการเมืองหรือผู้ปกครองตามแนวคิดของนักปรัชญาทางรัฐศาสตร์ โสเครตีส เพลโต และอริสโตเติล โดยนักปรัชญาเมธีทั้งสามนี้ มีรากฐานแห่งผู้นำว่า คุณธรรมเป็นสิ่งสำคัญของผู้ปกครอง ซึ่งผู้ปกครองต้องมีคุณธรรมเหนือคนทั้งปวง และศึกษาคุณธรรมตามหลักพุทธธรรมที่สามารถนำไปสู่การเป็นผู้นำทางการเมืองที่มีคุณธรรมในการปกครอง คือ หลักพรหมวิหาร อันมี 4 ประการ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา อันเป็นหลักพุทธธรรมหนึ่งที่จะนำไปสู่การเป็นผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมืองที่มีคุณธรรมและยึดหลักธรรมเป็นสำคัญ เพราะพรหมวิหาร 4 เป็นหลักประพจน์ที่ประเสริฐบริสุทธิ์ และเป็นหลักธรรมที่เป็นตัวกำกับความประพฤติของผู้นำทางการเมืองและผู้อยู่ใต้ปกครองเพื่อสร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชนอย่างสูงสุด

คำสำคัญ: คุณธรรม; ผู้นำทางการเมือง; หลักพุทธธรรม

* Received October 11, 2022; Revised June 14, 2023; Accepted June 15, 2023

Abstract

This academic article aims to study the concept of Socrates, Plato, and Aristotle's views on the morality of political leaders. Base on morality is the essential principle of a leader, and a leader should have morality Beyond all people, including aims. The Buddhist doctrine of the morality of political leader is Bhrama Viharn 4, which is the Buddhist principle of the four sublime states of mind; kindness, compassion, sympathy, and neutrality because Bhrama Viharn 4 is noble conduct and controlling leader's and subordinate's behavior must create public interest for the state.

Keywords: Morality; Political Leader; Buddhist Principle

บทนำ

คุณธรรมเป็นรากฐานสำคัญของผู้นำทางการเมือง แม้ผู้นำทางการเมืองจะอยู่ภายใต้หลักกฎหมายใด ๆ ที่มีมาตรฐาน แต่หากไม่มีคุณธรรมที่ดีเพียงพอ ที่จะนำกฎหมายหรือเครื่องมืออื่นใดไปใช้ในการปกครองรัฐแล้วนั้น ย่อมก่อให้เกิดผลเสียต่อการเมืองการปกครองรัฐและประชาชนอยู่เสมอ คำว่าคุณธรรม หมายถึง พฤติกรรมใดที่แสดงออกถึงคุณลักษณะของอุปนิสัยที่ดี ในการตัดสินใจ การเลือกกระทำที่ดีมีความพอดีในการใช้หลักการที่ดีใช้เหตุผลและใช้ปัญญาในการลงมือปฏิบัติ ดังนั้นคุณธรรมของผู้นำจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งว่าต้องมีและเกิดขึ้นภายในตัวของบุคคลที่ถูกเรียกว่าเป็นผู้นำ ผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมือง

ผู้นำ (Leader) หมายถึง ประมุขหรือผู้ที่อยู่ออกหน้าผู้คนทั้งมวล หรือผู้ที่สามารถมีอิทธิพลเหนือคนอื่น ได้รับความนับถือ ความเคารพ หรือความร่วมมือจากผู้ใต้ปกครองหรือใต้บังคับบัญชา และผู้นำมักจะมีลักษณะของการเป็นบุคคลที่เป็นศูนย์รวมของพฤติกรรมต่าง ๆ ของสังคม โดยผู้นำต้องเป็นผู้ที่สามารถนำสังคมไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการได้ และผู้นำมักจะได้รับคัดเลือกจากผู้ใต้ปกครองและต้องเป็นผู้ที่สามารถทำให้กลุ่มหรือสังคมสามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ ผู้นำเป็นบุคคลสำคัญในการเมืองการปกครองอย่างมาก เพราะผู้นำมักจะกลายเป็นบุคคลผู้ชี้แนะแนวทางและเป็นผู้มีอิทธิพลหรืออำนาจเหนือผู้อื่นอยู่เสมอ โดยผู้นำมักอยู่ในจุดที่กลุ่มหรือสังคมจะให้คะแนนสังคมมิติสูงสุด และผู้นำต้องมาพร้อมกับสิ่งที่เรียกว่า ภาวะผู้นำ เนื่องจากเป็นผู้ปกครองกลุ่มหรือสังคม จนไปถึงปกครองรัฐจำเป็นต้องมีความสามารถในการชี้นำสังคมให้ขับเคลื่อนได้ ภาวะผู้นำจึงเป็น

ความสามารถสำคัญของผู้นำทางการเมือง กล่าวคือ ภาวะผู้นำ (Leadership) หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคคลที่เป็นผู้นำ เพื่อให้สังคมหรือรัฐเป็นไปตาม จุดมุ่งหมาย และภาวะผู้นำเป็นศิลปะการปกครองของบุคคลที่มีอิทธิพลในการสร้างการจูงใจผู้ใต้ปกครองให้ร่วมมือกันทำงานจนเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ซึ่งผู้นำนี้ต้องมีพื้นฐานสำคัญ ในตัวของผู้นำเอง อันจะสามารถปกครองรัฐหรือเป็นผู้นำทางการเมืองได้ นั่นคือ ผู้นำต้องมี “คุณธรรม” เป็นหลักในการเป็นผู้นำทางการเมือง มีคุณธรรมเป็นหลักในการควบคุม พฤติกรรมของผู้นำทางการเมืองให้สร้างประโยชน์สูงสุดแก่รัฐและประชาชนมากที่สุด ดังนั้น ผู้นำต้องมีคุณธรรม ต้องเป็นคุณธรรม และต้องใช้คุณธรรม

คุณธรรมของผู้นำทางการเมืองตามแนวคิดของโสเครตีส เพลโตและ อริสโตเติล

นักปราชญ์คนสำคัญของการเมืองการปกครอง ได้แก่ โสเครตีส เพลโต และ อริสโตเติล ได้เสนอแนวคิดและปรัชญาเมธีที่เป็นฐานสำคัญในการวิเคราะห์หลักการเมืองที่ ซับซ้อนไว้อย่างเข้มข้น ซึ่งในการปกครองนคร-รัฐ หรือเมืองนั้น ย่อมต้องมีผู้นำรัฐเป็นใจ กลางสำคัญของการปกครอง โดยผู้นำทางการเมืองตามแนวคิดของนักปรัชญาเมธีทั้ง 3 ท่าน มีลักษณะประการสำคัญ คือ คุณธรรม เพราะคุณธรรมเป็นหลักในการควบคุมความ ประพฤติของผู้นำในการปกครองนคร-รัฐ ซึ่งคุณธรรมตามแนวคิดของนักปรัชญาเมธีคน สำคัญมีลักษณะ ดังนี้

โสเครตีส (Socrates) เป็นนักปราชญ์กรีกและเป็นชาวเมืองเอเธนส์ มีนิสัยชอบ สนทนากับนักปรัชญาคนอื่น ๆ โดยวิธีการสนทนานั้นเป็นการซักถามหรือไต่ถามด้วยการใช้ หลักเหตุและผลที่เรียกว่า “ตรรกวิทยา” การแสวงหาความรู้ของโสเครตีสเป็นแบบวิภาษ วิธี (Dialectic) การนำเสนอที่มีเหตุผลและข้อคัดค้านมาหักล้างกัน ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สุดใน ชีวิตตามทัศนะของโสเครตีส คือ การแสวงหาปัญญาเพื่อเสริมสร้างชีวิตที่ดี และมีความสุข จะต้องยึดมั่นคุณธรรม ผู้ปกครองต้องมีคุณธรรมและเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้และ เข้าใจในคุณธรรม เพื่อให้ทุกคนตระหนักในคุณค่าของคุณธรรมและยึดถือเป็นคุณค่าแห่งวิถี ชีวิต เพื่อชีวิตที่ดีของสังคม โสเครตีส เปรียบเทียบผู้ปกครองกับแพทย์ โดยการพิจารณาให้ เข้ากัน กลายเป็นมาตรฐานของการผสมผสานกลมกลืนในสังคมการเมืองว่า การมีสุขภาพที่ ดีเป็นค่าที่เหมาะสมสำหรับร่างกายมนุษย์ จากคำว่าสุขภาพที่ดี จึงทำให้เกิดมีสุขภาพ และความเป็นเลิศทางร่างกายอื่น ๆ ขึ้น และความกลมกลืนทางการเมืองและความเป็น ระเบียบเรียบร้อยในการเมืองการปกครอง คือ คำว่า “โดยถูกต้องตามกฎหมาย” และ

“กฎหมาย” โดยกำกับให้มนุษย์เป็นผู้ปฏิบัติตามกฎหมายและมีระเบียบ คุณสมบัติเหล่านี้คือ ความยุติธรรมและการรู้จักควบคุมตัวเอง เพื่อสิ่งเหล่านี้เขา (มนุษย์) จะพยายามทำทุกอย่าง ไม่ว่าเขาจะให้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์แก่ใครก็ตาม เขาจะต้องตั้งมั่นอยู่กับเป้าหมายนี้เสมอ กล่าวคือ ผู้ปกครองต้องพยายามปลูกฝังความยุติธรรมนั้นขึ้นในตัวของประชาชน (สุทน ทองเล็ก, 2562) ดังนั้น ผู้นำในแนวคิดของโสเครตีสต้องเป็นราชาปราชญ์เป็นผู้ปกครองที่ดี ปราชญ์จึงเป็นบุคคลที่มีความรู้ เป็นบุคคลที่มีคุณธรรมและส่งเสริมให้ประชาชนทำดี

เพลโต (Plato) เป็นนักคิดและปรัชญาเมธีวางแนวคิดเป็นหลักการอย่างเป็นระบบ และถูกยอมรับว่าเป็นผู้บุกเบิกวิชารัฐศาสตร์ เพลโตมีแนวคิดว่า จุดกลางระหว่างมโนภาพนิยมกับสังคมนิยมจะต้องมีสะพานเชื่อมต่อ โดยเอาสติปัญญากับอำนาจอยู่ในบุคคลเดียวกัน ฉะนั้นนักปรัชญาสมควรเป็นผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองสามารถประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือที่ออกมาจากตัวผู้ถูกปกครองด้วย (ประภาส แก้วเกตุพงษ์, 2564) เพลโตให้ผู้ปกครองต้องสามารถปกครองรัฐด้วยความยินยอมสมัครใจ และทั้งโดยไม่ยินยอมสมัครใจต้องสามารถปฏิบัติตามได้จากการถูกจูงใจให้ยินยอมของผู้ปกครอง เพลโตกล่าวว่าการปกครองที่ดีขึ้นอยู่กับความดีของบุคคล และความดีนั้นมาจากจิตใจของแต่ละคน เพราะประชาชนที่ดีสามารถสร้างรัฐที่ดี แต่เมื่อผู้นำทางการเมืองทุจริตยอมสร้างการเมืองการปกครองทุจริต ดังนั้นคุณค่าทางศีลธรรมและความประพฤติของบุคคลขึ้นอยู่กับสันดานทางจิตวิทยาของแต่ละบุคคล เพลโตพูดถึงว่า ความดีเด่นของบุคคลต้องมีลักษณะ 3 อย่าง โดยอธิบายศิลปะแห่งความดีว่า ถ้าหากบุคคลมีศิลปะแห่งเหตุผล เป็นผู้มีความดี คือ ปัญญา ถ้าหากบุคคลได้มีพลังใจในการตัดสินใจ บุคคลนั้นเป็นผู้มีความดี คือ ความกล้าหาญ ถ้าบุคคลใดสามารถควบคุมความต้องการของตนได้ บุคคลนั้นมีความดี คือ ผู้พัฒนา ทั้งนี้ ลักษณะของราชาปราชญ์ที่เพลโตได้กล่าวมานั้น เป็นลักษณะของรัฐในอุดมคติที่ขัดแย้งต่อความเป็นจริงอย่างมากเพราะเมื่อราชาปราชญ์ปกครองย่อมไม่ต้องมีกฎหมายเข้ามาควบคุมก็ได้ เพราะผู้ปกครองย่อมยึดหยุ่นได้อยู่เสมอ ในขณะที่กฎหมายมักจะไม่วิถีหยุ่น (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2556) ดังนั้นเพลโตจึงได้ลดเงื่อนไขบางอย่างลง โดยนำทางสายกลางเข้ามาปกครองรัฐ โดยให้ผู้นำทางการเมืองและผู้อยู่ภายใต้การปกครองต้องมีคุณธรรมระหว่างกัน แต่อย่างไรก็ตามผู้นำทางการเมืองตามทัศนะของเพลโตนั้น ก็ยังต้องมีคุณธรรมเป็นฐานรากในการปกครองรัฐอยู่เสมอ

อริสโตเติล (Aristotle) เป็นนักปราชญ์ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาทางรัฐศาสตร์ เนื่องจากมีการวางรากฐานการเมืองที่เป็นแบบแผนในการเมืองการปกครองที่สามารถ

ปฏิบัติได้จริงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในเรื่องผู้นำหรือผู้ปกครอง อริสโตเติลมองว่า ความดีสูงสุด คือ การที่สิ่งหนึ่งทำหน้าที่ของมันอย่างเหมาะสม สำหรับคนดีก็คือ คนที่มีเหตุผล ชีวิตที่ดี คือ ชีวิตที่ดำเนินไปด้วยเหตุผล ดังนั้นการกระทำที่ดีที่สุด ย่อมคือ การกระทำที่เหมาะสมที่จะทำให้เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ เพราะอริสโตเติลมองว่ามนุษย์นั้นต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ เนื่องจากว่ามนุษย์มีสติปัญญาที่สามารถตัดสินใจและใช้ชีวิตได้ โดยมนุษย์มีความฉงนสนเท่ห์ มีความสงสัย และมนุษย์ต้องสนองต่อสัจยาคติญาณในความนึกคิด โดยเริ่มต้นจากการถามปัญหา และคิดวิเคราะห์วิถีทางแห่งการเมืองการปกครองอย่างเป็นระบบ อริสโตเติล ได้แบ่งคุณธรรมเป็น 2 อย่าง คือ

1. คุณธรรมสูงสุด ได้แก่ คุณธรรมที่ประกอบด้วยเหตุผลหรือปัญญา
2. คุณธรรมทางจริยศาสตร์ ได้แก่ การควบคุมอารมณ์และความอยากด้วยเหตุผล รู้จักควบคุมตนเอง และรู้จักตัวเองโดยอาศัยเหตุผล

คนจะดีการปลูกฝังนิสัยที่ดี อริสโตเติลมองว่า คุณธรรม หมายถึง ความพอดี หรือทางสายกลาง และคุณธรรม คือ ความยุติธรรมทั้งทางกฎหมาย และคุณธรรมทางคุณธรรมด้วย เช่น การแบ่งสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม หรือคุณธรรมทางพุทธิปัญญาหรือจริยศาสตร์ที่ยิ่งมีมากก็ยิ่งเป็นผลดีต่อรัฐ

ดังนั้น จากแนวคิดด้วยผู้ปกครองของนักปรัชญาเมธีทั้งสามที่กล่าวมาแล้ว สามารถสรุปได้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีอิทธิพลในการสร้างหรือพัฒนาที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในตัวของมนุษย์หรือรัฐ โดยผู้นำต้องมีความเป็นราชา คือ มีคุณธรรมเป็นผู้นำวิถีทาง มีวิถีทางที่ดีเป็นตัวชี้้นำการปกครอง ก่อให้เกิดความถูกต้องในทางจิตใจหรือในการดำเนินชีวิต และผู้นำที่ดีต้องมีภาวะผู้นำ ต้องมีสติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคลและมีพื้นฐานของคุณธรรม ได้แก่ ปัญญา กล้าหาญ และพัฒนา จึงสามารถเสริมสร้างรัฐให้เป็นรัฐอันดีและเข้มแข็งได้ เพราะผู้นำทางการเมืองเป็นบุคคลตัวอย่างสำคัญที่ประชาชนในรัฐต้องปฏิบัติตามการกำหนดเป้าหมาย และต้องสร้างประโยชน์ที่ดีแก่ส่วนรวมอันเป็นหลักสำคัญในการปกครองรัฐ

คุณธรรมของผู้นำทางการเมืองตามหลักพรหมวิหาร 4

- ตามหลักพระพุทธศาสนาให้ความหมายของผู้นำว่าต้องเป็นบุคคลที่มีลักษณะ ดังนี้
1. จักขุมา ผู้นำเป็นต้องมิวิสัยทัศน์กว้างไกล
 2. วิตุโร ผู้นำต้องเป็นผู้ชำนาญการในงานต่าง ๆ และรู้จักบริหารจัดการและดำเนินการในงานที่รับผิดชอบ

3. นิสสัยสัมปันโน ผู้นำเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี และได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่น (กุลธิดา ลิ้มเจริญ และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2562)

ดังนั้นการเป็นผู้นำที่มีคุณธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ต้องพิจารณาว่า คุณธรรมของผู้นำทางการเมืองตามหลักพรหมวิหาร 4 เนื่องจากผู้นำมีบทบาทด้านการสื่อสารกับผู้ถูกปกครองมีการแสดงออก การติดต่อแลกเปลี่ยนซึ่งกันระหว่างผู้นำและผู้ถูกปกครอง พรหมวิหาร 4 จึงถือเป็นหลักพุทธธรรมหนึ่งในการอธิบายคุณธรรมของผู้นำทางการเมืองว่า คุณธรรมพื้นฐานของผู้นำทางการเมืองเป็นเช่นใด

พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมแห่งเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ เป็นหลักความประพฤติที่บริสุทธิ์ เป็นหลักธรรมที่ควรมีไว้เพื่อเป็นหลักจิตใจและกำกับความประพฤติของทั้งผู้นำให้ประพฤติตนเป็นไปในทางที่ดีงาม ซึ่งพรหมวิหารมี 4 ประการ ดังนี้

1. เมตตา เป็นคุณธรรมของผู้นำในการประพฤติเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมีจิตใจที่มีความมุ่งหมายที่ต้องการให้ประชาชนหรือรัฐของตนต้องพ้นจากความทุกข์

2. กรุณา เป็นคุณธรรมของผู้นำที่ประกอบด้วยความต้องการจะช่วยเหลือ บรรเทาทุกข์คนในสังคม ไม่เห็นด้วยกับความเดือดร้อนของประชาชน ไม่เบียดเบียนประชาชนให้ลำบากมากขึ้น

3. มุทิตา ผู้นำต้องมีคุณธรรมที่พยายามที่จะส่งเสริมให้ผู้ถูกปกครองมีความสุข มีความยินดีให้แก่ผู้อื่นที่ประสบความสำเร็จ และเอื้อเฟื้อเกื้อหนุนให้แก่รัฐและประชาชน

4. อุเบกขา เป็นคุณธรรมของผู้นำที่สำคัญ โดยผู้นำต้องรักษาซึ่งความเป็นกลาง ไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือเป็นภาพของความยุติธรรมที่ผู้นำต้องมีคุณธรรมนี้เป็นสำคัญ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

ดังนั้น คุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 จึงถือว่าเป็นหลักคุณธรรมของผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมือง โดยคุณธรรมของผู้นำทางการเมืองตามหลักพรหมวิหาร 4 นี้มีลักษณะของการกำกับควบคุมจิตใจที่เป็นตัวกำหนดความประพฤติที่ผู้นำจะแสดงออกต่อประชาชน เป็นคุณธรรมที่สร้างให้เกิดอุปนิสัยที่ดีของผู้นำทางการเมืองที่ต้องปกครองรัฐและประชาชน

สรุป

คุณธรรมของผู้นำทางการเมืองเป็นการกำกับและควบคุมพฤติกรรมของผู้นำทางการเมือง ให้มีคุณลักษณะที่ดีเพียงพอต่อการเมืองการปกครองรัฐและประชาชน โดยตัวตนของบุคคลที่เป็นผู้นำต้องมีคุณธรรม คือ 1) ผู้นำต้องมีคุณธรรมด้านสติปัญญา มีความรู้เพียงพอที่จะปกครองรัฐได้ และสามารถที่จะตั้งจุดมุ่งหมายในความสำเร็จของการปกครองรัฐและใช้สติปัญญาความเชี่ยวชาญ ก่อให้เกิดการทำงานที่ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหวังได้ ซึ่งหากพิจารณาจากส่วนของแนวคิดนักปรัชญาและหลักพรหมวิหาร จะเห็นว่าเมื่อผู้นำมีปัญญาในการปกครองต้องควบคู่ไปกับคุณธรรมด้านความเมตตาเพื่อมุ่งหวังให้ประชาชนมีความสุขและพ้นจากทุกข์ และสติปัญญาก็จะทำให้ผู้นำทางการเมืองมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลในการสรรหาวิธีการดำเนินการทางการเมืองการปกครอง 2) ผู้นำมีคุณธรรมด้านความกล้าหาญ ผู้นำต้องมีความกล้าที่จะตัดสินใจตามเหตุและผลที่เพียงพอต่อการดำเนินการตามวิธีการที่ได้เลือกเพื่อหาหนทางในการสร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชน และใช้คุณธรรมแห่งความกล้าหาญสร้างความเชื่อมั่นจากผู้ถูกปกครอง ในการปฏิบัติตามคำชี้แนะของผู้นำ และ 3) ผู้นำต้องมีความพัฒนาทั้งตนเองและประชาชนที่ถูกปกครอง จะเห็นได้ว่า ผู้นำมีหน้าที่ที่จะต้องทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเพียงพอต่อการที่จะต้องปฏิบัติตามคำชี้แนะของผู้นำ หากไม่มีความรู้เพียงพอจะทำให้ความร่วมมือของประชาชนขาดประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการของผู้นำ และผู้นำก็ต้องพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างปัญญาในการเมืองการปกครองรัฐอยู่ด้วยเสมอ เพื่อให้ทันต่อการกระทำที่เกิดขึ้นในสังคมของตนเอง อันจะสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างยุติธรรม ดังนั้นคุณธรรมจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอยู่ในตัวของผู้นำ และไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า หากผู้นำไร้คุณธรรม รัฐและประชาชนย่อมไม่สามารถพัฒนาในด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กุลธิดา ลิ้มเจริญ และพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2562). กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อสันติภาพตามแนวพุทธบูรณาการ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 7(ฉบับเพิ่มเติม), 180-192.
- เกรียงไกร เจริญนาวัฒน์. (2556). *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ประภาส แก้วเทพพงษ์. (2564). ศึกษาแนวคิดปรัชญาทางการเมืองของเพลโต A Study of The Concept of Political Philosophy of Plat. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 4(2), 183-200.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต).
- ส. ศิวรักษ์. (2564). *นักปรัชญาการเมืองฝรั่ง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยามปริทัศน์.
- สุทน ทองเล็ก. (2562). คติอย่างปราชญ์ กระบวนการวิภาษวิธี : โสเครตีส. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(2), 135-148.

การประยุกต์ใช้เมตาเวิร์สเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้พระพุทธศาสนา
เสมือนจริงในยุคดิจิทัล*
APPLICATION OF METAVERSE TO PROMOTE VIRTUAL BUDDHIST
LEARNING IN THE DIGITAL AGE

พระมหาสมชาย ขนติสรโน

Phramaha Somchai Khantisarano

วัดกก กรุงเทพมหานคร

Watkok Bangkok

Corresponding Author E-mail: somchaimalison@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิชาการ ซึ่งได้ศึกษาวิเคราะห์ การประยุกต์ใช้เมตาเวิร์สเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเสมือนจริงในยุคดิจิทัล พบว่า การใช้เมตาเวิร์สในการศึกษาพระพุทธศาสนาเป็นแนวคิดที่มีประโยชน์อย่างมากในการเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้และการศึกษาในสาขานี้ ผ่านเมตาเวิร์ส ผู้เรียนสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจและสมจริงได้ โดยการเข้าร่วมในการท่องเที่ยวในสถานที่ที่สำคัญทางศาสนาและปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาในโลกเสมือนจริง ในโลกเสมือนจริงนี้ ผู้เรียนสามารถสำรวจและศึกษาโครงสร้างภายในของสถานที่ และได้ยินคำสอนและคำแนะนำจากผู้สอนอย่างละเอียด การใช้เมตาเวิร์สยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงสถานที่ที่สำคัญทางศาสนาได้ง่ายขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปยังสถานที่จริง นอกจากนี้ยังสร้างสังคมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ผู้เรียนสามารถแบ่งปันประสบการณ์และความรู้ของพวกเขากับผู้อื่น และเข้าร่วมในการสนทนาและการสนับสนุนกันในการศึกษาพระพุทธศาสนา การใช้เมตาเวิร์สในการศึกษาพระพุทธศาสนาเป็นทางเลือกที่น่าสนใจที่มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้และปฏิบัติตามพระพุทธศาสนา มันช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและความรู้ที่ลึกซึ้งในพระพุทธศาสนาในสภาพแวดล้อมที่เสมือนจริง และสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัลที่เราใช้ในปัจจุบัน

คำสำคัญ: เมตาเวิร์ส; การเรียนรู้พระพุทธศาสนาเสมือนจริง; ยุคดิจิทัล

* Received June 9, 2023; Revised June 14, 2023; Accepted June 15, 2023

Abstract

This article is academic and has studied and analyzed the application of metaverse to promote virtual Buddhist learning in the digital age. Using metaverses in studying Buddhism is beneficial to change how we learn and look at this field. Through the metaverse, learners can create engaging and realistic learning experiences by visiting critical religious places and practicing Buddhism in the virtual world. In this virtual world, students can explore and study the internal structure of the business. And they have heard the teachings and instructions from the teachers in detail. Using the metaverse also makes it easier for students to access critical religious sites without traveling to the actual location. It also creates a quality learning society. Learners can share their experiences and knowledge with others. And participate in discussions and support each other in the study of Buddhism. The use of metaverses in Buddhist studies is an exciting alternative that has the potential to change the way Buddhism is learned and practiced. It gives learners a deeper understanding and knowledge of Buddhism in a virtual environment. It creates creative and productive learning experiences in today's digital age.

Keywords: Metaverse; virtual Buddhism learning; digital age

บทนำ

Metaverse มาจากคำว่า Meta กับ Verse รวมแล้วได้ความหมายว่าเป็น จักรวาลที่อยู่เหนือจินตนาการ ปรากฏครั้งแรกในนวนิยาย Sci-Fi ที่มีชื่อว่า Snow Crash เป็นโลกอีกใบที่ให้ผู้คนที่เข้ามาได้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันผ่านการจำลองเป็นตัวละครต่าง ๆ (Avatar) (Kultida Techsauce, 2021)

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลที่เราใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ได้สร้างความสำคัญอย่างมากในด้านการศึกษาและการส่งเสริมความเข้าใจทางศาสนา พระพุทธศาสนาเป็นหนึ่งในศาสนาที่รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนี้ ทั้งการอ่านคำสอนของพระพุทธเจ้าจากหนังสือเล่มเล็ก ถึงการฟังธรรมะจากผ่านระบบสตรีมมิ่ง ศาสนาศึกษาได้รับประโยชน์มากจากการอัปเดตทางเทคโนโลยี ในปัจจุบันเทคโนโลยีที่ใหม่และ

กำลังมาแรงอย่างเมตาเวิร์ส ได้มาสู่ชีวิตประจำวันของเราและเปิดโอกาสใหม่ ๆ สำหรับการส่งเสริมการศึกษาทางด้านศาสนา (Bailenson, 2021)

เมตาเวิร์สคือสถานะที่ผู้ใช้งานสามารถทำอินเตอร์แอคชันกับวัตถุและผู้อื่นอื่น ๆ ในสถานะเสมือนจริง (Bellini et al 2016)2 ด้วยเทคโนโลยีเมตาเวิร์สนี้ ผู้ใช้สามารถสำรวจและทำความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ในรูปแบบที่ไม่เคยมีมาก่อน ยุคดิจิทัลที่เราใช้กันอยู่ในปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ทางศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนา ไปอีกขั้น ทั้งหมดนี้ได้เกิดขึ้นโดยการที่เทคโนโลยีช่วยให้สิ่งที่เรียนรู้ได้ยากหรือทรงประสิทธิภาพน้อยกลายเป็นสิ่งที่สามารถเข้าถึงและทำความเข้าใจได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตาม ยุคดิจิทัลนี้ไม่ได้มาเพียงแค่อะไรด้วยการใช้หนังสือดิจิทัล แอปพลิเคชันสำหรับสมาร์ตโฟน หรือการสตรีมมิงวิดีโอ ความคืบหน้าของเทคโนโลยีได้นำเราเข้าสู่โลกใหม่ที่เรียกว่า เมตาเวิร์สสถานะที่ผู้ใช้สามารถทำอินเตอร์แอคชันกับวัตถุและผู้อื่นอื่น ๆ ในสถานะเสมือนจริงสร้างโลกเสมือนจริงที่แสดงความเข้าใจทางพระพุทธศาสนา (Bellini et al., 2016)

เมตาเวิร์สสามารถทำให้เราศึกษาพระพุทธศาสนาในแบบที่ทรงประสิทธิภาพและเข้าถึงได้กว่าเดิม ด้วยโลกเสมือนจริงที่สร้างโดยเมตาเวิร์ส ผู้เรียนสามารถสำรวจการสอนพระพุทธ ประสพการณ์การนั่งภาวนา หรือเยี่ยมชมสถานที่ที่มีความสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยไม่ต้องออกจากสถานที่ที่เราอยู่ เมตาเวิร์สมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงวิธีที่เราเรียนรู้และส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

ศาสนศึกษาในโลกเสมือนจริง โดยเฉพาะในเมตาเวิร์ส มีศักยภาพในการทำให้นักเรียนรู้ทางศาสนาเป็นสิ่งที่สนุกสนานและเป็นประสบการณ์ที่ยอดเยี่ยมสำหรับผู้เรียน ด้วยศักยภาพในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เสมือนจริง เมตาเวิร์สสามารถนำเสนอพระพุทธศาสนาและการสอนของพระพุทธในทำนองที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงและเข้าใจได้ง่ายขึ้น (Kerawalla et al., 2018)

เมตาเวิร์สและการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนา

การใช้เมตาเวิร์สในการเรียนรู้ด้านศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนา นั้นทรงศักยภาพอย่างมาก เมตาเวิร์สเป็นสถานะที่ผู้ใช้งานสามารถทำอินเตอร์แอคชันกับวัตถุและผู้อื่นอื่น ๆ ในสถานะเสมือนจริง (Bellini et al., 2016) ด้วยศักยภาพนี้ สิ่งที่เคยเป็นข้อจำกัดในการเรียนรู้พระพุทธศาสนาทั้งหลาย อาทิ ความจำเป็นต้องเดินทางไปยังสถานที่สำคัญทางศาสนา ข้อจำกัดเวลา หรือปัญหาเกี่ยวกับสื่อการสอนที่ไม่เหมาะสม จากนั้นกลายเป็นข้อจำกัดที่น้อยลงหรือไม่มีอยู่เลย

เมตตาเวิร์สสามารถนำเสนอการสอนพระพุทธในรูปแบบที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ง่ายและสร้างสรรค์ ผู้เรียนสามารถเดินทางไปยังสถานที่สำคัญทางศาสนา เข้าร่วมในการปฏิบัติธรรม และทำความเข้าใจในคำสอนพระพุทธในแบบที่สามารถทำความเข้าใจได้ง่ายและน่าสนใจ นอกจากนี้ เมตตาเวิร์สยังสามารถทำให้การเรียนรู้พระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่สนุกสนานและเป็นประสบการณ์ที่ยอดเยียมสำหรับผู้เรียน (et al., 2019)

ในบริบทของพระพุทธศาสนา ผู้เรียนสามารถสำรวจสถานที่สำคัญทางศาสนา อาทิ บรรพบุรุษที่พึ่งพระพุทธเจ้าสอน พุทธรูป สลูป หรือวัดที่มีความสำคัญ เมตตาเวิร์สสามารถเสนอความรู้ในรูปแบบที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจความสำคัญของพระพุทธศาสนาเมื่อถึงเวลาที่สำคัญ (Kerawalla et al., 2018)

บนฐานศักยภาพนี้ เมตตาเวิร์สสามารถใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลายรูปแบบ ผู้เรียนสามารถฝึกการนั่งภาวนาในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและเย็นฉ่ำ ฟังการสวดพระพุทธที่ผ่านไปมาในรูปแบบที่อัตลักษณ์ หรือเยี่ยมชมสถานที่ที่มีความสำคัญทางศาสนาที่อยู่ห่างไกล เมตตาเวิร์สยังสามารถนำเสนอเรื่องราว สัญลักษณ์ และการสอนที่สำคัญในพระพุทธศาสนาในรูปแบบที่เป็นเสมือนจริง ทำให้ผู้เรียนสามารถรู้สึกเหมือนว่าพวกเขาเข้าร่วมในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง (Kerawalla et al., 2018) การใช้เมตตาเวิร์สในการศึกษาพระพุทธศาสนาต้องใช้การออกแบบและการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับความถูกต้องทางศาสนาและการสร้างสถานการณ์ที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังต้องมีการให้ความสำคัญกับความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของผู้ใช้ เพื่อให้การเรียนรู้และปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาเป็นประสบการณ์ที่สร้างสรรค์และประสิทธิผล (Kerawalla et al., 2018)

การประยุกต์ใช้เมตตาเวิร์สในการศึกษาพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือที่ทรงประสิทธิภาพและน่าสนใจ ด้วยการสร้างโลกเสมือนจริงที่แสดงความเข้าใจทางศาสนา เมตตาเวิร์สสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่สนุกสนานและน่าตื่นเต้นสำหรับผู้เรียนผ่านการสำรวจสถานที่ที่สำคัญทางศาสนา การทำความเข้าใจในคำสอนของพระพุทธ และการเข้าร่วมในพิธีกรรม เมตตาเวิร์สเป็นสื่อที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและพัฒนาความรู้ด้านศาสนาได้อย่างไร้ข้อจำกัด การใช้เมตตาเวิร์สในการเรียนรู้พระพุทธศาสนาต้องพิจารณาถึงการออกแบบและการพัฒนาที่ถูกต้องทางศาสนาและความปลอดภัย การสร้างสถานการณ์ที่เหมาะสมและทันสมัยเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ การให้ความสำคัญกับความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของผู้ใช้เป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้การเรียนรู้และการปฏิบัติตามพระพุทธศาสนา

เป็นประสบการณ์ที่สร้างสรรค์และประสิทธิผลการประยุกต์ใช้เมต้าเวิร์สในการศึกษา พระพุทธศาสนาเป็นทางเลือกที่น่าสนใจที่สามารถเสริมสร้างการเรียนรู้และเข้าใจในศาสนา อย่างลึกซึ้ง ด้วยความสามารถในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เสมือนจริงและทรง ประสิทธิภาพ เมต้าเวิร์สสามารถเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการสร้างประสบการณ์ การเรียนรู้ที่สนุกสนานและเป็นประสบการณ์ที่จดจำได้อย่างยิ่งใหญ่มากสำหรับผู้เรียน สำหรับ อนาคตของการศึกษาพระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล เมต้าเวิร์สอาจเป็นส่วนสำคัญในการ สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ยิ่งใหญ่และเข้าถึงได้กว่าเดิม

ประโยชน์ของการใช้เมต้าเวิร์สในการศึกษาพระพุทธศาสนา

การใช้เมต้าเวิร์สในการศึกษาพระพุทธศาสนามีประโยชน์มากมายทั้งในด้านการ เรียนรู้และการปฏิบัติตามพระพุทธศาสนา ต่อไปนี้คือประโยชน์หลักที่สามารถได้รับจาก การใช้เมต้าเวิร์สในการศึกษาพระพุทธศาสนา

การเข้าถึงสถานที่สำคัญทางศาสนา เมต้าเวิร์สช่วยให้ผู้เรียนสามารถท่องเที่ยวใน สถานที่ที่สำคัญทางศาสนาได้แม้แต่จากที่อยู่ไกล ผู้ใช้สามารถสำรวจโครงสร้างภายในของ วัดหรือสถานที่ที่ผู้ใหญ่บริหารสอนธรรมเข้าร่วมพิธีกรรม หรือฝึกฝนในการนั่งภาวนาได้ใน สภาพแวดล้อมเสมือนจริง (Kerawalla et al., 2018)

การเรียนรู้เนื้อหาทางศาสนา เมต้าเวิร์สช่วยให้ผู้เรียนได้รับการสอนและความ เข้าใจในเนื้อหาทางศาสนาอย่างลึกซึ้ง ผ่านการสร้างสถานการณ์ที่เสมือนจริงในเมต้าเวิร์ส ผู้เรียนสามารถสัมผัสและเข้าใจเนื้อหาทางศาสนาได้อย่างชัดเจน ทำให้การเรียนรู้มีความ สนุกสนานและน่าตื่นเต้นมากขึ้น (Bellini et al., 2016)

การสร้างความสัมพันธ์และการแบ่งปัน เมต้าเวิร์สช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ เหมาะสมในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ผู้สอน และชุมชนทางศาสนา ผู้ใช้ สามารถแบ่งปันประสบการณ์และความรู้ของพวกเขากับผู้อื่น และสร้างสังคมการเรียนรู้ที่ เติบโตได้อย่างมีคุณภาพ (et al., 2019)

การเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนา เมต้าเวิร์สช่วยให้ผู้ใช้สามารถเข้า ร่วมในพิธีกรรมหรือการนั่งภาวนาในสภาพแวดล้อมเสมือนจริง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถ ปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาและฝึกฝนตนเองในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและจริงจังได้ (et al., 2019)

การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและเหมาะสม เมต้าเวิร์สเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ ในเวลาที่สะดวกสบายและตามความต้องการของตนเอง ผู้ใช้สามารถเลือกเนื้อหาที่ต้องการ

ศึกษาและเรียนรู้ในอัตราที่เหมาะสมกับตนเอง (Kerawalla et al., 2018) สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจและสมจริง เมตตาเวิร์สสร้างสภาพแวดล้อมเสมือนจริงที่ผู้เรียนสามารถสำรวจสถานที่ที่สำคัญทางศาสนาและปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาได้ ผ่านการเข้าร่วมในพิธีกรรมหรือการนั่งภาวนา เมตตาเวิร์สช่วยให้ผู้เรียนสามารถสัมผัสและปฏิบัติตามธรรมในสภาพแวดล้อมที่สร้างสรรค์และผลิตผลไปกับประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความจำที่ยิ่งใหญ่ เข้าถึงสถานที่ที่สำคัญทางศาสนาได้ง่ายขึ้น ผ่านเมตตาเวิร์ส ผู้เรียนสามารถเข้าร่วมการท่องเทียวในสถานที่ที่สำคัญทางศาสนาได้โดยไม่ต้องเดินทางไปยังสถานที่จริง การใช้เมตตาเวิร์สเป็นตัวกลางในการสำรวจวัดหรือองค์ประกอบทางศาสนาอื่นๆ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถทราบและเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญและบริบททางศาสนาได้อย่างลึกซึ้ง เพิ่มความสนใจและความมีส่วนร่วม

การใช้เมตตาเวิร์สในการศึกษาพระพุทธศาสนาช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจและน่าตื่นเต้น ผู้เรียนสามารถเข้าร่วมในกิจกรรมทางศาสนา เช่น การอธิษฐานหรือการปฏิบัติธรรม และมีโอกาสเข้าร่วมในการสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ผู้สอน และชุมชนทางศาสนา เพิ่มความเข้าใจในเนื้อหาทางศาสนา เมตตาเวิร์สช่วยในการเสริมสร้างความเข้าใจในเนื้อหาทางศาสนาอย่างลึกซึ้ง ผู้เรียนสามารถได้ยินคำสอนพระพุทธศาสนา ศึกษาคำสอนและหลักธรรมจากผู้ใหญ่บริหารสอนธรรม และสำรวจความหมายและบริบททางศาสนาผ่านการเข้าร่วมในพิธีกรรมและกิจกรรมศาสนาอื่น ๆ ที่จัดขึ้นในโลกเสมือนจริง สร้างสังคมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เมตตาเวิร์สช่วยสร้างสังคมการเรียนรู้ที่มีความร่วมมือและความสนับสนุนกัน ผู้เรียนสามารถแบ่งปันประสบการณ์และความรู้ของพวกเขากับผู้อื่น และเข้าร่วมในการสนทนาและการสนับสนุนกันในการศึกษาพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังมีการสร้างระบบการสนับสนุนและการแบ่งปันเนื้อหาทางศาสนาที่มีคุณภาพในรูปแบบของสื่อการสอนในเมตตาเวิร์ส

การใช้เมตตาเวิร์สในการศึกษาพระพุทธศาสนามีประโยชน์มากมาย มันเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจและปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มที่ สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทันสมัยและน่าสนใจในด้านพระพุทธศาสนา และสร้างสังคมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพในสภาพแวดล้อมเสมือนจริง การประยุกต์ใช้เมตตาเวิร์สนี้สามารถช่วยให้ผู้คนมีความเข้าใจและความรู้ในพระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพสูงขึ้นและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสร้างสรรค์และเติบโต

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้เมต้าเวิร์สในการศึกษาพระพุทธศาสนา

การประยุกต์ใช้เมต้าเวิร์สในการศึกษาพระพุทธศาสนามีตัวอย่างหลากหลายที่สามารถนำมาใช้ได้ ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการประยุกต์ใช้เมต้าเวิร์สในการศึกษาพระพุทธศาสนา:

การสร้างโลกเสมือนจริงของวัดใช้เทคโนโลยีเมต้าเวิร์สเพื่อสร้างโลกเสมือนจริงของวัดที่สำคัญในพระพุทธศาสนา ผู้ใช้สามารถเดินทางไปยังวัดและสำรวจโครงสร้างภายในและได้ยินคำสอนและคำแนะนำจากพระภิกษุหรือผู้ใหญ่บริหารสอนธรรม นอกจากนี้ยังสามารถเข้าร่วมในพิธีกรรมและกิจกรรมศาสนาที่จัดขึ้นในโลกเสมือนจริงนี้ (Kerawalla et al., 2018)

การจำลองการอธิษฐานและการปฏิบัติธรรม ผ่านเมต้าเวิร์ส ผู้เรียนสามารถนั่งภาวนาหรือทำการอธิษฐานในสถานการณ์เสมือนจริง ได้รับคำแนะนำและคำสอนจากผู้ใหญ่บริหารสอนธรรม และฝึกฝนในการปฏิบัติธรรมเพื่อเพิ่มความเข้าใจและประสบการณ์ทางศาสนาที่เสมือนจริง

การศึกษาและสำรวจศาสนาผ่านการท่องเที่ยวเสมือนจริง ผ่านเมต้าเวิร์ส ผู้เรียนสามารถเข้าร่วมการท่องเที่ยวทางศาสนาในสถานที่ที่สำคัญทางศาสนาได้ ตัวอย่างเช่นการท่องเที่ยวในสถานที่สำคัญของพระพุทธศาสนา เช่น วัดพระธาตุดอยสุเทพในเชียงใหม่ ผู้ใช้สามารถสำรวจโครงสร้างภายในวัด ศึกษาความสำคัญของสถานที่ และได้ยินคำสอนเกี่ยวกับธรรมะและปรัชญาในพระพุทธศาสนา (Kerawalla et al., 2018)

การจัดการเรียนรู้แบบเป็นกลุ่มในโลกเสมือนจริง เมต้าเวิร์สช่วยในการสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ที่ผู้ใช้สามารถเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาในกลุ่ม ผู้เรียนสามารถสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นที่มีความสนใจเดียวกัน และสร้างความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และความเข้าใจในพระพุทธศาสนา (Bellini et al., 2016)

การสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เมต้าเวิร์สสามารถใช้เป็นสื่อการสอนที่มีคุณภาพสูงในการศึกษาพระพุทธศาสนา เช่น การสร้างเนื้อหาที่มีสื่อและภาพเคลื่อนไหวที่สอดคล้องกับแนวคิดและหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และความเข้าใจอย่างเต็มที่

การประยุกต์ใช้เมต้าเวิร์สในการศึกษาพระพุทธศาสนาเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพ มันช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่สมจริงและน่าสนุกสนานใน

ด้านพระพุทธศาสนา และช่วยสร้างความเข้าใจและความรู้ที่ลึกซึ้งในพระพุทธศาสนาในสภาพแวดล้อมที่เสมือนจริง

สรุป

การประยุกต์ใช้เมตาเวิร์สในการศึกษาพระพุทธศาสนาเป็นแนวคิดที่ทรงศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้และการเข้าใจพระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลที่เราใช้ในปัจจุบัน การใช้เมตาเวิร์สในการศึกษาพระพุทธศาสนามีประโยชน์มากมายทั้งในด้านการเรียนรู้และการปฏิบัติตามพระพุทธศาสนา

การประยุกต์ใช้เมตาเวิร์สในการศึกษาพระพุทธศาสนาช่วยให้เราสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจและสมจริงขึ้นได้ ผู้เรียนสามารถเข้าร่วมการท่องเที่ยวในสถานที่ที่สำคัญทางศาสนา เช่น วัด และสำรวจโครงสร้างภายใน อีกทั้งยังได้รับคำแนะนำและคำสอนจากพระภิกษุหรือผู้ใหญ่บริหารสอนธรรม เพื่อเพิ่มความเข้าใจและประสบการณ์ทางศาสนาที่เสมือนจริง

การใช้เมตาเวิร์สยังช่วยในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ผู้สอน และชุมชนทางศาสนา ผู้ใช้สามารถแบ่งปันประสบการณ์และความรู้ของพวกเขากับผู้อื่น และสร้างสังคมการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีความร่วมมือและการสนับสนุนกัน ผ่านเมตาเวิร์สเราสามารถสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจและน่าตื่นเต้น ผู้เรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมศาสนาในกลุ่ม สนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ เมตาเวิร์สยังช่วยเพิ่มความเข้าใจในเนื้อหาทางศาสนา ผู้เรียนสามารถได้ยินคำสอนพระพุทธศาสนา ศึกษาคำสอนและหลักธรรมจากผู้ใหญ่บริหารสอนธรรม และสำรวจความหมายและบริบททางศาสนาผ่านการเข้าร่วมในพิธีกรรมและกิจกรรมศาสนาอื่น ๆ ในโลกเสมือนจริง การใช้เมตาเวิร์สในการศึกษาพระพุทธศาสนามีประโยชน์อีกด้านหนึ่งคือการเพิ่มความสนใจและความร่วมมือทั้งหมดในการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีเมตาเวิร์สในการศึกษาช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าสนใจและน่าตื่นเต้น ผู้เรียนสามารถเข้าร่วมในกิจกรรมศาสนา เช่น การอธิษฐานหรือการปฏิบัติธรรม และมีโอกาสเข้าร่วมในการสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ผู้สอน และชุมชนทางศาสนา เมตาเวิร์สยังช่วยให้เราสามารถเข้าถึงสถานที่ที่สำคัญทางศาสนาได้ง่ายขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปยังสถานที่จริง ผู้ใช้สามารถสำรวจและเรียนรู้เกี่ยวกับสถานที่ทางศาสนาที่สำคัญผ่านการใช้เมตาเวิร์ส อย่างเช่น การท่องเที่ยวในวัดหรือสถานที่ที่สำคัญของพระพุทธศาสนา เมตาเวิร์สช่วยในการสร้างสังคมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ผู้เรียน

สามารถแบ่งปันประสบการณ์และความรู้ของพวกเขา给别人 และสร้างความสัมพันธ์ที่มีคุณภาพเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และความเข้าใจในพระพุทธศาสนา

ดังนั้น เมตาเวิร์สใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาพระพุทธศาสนาช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่สมจริงและน่าสนใจ พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจและความรู้ที่ลึกซึ้งในพระพุทธศาสนา และสร้างสังคมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพในสภาพแวดล้อมเสมือนจริง การประยุกต์ใช้เมตาเวิร์สนี้สามารถช่วยให้ผู้คนมีความเข้าใจและความรู้ในพระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพสูงขึ้นและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสร้างสรรค์และเติบโต

เอกสารอ้างอิง

- Bailenson J N (2021) Nonverbal overload: A theoretical argument for the causes of Zoom fatigue Technology. *Mind and Behavior*, 2(1) 1-16
- Bellini H Chen W Sugiyama M Shin M Alam S & Takayama D. (2016). *Virtual & Augmented Reality: Understanding the race for the next computing platform*. Americas: TechCrunch
- Kerawalla L Luckin R Seljeflot S & Woolard A. (2018). “Making it real”: Exploring the potential of augmented reality for teaching primary school science. *Virtual Reality*, 10(3-4) 163-174
- Kultida Techsauce. (2021). *Metaverse คืออะไร ประกอบด้วยเทคโนโลยีอะไรบ้าง เกี่ยวข้องอย่างไรกับ Cryptocurrency ภายใน 5 นาที*. สืบค้น 4 มิถุนายน 2566, จาก <https://techsauce.co/tech-and-biz/what-is-metaverse>.

ธรรมะกับการเมืองของประชาชนบนวิถีแห่งธรรมาธิปไตย*
DHARMA AND THE POLITICS OF THE PEOPLE ON THE WAY OF
RIGHTEOUSNESS

ธวัชชัย ผลสะอาด

Thawatchai Polsa-at

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: thawatchailld7@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ พระพุทธเจ้าทรงใช้ธรรมะในการดำเนินชีวิตธรรมะ และคำสอนในทางศาสนาล้วนเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้คนมีความรักความเมตตาต่อกัน หากประชาชนยึดถือธรรมะและคำสอนของพระพุทธเจ้าก็อยู่ด้วยความสงบสุขและเคารพในสิทธิเสรีภาพซึ่งกันและกัน แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้ล้วนแล้วแต่มาจากการที่คนเราไม่ตั้งมั่นอยู่ในธรรม คำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา การปกครองระบอบประชาธิปไตย ธรรมาธิปไตยเป็นแนวทางปกครองที่เน้นหลักความยุติธรรม ถือธรรมเป็นหลักในการปกครอง ยึดถือความถูกต้องชอบธรรมเป็นเครื่องมือตัดสินใจใช้สนับสนุนการปกครอง

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับธรรมะกับการเมืองของประชาชนบนวิถีแห่งธรรมาธิปไตย ประกอบด้วยธรรมะ 10 ประการ ได้แก่ 1) ทาน (การให้ทานหรือแบ่งปัน) 2) สีล (การรักษาศีล) 3) ปะริจาค (การบริจาคหรือเสียสละ) 4) อาชวะวัง (ความซื่อตรง) 5) มัทวะวัง (ความอ่อนโยน) 6) ตะปัง (ความเพียรพยายาม) 7) อักโกธัง (ความไม่โกรธ) 8) อะวิหิงสา (ความไม่เบียดเบียน) 9) ขันติ (ความอดทน) 10) อะวิโรธนะ (ความไม่มีอะไรพิรุณ) เพื่อใช้เป็นหลักของความดี ความถูกต้อง ความเสมอภาคใช้เป็นหลักในการปกครอง เพื่อให้สังคมส่วนรวมมีความเป็นปกติสุข

คำสำคัญ: ธรรมะ; การเมือง; ประชาชน; ธรรมาธิปไตย

*Received October 11, 2022; Revised June 16, 2022; Accepted June 21, 2022

Abstracts

The Buddha used dharma to live his life, dharma, and religious teachings as a tool to hold people in love and compassion for one another. If people adhere to the Dharma and education of the Buddha, they will live in peace and respect each other's rights and freedoms. But the problems that arise today all come from people's need for more adherence to the Dharma teachings in Buddhism. Democracy is a way of governance that emphasizes the principles of justice. Hold dharma as the principle of governing. They are upholding legitimacy as a decision-making tool to support the government.

This article was written to apply the concept of Dharma to people's politics in the way of Dhammadhitai. Contains dharma ten things, including 1) charity, 2) high moral character, 3) self-sacrifice 4) honesty. 5) kindness and gentleness 6) self-control 7) non-anger 8) non-violence 9) patience 10) non-opposition to be used as the principle of goodness, correctness, and equality as the principle of governance for the general society to be happy.

Keywords: Dhamma; Politics; Population; Democracy

บทนำ

การดำรงชีวิต หลักปฏิบัติตนต่อสังคม หลักการปกครอง หลักเศรษฐกิจ หลักการหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อกันในการอยู่ร่วมกันในสังคมมนุษย์ ตลอดถึงขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี โดยให้ความรู้ 4 ทาง คือ คติธรรม เนติธรรม สหธรรม และวัตรธรรม เช่น ทศพิธราชธรรม เป็นหลักธรรมสำหรับนักปกครอง ราชনীติธรรมเป็นคุณสมบัติสำหรับผู้จะเข้ารับราชการ เป็นต้น (ไพฑูรย์ สุขเจตน์, 2562) ธรรมาธิปไตยเป็นหลักที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารพุทธบริษัท คือหลักการว่าด้วยการถือเอาธรรมะเป็นใหญ่ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ การดำเนินชีวิต การปฏิบัติงานการบริหารทุกระดับ พระพุทธเจ้าไม่ใช่เพียงแต่สอนเหล่าสาวก เกี่ยวกับธรรมมาธิปไตยอย่างเดียวเท่านั้น พระองค์ทรงปฏิบัติอยู่ในหลักธรรมาธิปไตยด้วย ธรรมาธิปไตยจึงมีความสำคัญ ทั้งในแง่ของความเป็นหลักธรรมคุณ ในแง่ของการถือปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าทรงถือปฏิบัติ พุทธปรัชญาทางการเมืองที่พระพุทธเจ้าทรงสอน ใช้คำว่า อธิปไตย เป็นหลักที่ปกครองพึงยึดถือ เมื่อเป็นผู้ปกครองแล้ว จะยึดถืออะไรเป็นใหญ่ ส่วนอธิปไตยที่ใช้ในปัจจุบันเน้นว่าอำนาจอธิปไตย หรืออำนาจ

ในการปกครองควรอยู่ที่ใด หรืออยู่ที่ใครตามหลักวิชาของรัฐศาสตร์โดยพระพุทธเจ้าทรงสอนในกฎทนต์สูตร (ที. สี. (ไทย) 9/323-358/125-150) สูตรว่าด้วยเศรษฐศาสตร์การเมือง กล่าวโดยสรุปประกอบด้วย 1) การบริหารโดยการกระจายอำนาจ 2) การจัดตำแหน่งทางการบริหาร 3) การวางนโยบายและกลยุทธ์ 4) การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือการลงประชามติ 5) การสื่อสาร และ 6) ผลของการปฏิรูปแนวคิด ซึ่งชี้ให้เห็นถึงเศรษฐกิจที่ผูกอยู่กับการเมืองการปกครอง ทั้งยังสอนเหล่าสาวกให้ปฏิบัติตามหลักธรรมาธิปไตย ในการถือปฏิบัตินี้ไม่จำกัดว่า ผู้ถือปฏิบัติจะอยู่ในระดับใด เป็นใครมาจากไหน หากสนใจใฝ่ธรรมแล้วก็สามารถปฏิบัติได้ พระพุทธศาสนาทั้งที่เป็นส่วนพระธรรม คือ คำสอน และพระวินัย คือ คำสั่ง มีคุณค่าต่อการปกครองทั้งในด้านการปกครองตนเอง การปกครองหมู่คณะและการปกครองประเทศหรือสังคมโดยรวมตลอดจนมีการปกครองโลกอยู่มาก กล่าวคือ มุ่งส่งเสริมให้บุคคลหมั่นสำรวจ ผึกฝน ปรับปรุง เคารพ ควบคุม บังคับภายใน คือ จิตใจ เชื่อมั่นรับผิดชอบตนเอง เป็นการปกครองตนเอง รู้จักธรรมชาติและความต้องการของผู้อื่น (จรี สายจันเจียม, 2558)

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ประชาชนเป็นผู้ปกครอง หรือเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครอง ดังนั้น ประชาชนแต่ละคนจึงต้องเป็นธรรมาธิปไตย คือถือธรรมเป็นใหญ่ หมายความว่า ถือความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม ถือหลักการและกฎกติกาเป็นใหญ่ เมื่อคนเป็นธรรมาธิปไตย สังคมจึงจะเป็นประชาธิปไตยได้ และระบอบประชาธิปไตยจึงจะสำเร็จ ทำอย่างไรจึงจะให้คนไทยเป็นธรรมาธิปไตย เพราะปัจจุบันนี้สังคมไทยยังหาคนที่เป็ธรรมาธิปไตยได้ยาก คือ ยังมัวหวังพึ่งเทพเจ้าหรือสิ่งดลบันดาลภายนอกทั้งหลาย ยังไม่มั่นใจในธรรม ซึ่งเห็นได้จาก พระประยูทธ อริยวงโส และคณะ (2561) ได้กล่าวไว้ว่า ความเสื่อมโทรมทางจิตใจและศีลธรรมทางการเมืองไทยในขณะนี้พบว่า มี 8 ประการ คือ 1) มีการใช้เงินเป็นใหญ่ 2) ผูกขาดอำนาจทางการเมืองโดยคนจำนวนน้อย 3) คนดีมีความสามารถขาดโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง 4) มีการทุจริตประพฤตมิชอบอยู่ในทุกระดับ 5) การเผด็จการโดยระบอบรัฐสภา 6) มีการต่อสู้ขัดแย้งเรื้อรังและไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง 7) ขาดประสิทธิภาพการบริหารและนิติบัญญัติ และ 8) การขาดภาวะผู้นำทางการเมือง โดยพื้นฐานมาจากการขาดศีลธรรม การไม่เคารพกฎหมาย กติกาสังคม การขาดจิตสำนึกต่อหน้าที่ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากกิเลสตัณหาที่ขัดขวางการพัฒนาประเทศ ได้แก่ ตัณหา (ความต้องการไม่สิ้นสุด) มานะ (การใช้อำนาจข่มขู่พองตัว) ทิฐิ (ความเห็นที่ใครแย้งไม่ได้) เพื่อก้าวข้ามกับดักแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงจำเป็นต้องพัฒนาคนโดยเริ่มต้นที่จิตใจก่อน เพื่อให้สามารถเป็นศูนย์กลางการพัฒนาที่มีคุณภาพ คุณธรรม นำสังคมไป

ข้างหน้าอย่างมั่นคง สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมีทัศนคติที่ดีต่อบ้านเมือง มีคุณธรรมฉบับที่ 12 ที่มุ่งเน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ให้มีวินัย มีความจริยธรรมในการดำเนินชีวิต

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้เขียนเห็นว่า การประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับธรรมะกับการเมืองของประชาชนบนวิถีแห่งธรรมาธิปไตย จึงได้กำหนดเนื้อหาในบทความนี้ ประกอบด้วย 1) ทานัง (การให้ทานหรือแบ่งปัน) 2) สีลัง (การรักษาศีล) 3) ปะริจาคัง (การบริจาคหรือเสียสละ) 4) อาชชะวัง (ความซื่อตรง) 5) มัททะวัง (ความอ่อนโยน) 6) ตะปัง (ความเพียรพยายามบากบั่น) 7) อักโกธัง (ความไม่โกรธ) 8) อะวิหิงสา (ความไม่เบียดเบียน) 9) ขันติ (ความอดทน) 10) อะวิโรธนะงัง (ความไม่มีอะไรพิรุณ) เพื่อให้บรรลุประโยชน์สูงสุดในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับธรรมะกับการเมือง

พุทธทาสภิกขุ (2547) ได้ให้ความหมาย “ธรรมะ” ไว้ว่า เป็นธรรมชาติกฎของธรรมชาติ การปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามกฎของธรรมชาติ และผลลัพธ์ที่รับจากการปฏิบัติรวมไปถึงศีลธรรม วัฒนธรรม ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณี กฎหมายของละกาทำหน้าที่ตามปกติของบุคคล เพื่อให้สังคมมีความสงบสุข เริ่มต้นซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม เมื่อทุกหน่วยมีแล้ว ก็จะทำให้สังคมมีความปกติและความสงบไปด้วย ดังนั้น ธรรมะจึงมีความเกี่ยวข้องกับสังคมการเมืองโดยแยกกันไม่ออก จึงเป็นธรรมะกับการเมือง การเมืองกับธรรมะ หรือการเมืองจะต้องประกอบด้วยธรรมะ อย่างไรก็ดี พุทธทาสภิกขุ (2548) ยังเห็นว่า “ธรรมมิกลังคมนิยาม” เป็นระบบการปกครองที่มีอุดมการณ์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางปฏิบัติ เพื่อแก้ปัญหาสังคมและการเมือง โดยการไม่ยึดมั่นถือมั่นในอัตตาหรือ “ตัวกู ของกู” แต่ให้ยึดถือหลักธรรมพื้นฐาน 3 ประการ คือ ประโยชน์ส่วนรวม การควบคุมตนเอง และการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันบนฐานแห่งจิตเมตตา กล่าวได้ว่า พระธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนนั้น เป็นหลักให้แก่การดำเนินชีวิตของเรา เมื่อเราปฏิบัติถูกต้องตามธรรมนั้น ศักยภาพแห่งความเป็นมนุษย์ของเราก็จะเจริญปรากฏออกมา จนกระทั่งเราเข้าถึงความจริงของธรรมชาติมีชีวิตที่ดำรงมีความสุขอย่างแท้จริง

พุทธทาสภิกขุ กล่าวอีกกว่าว่า ธรรมะต้องอยู่ในเนื้อในตัวคน หมายถึง ธรรมต้องอยู่ในการดำเนินชีวิตคนจึงจะสามารถมีชีวิตที่ประเสริฐและรังสรรค์โลกที่มนุษย์และสรรพชีวิตจะดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข พุทธศาสนิกชนและผู้สนใจธรรมะได้ตระหนักถึงหนึ่งเดียวกันของความเป็นโลกและธรรม และยังการกระทำให้เกิดผลเป็นชีวิตที่ดำรงด้วยธรรม

ขึ้นในโลก ดังคำกล่าวที่ว่า “ถ้ากล่าวถึงธรรมะที่ถูกต้องแล้วจะไม่มีคำว่าดีในโลกหรือหนี่โลก เพราะว่าธรรมะที่ถูกต้องนั้น มุ่งหมายจะให้คนอยู่ในโลกด้วยชัยชนะ ต่อโลก” (พุทธทาส ภิกขุ, มปป.) กล่าวโดยสรุปได้ว่า ธรรมะ คือ สภาพที่ทรงไว้ธรรมดา ธรรมชาติ สังฆธรรม ความจริง เหตุสิ่งทีปรากฏ หรือ สภาพธรรมของสิ่งซึ่งทรงตัวอยู่เป็นสภาวะคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง อันเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า นั้น แม้จะมีจำนวนมากมาย หากบุคคลรู้จักเลือกสรรเอาหัวข้อธรรมมาปฏิบัติให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและชีวิตของตน ครบครัน และสั่งคมแล้ว ย่อมจะเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักธรรมอันเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ล้วนเป็นจริง

นิยามความหมายของคำว่า “การเมือง” ในทางรัฐศาสตร์ คำว่า “การเมือง” ถือว่าเป็นแกนหลักของสาขาวิชาดังกล่าวมีทั้งนักปราชญ์และนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้มากมาย ดังเช่น ในทรรศนะของ อริสโตเติล (Aristotle) มองว่า การเมือง คือ การใช้อำนาจเพื่อสาธารณประโยชน์ กล่าวได้ว่า การเมืองจึงเกี่ยวกับอำนาจและการปกครอง (คานวล คำมณี, 2547) นอกจากนี้ เพลโต (Plato) ยังได้นิยามความหมายของ “การเมือง” ไว้ว่าเป็นการอำนวยความสะดวกแก่คนทั้งปวง (สุภาพ ปริญญเสวี และคณะ, 2533) นอกจากนี้ ไพบูลย์ สุขเจตน์ (2562) กล่าวว่า เป็นการดูแลจัดการให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างเป็นธรรม เป็นระเบียบ โดยแยกให้ความหมายคือ การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งอำนาจในการปกครอง การบริหารราชการแผ่นดิน และการใช้อำนาจที่ได้มาสร้างความผาสุกให้แก่ประชาชนรวมถึงความหมายที่ว่าเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อที่จะกำหนดแนวทาง ข้อบังคับ หรือนโยบายให้คนในสังคมปฏิบัติตามและอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข และสมบูรณ์ สุขสำราญ (2534) ได้กล่าวถึง “การเมือง” ในนิยาม และความหมายตามทัศนะของพระพุทธศาสนา ว่า การเมือง คือ ความคิดกิจกรรม และการกระทำต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจเพื่อบริหารรัฐกิจ การจัดระเบียบสังคมของรัฐ รวมถึงการได้มาซึ่งอำนาจ การใช้อำนาจหรือการได้มาซึ่งอิทธิพล ใช้อิทธิพลเพื่อให้เกิดการจัดสรรคุณค่าในสังคม ไม่ว่าจะเป็นอำนาจที่ถูกต้องตามกฎหมาย และกฎเกณฑ์ทางศีลธรรม และคุณค่าที่เป็นนามธรรม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การเมือง หมายถึง การดูแลจัดการให้มนุษย์อยู่กันอย่างเป็นธรรม และเป็นระเบียบ การเมืองเป็นวิธีการได้มาซึ่งอำนาจในการปกครอง และการบริหารราชการแผ่นดิน การใช้อำนาจที่ได้มาเพื่อสร้างความผาสุกให้แก่ประชาชนหรืออาจมีความหมายที่ว่าเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพื่อกำหนดแนวทาง ข้อบังคับ หรือนโยบายให้คนในสังคมปฏิบัติตามและอยู่ร่วมกัน

แนวคิดเกี่ยวกับธรรมาธิปไตย

ในพระพุทธศาสนามีพระธรรมคำสอนหลายหัวข้อด้วยกันที่มีการนำมาอธิบายเพื่อให้มีการนำไปประพฤติปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ตลอดจนด้านการเมืองการปกครองด้วย และในพระธรรมคำสอนเหล่านั้นธรรมาธิปไตยเป็นพระธรรมคำสอนประการหนึ่งที่มีการนำไปอธิบายกับการประพฤติปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในการทางการเมืองการปกครองอยู่เสมอ ดังนั้น การศึกษาหาความหมายของคำว่า “ธรรมาธิปไตย” จะช่วยให้มีความเข้าใจในความหมายและแนวคิดที่แท้จริงของธรรมาธิปไตยได้ชัดเจนมาก ดังต่อไปนี้

“ธรรมาธิปไตย” คือ การถือธรรมเป็นใหญ่ การถือความถูกต้องเป็นหลัก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) อีกทั้ง “ธรรมาธิปไตย” เอาความถูกต้องของธรรมชาติ เป็นใหญ่หรือมุ่งถึงกฎเกณฑ์ของธรรมชาติว่า ธรรมาธิปไตยตามหลักของพุทธศาสนาซึ่งเอาธรรมหรือพระธรรมเป็นหลักเอาความจริงความถูกต้องตามธรรมคือตามกฎเกณฑ์ อันลึกซึ้งของธรรมชาติ เป็นหลักซึ่งเราเรียกได้อย่างหนึ่งว่าพระเจ้า หรือมุ่งถึงความดีว่า สำหรับคำว่า ธรรมาธิปไตย นั้นมันเล็งถึงความดีความงามความจริง ความยุติธรรม เรียกสั้น ๆ ว่าความดี (พุทธทาสภิกขุ, 2531) ดังที่ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) (2548) ได้นิยามความหมายคำว่า “ธรรมาธิปไตย” ไว้ในหนังสือคำวัด: พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ว่า “ธรรมาธิปไตย หมายถึง การยึดถือหลักการหลักเหตุผล หลักความจริง ความถูกต้อง ความเป็นธรรมเป็นประมาณในการบริหารจัดการต่าง ๆ คือจะทำอะไรก็ยึดถือธรรมเป็นหลัก ละเว้นการยึดถือตนและกระแสเสียงคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้องไม่เป็นธรรม นอกจากนี้ พระมหาภูติชัย วชิรเมธี (2551) ได้อธิบายความหมายของธรรมาธิปไตยไว้ว่า “ธรรมาธิปไตย คือ ระบบการตัดสินใจที่ยึดเอาธรรมะ คือ ความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม และประโยชน์สุขของประชาชนเป็นใหญ่ ถ้าเอาหลักธรรมาธิปไตยมาเป็นหลักในการตัดสินใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ก็จะกลายเป็น “ธัมมิกประชาธิปไตย” หรือประชาธิปไตยในครรลองของธรรมะ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า จากคำอธิบายหรือการนิยามให้คำจำกัดความหมายของคำว่า “ธรรมาธิปไตย” ของผู้รู้และนักวิชาการโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้รู้ และนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาดังที่นำมาแสดงในเบื้องต้นจะเห็นได้ว่ามีทั้งเหมือนกันและแตกต่างกันอยู่บ้าง แต่โดยสาระหลักแล้วส่วนใหญ่ให้ความสำคัญแก่ธรรมะ และการอธิบายความหมายของคำว่า “ธรรมะ” ขึ้นอยู่กับการตีความของแต่ละบุคคลว่าจะให้ความหมายครอบคลุมไปถึงเรื่องใดบ้าง เช่น หลักการ หลักเกณฑ์ กฎกติกาความจริง และความดีงาม แต่โดย

ภาพรวมกล่าวถึงเรื่องความถูกต้อง และยังมีการอธิบายความหมายของคำว่าธรรมาธิปไตยไปในแนวทางการประยุกต์ใช้ในทางการเมืองการปกครองด้วยการตัดสินใจในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น

การประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับธรรมะกับการเมืองของประชาชนบววิถิแห่งธรรมาธิปไตย

การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการปกครองในยุคปัจจุบันจึงจะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการประพตติผิดมิชอบทางราชการได้อย่างดีที่สุดสามารถป้องกันปัญหาการทุจริตประพตติผิดมิชอบทางราชการได้และจะเป็นการช่วยลดปัญหาด้านการขัดแย้งในสังคม บทความนี้จึงเป็นการรวบรวมหลักธรรมทางการเมืองที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในปัจจุบัน ทศพิธราชธรรม คือคุณธรรมของนักปกครอง 10 ประการ เพื่อจะนำไปใช้ในการปกครองให้เกิดความสุขแก่ประเทศหรือหมู่คณะของตนเอง เป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นปลูกฝังคุณธรรมให้มีอยู่ในตัวผู้ปกครอง การปกครองของผู้ที่มีทศพิธราชธรรม 10 ประการ ดังนี้

ทาน	คือ การให้
สัจ	คือ การสั่งวรระวังกายและวาจาให้เรียบร้อยดีไม่มีโทษ
ปริจาค	คือ การเสียสละ
อาชว	คือ ความซื่อตรง
มทพ	คือ ความสุภาพอ่อนโยน
ตป	คือ ความเพียรเพ่งเผากิเลส
อกุโธ	คือ ความไม่โกรธ
อวิหีสญ	คือ การไม่เบียดเบียน
ขนติญ	คือ ความอดทน
อวิโรธ	คือ ความประพตติที่ไม่ผิดทำนองคลองธรรม (ขุ.ชา.

(ไทย) 28//240/86.)

มีบุคคลที่มีชื่อเสียงหลายท่านรวมทั้งนักวิชาการได้แสดงความคิดเห็นของทศพิธราชธรรมไว้ดังนี้

1. ทาน (ทาน) คือ การให้ ให้ความรู้ ให้ธรรมะ ให้การศึกษา ให้การงาน ความหมายของท่าน จากแนวความคิดของท่านผู้รู้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2550) กล่าวว่า ทาน หมายถึง การสละทรัพย์บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ราชบัณฑิตยสถาน

(2546) กล่าวว่า ทาน หมายถึง การให้ ดังที่ ทรงวิทย์ แก้วศรี (2530) ได้ให้ความหมายของ ทานว่า ทาน คือ การให้ในที่นี้ หมายถึงให้วัตถุภายนอก เป็นสิ่งของอะไรต่าง ๆ โดยต้องมี ผู้รับโดยตรง คือ ให้แล้วก็มีผลเป็นความผูกพันเป็นความสร้างสรรค์ ความสงบสุข ทานแบ่ง ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. อามิสทาน การให้สิ่งของที่เป็นประโยชน์แก่ผู้รับโดยมิได้มีการ แลกเปลี่ยน 2. ธรรมทาน การให้ธรรมะให้คนอื่นทราบรู้เข้าใจละชั่ว การให้ทานจำแนกการ ให้ได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) ให้เฉพาะเจาะจงบุคคล 2) ให้แก่สังคม (ไม่เจาะจง)

กล่าวได้ว่าคุณธรรมข้อที่ 1 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในปัจจุบัน คือ ทาน คือการแบ่งปันให้ทรัพย์สินสิ่งของ เพื่ออนุเคราะห์สงเคราะห์ผู้อื่นด้วยจิตเมตตา บารณาที่จะ ให้ผู้รับอยู่ดีมีสุข และบารณาที่จะให้ผู้ประสบความทุกข์เดือดร้อน หากมองในแง่ของ คุณธรรม ก็ควรจะเป็นผู้เอื้ออารีต่อคนในปกครอง รู้จักเอื้อเพื่อแบ่งปัน สงเคราะห์ช่วยเหลือ คนในปกครองของตนตามควรแก่โอกาสและเหตุการณ์ สิ่งเหล่านี้ก็รวมอยู่ในคุณธรรมข้อที่ เรียกว่า ทาน การให้นั่นเอง

2. ศิล (ศีล) คือ ความประพฤติที่ดีงาม ทั้ง กาย วาจา เพื่อวางตนเป็นแบบอย่าง ไม่ ประพฤติผิดจารีตประเพณีและกฎหมายที่คนทั่วไปรักษา ความหมายของศีล จาก แนวความคิดของท่านผู้รู้ ได้แก่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2550), สุเมธ ตันติเวชกุล (2549) กล่าวว่า ศีล หมายถึง 1. การสำรวมกายวาจาสุจริตเป็นตัวอย่างแก่ราษฎร์ 2. การสำรวมในศีล การรักษากาย วาจาให้เรียบร้อย 3. การสำรวมกาย สำรวมใจ ไม่ให้ละเมิด ทั้งศีลในศาสนา และกฎหมายบ้านเมืองรวมทั้งจริยธรรมทั้งปวง ซึ่งหมายถึงเคารพใน ศาสนา เคารพในหลักศีลธรรม เคารพหลักนิติธรรม

กล่าวได้ว่าคุณธรรมข้อที่ 2 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในปัจจุบัน คือ ศีล การ สำรวมระวังกายและวาจาให้เรียบร้อยดีไม่มีโทษ กล่าวคือ เจตนางดเว้นจากความประพฤติ ปฏิบัติที่เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้เดือดร้อนเสียหาย ศีลคู่กับธรรม ศีลเป็นข้อ ห้าม ผู้ปกครองจะต้องประพฤติตนอยู่ในศีลในธรรม มั่นคงหนักแน่น อยู่ในระเบียบวินัย กฎหมายและขนบประเพณีอันดีงามของบ้านเมือง เป็นต้น

3. บริจาค (บริจาค) คือ การช่วยเหลือผู้ที่กำลังเดือดร้อน ตลอดจนชีวิตของตนเพื่อ ประโยชน์สุขของประชาชน และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ความหมายของบริจาค จากแนวคิดของท่านผู้รู้ คือ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2550), สุเมธ ตันติเวชกุล (2549) กล่าวว่า บริจาค หมายถึง การสละความสุขเพื่อประโยชน์สุข เป็นการให้ภายใน หรือที่เรียกว่าทางจิตใจ เป็นการให้แบบไม่ต้องมีผู้รับ เป็นการยอมสละส่วนเฉพาะตน เพื่อ ประโยชน์ส่วนรวม

กล่าวได้ว่าคุณธรรมข้อที่ 3 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในปัจจุบัน คือความเสียสละ คือการยอมเป็นไปด้วยกุศลเจตนาประกอบด้วยสติปัญญาอันเห็นชอบที่เสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนส่วนรวมหรือเสียสละประโยชน์สุขส่วนน้อยเพื่อประโยชน์สุขที่ยิ่งใหญ่ โดยหน้าที่แล้วผู้ปกครองย่อมต้องเป็นคนเสียสละหากไม่มีคุณธรรมข้อนี้ก็เป็นผู้ปกครองที่ดีไม่ได้เป็นผู้นำที่ดีไม่ได้ ส่วนประชาชนก็ต้องเสียสละเพื่อสนองนโยบายที่เป็นธรรมหรือความปรารถนาดีของผู้ปกครองด้วย

4. ความซื่อตรง (อาชชว) คือ การสุจริตต่อหน้าที่การงานของตน ต่อมิตรสหาย ต่อองค์การหรือหลักการของตน ความหมายของอาชชวะ จากแนวความคิดของท่านผู้รู้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2550), สุเมธ ตันติเวชกุล (2549) กล่าวว่า อาชชวะ หมายถึง 1. ความซื่อตรงปฏิบัติภารกิจโดยสุจริต 2. ความเป็นผู้ตรง ได้แก่ การประพฤติต่อตนเองและผู้อื่นด้วยความจริงใจ ไม่มีมารยา สาไทย ไม่มีนอกไม่มีใน 3. ความซื่อสัตย์ซื่อตรง และสุจริต 4. ความซื่อตรง ตรงต่อเพื่อนมนุษย์ ตรงต่อหน้าที่ การงานแห่งความเป็นมนุษย์ ความซื่อตรงนี้เป็นเหตุให้เกิดความรัก สามัคคี

กล่าวได้ว่าคุณธรรมข้อที่ 4 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในปัจจุบัน คือความซื่อตรง ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม กล่าวโดยสรุปไม่ว่าจะในฐานะผู้นำหรือผู้ตามต่างไม่มีความซื่อสัตย์ต่อกัน ไม่ซื่อตรงต่อเวลาไม่ซื่อตรงต่อหน้าที่ ความสัมพันธ์ผลก็เป็นไปได้อาก และจะถึงความล่มสลายในที่สุดแต่ถ้าทุกฝ่ายซื่อตรงต่อกัน ซื่อตรงต่อเวลาซื่อตรงต่อหน้าที่หากแผ่นดินจะมีอุปสรรคก็จะสามารถช่วยกันแก้ไขให้สำเร็จได้

5. ความอ่อนโยน (มัททว) คือ การมีอัธยาศัยอ่อนโยนเป็นกันเองไม่เย่อหยิ่งถือตน ความหมายของมัททวะ จากแนวความคิดของท่าน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2550), สุเมธ ตันติเวชกุล (2549) ได้กล่าวว่า มัททวะ หมายถึง ความอ่อนโยน ความเป็นผู้อ่อนโยน มีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมต่อท่านผู้ใหญ่ อ่อนโยนต่อบุคคลเสมอกันและต่ำกว่า วางตนสม่ำเสมอ ไม่ดูหมิ่นผู้อื่นและการตักเตือนที่มีเหตุผล

กล่าวได้ว่าคุณธรรมข้อที่ 5 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในปัจจุบันเป็นผู้มีอัธยาศัยใจคอและมีกริยาวาจาที่สุภาพอ่อนโยน งดงามตามฐานะ ตามเหตุผลที่ควรดำเนิน ไม่แข็งกระด้างดื้อดึง ด้วยความเย่อหยิ่งถือตัวถือตน ความอ่อนโยน คุณธรรมข้อนี้มีความจำเป็นอย่างไรคงเห็นได้ไม่ยาก คนที่เย่อหยิ่งจองหองหรือแข็งกระด้างหยาบคายนั้น ย่อมเป็นที่เกลียดชังของคนทั่วไป หากเป็นผู้ปกครองด้วยแล้ว ก็ย่อมจะก่อให้เกิดผลเสียหายต่อการปกครองเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้คนในปกครองขาดความเคารพนับถือและเสื่อมศรัทธา

6. ความเพียร (ตป) คือ แผลพอกิเลสตัณหา มิให้เข้ามาครอบงำอำยิฉิระงับยับยั้ง ช่มใจ ได้มีความเป็นอยู่สม่ำเสมอ ความหมายของตบะ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2550) ความข่มใจไม่หลงไหลในสุขสำราญ

กล่าวได้ว่าคุณธรรมข้อที่ 6 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในปัจจุบัน การเพียรกิเลสมิให้เข้าครอบงำจิตใจ หรือความเพียรมีความอดสาหะในการปฏิบัติงานโดยปราศจากความเกียจคร้าน ลักษณะของผู้นำที่จะขาดเสียมิได้ก็คือความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวในการปฏิบัติหน้าที่ หรือในยามที่ต้องเผชิญกับปัญหาความยุ่งยากต่าง ๆ จึงจะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและยำเกรงขึ้นในประชาชนได้

7. ความไม่โกรธ (อกโกธ) คือ การไม่แสดงอาการโกรธ เพราะผู้ปกครองที่ขี้โกรธ คนย่อมไม่กล้าพักท้วง ทำให้แต่คนยกยออปอ้น แต่เมื่อเกิดข้อผิดพลาด ต่างจะปกปิดสิ่งผิดพลาด ปิดหูปิดตา จนนำไปสู่ความฉิบหายในที่สุด ความหมายของอภิกโรธะ (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตฺโต (2557) ได้กล่าวว่า ความไม่โกรธ ได้แก่ การไม่แสดงความโกรธให้ปรากฏ ตลอดถึงการไม่พยาบาทมุ่งร้ายผู้อื่น

กล่าวได้ว่าคุณธรรมข้อที่ 7 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในปัจจุบัน ความไม่โกรธนั้นคือกิจริยาที่ไม่แสดงความโกรธให้ปรากฏ ตลอดทั้งไม่ผูกพยาบาทอาฆาตผู้อื่น แม้จักต้องลงโทษทัณฑ์แก่ผู้กระทำความผิด ก็กระทำตามเหตุผลที่สมควรตามหลักกฎหมายและกระทำตามระเบียบวินัยที่ได้กำหนดไว้ดีแล้วไม่กระทำด้วยอำนาจความโกรธ ผูกพยาบาท และแม้มีเหตุให้โกรธ ก็สามารถข่มความโกรธเสียได้ด้วยขันติธรรมก็หมายถึงว่า ผู้ปกครองไม่ควรปฏิบัติต่อคนในปกครองของตนด้วยอำนาจบาตรใหญ่ หรือด้วยความเกี่ยวกราดอย่างไ้เหตุผล

8. ความไม่เบียดเบียน (อวิหิงสา) ไม่บีบบังคับกดขี่ เช่น เก็บภาษีขูดรีดหรือเกณฑ์แรงงานเกินขนาด ไม่หลงระเริงอำนาจ ขาดความกรุณาหาเหตุเบียดเบียนลงโทษอาชญาแก่ประชาราษฎร์ผู้ใด เพราะอาศัยความอาฆาตเกลียดชัง ความหมายอวิหิงสา (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตฺโต (2557) ได้กล่าวว่า ความไม่เบียดเบียน ได้แก่ การไม่ก่อความทุกข์ยากให้แก่ผู้อื่น ตลอดถึงด้วยการเห็นเป็นการสนุกของตนเพราะอำนาจโมหะ ยึดมั่นในสันติธรรมต่อ ทุกฝ่าย ไม่ทรงหลงระเริงอำนาจ

กล่าวได้ว่าคุณธรรมข้อที่ 8 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในปัจจุบัน ไม่ก่อความทุกข์ยากให้แก่บุคคลอื่น ตลอดทั้งสัตว์อื่นทั้งหลาย ได้แก่ ผู้ปกครองจะต้องไม่เป็นผู้โหดร้ายทารุณประชาชน ไม่กระทำการใด ๆ อันจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนทุกข์ยากแก่ประชาชน

ทั้งในด้านทรัพย์สิน และชีวิตร่างกาย หากผู้ปกครองโหดร้ายปราศจากกรุณาปราณี ประชาชนก็จะหาความมั่นใจในชีวิตและทรัพย์สินไม่ได้

9. ขันติ (ความอดทน) คือ อดทนต่องานถึงจะลำบากกายเหนื่อยหน่าย เพียงไร ก็ไม่ท้อถอย ถึงจะถูกย่ำถูกหยันด้วยคำเสียดสีลากถางอย่างใด ก็ไม่หมดกำลังใจไม่ยอมละทิ้ง กรณีที่บำเพ็ญโดยชอบธรรม ความหมายของขันติ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (2559) ได้อธิบายไว้ว่า การอดทนต่องานที่ตรากตรำถึงจะลำบากกายเหนื่อยหน่ายเพียงไรก็ไม่ท้อ ถึงจะถูกย่ำถูกหยันด้วยคำเสียดสีลากถางอย่างใด ก็ไม่หมดกำลังใจ การอดทนเป็นคุณสมบัติอันล้ำค่าอีกประการหนึ่งของผู้นำในพระพุทธศาสนาถือว่า “ความอดทนเป็นธรรมที่ทำให้ผู้นำเกิดความงาม” สิ่งสำคัญของผู้นำ หรือผู้ปกครองคือ “ความนิ่ง” เราจะหาความนิ่งได้จากที่แห่งใด หากเราไม่สามารถหาได้จากความอดทน คุณสมบัติสำคัญที่จะก่อให้เกิดชัยชนะ หรือพ่ายแพ้คือ “ความอดทน”

กล่าวได้ว่าคุณธรรมข้อที่ 9 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในปัจจุบัน ผู้ปกครองจำเป็นต้องมีความอดทนอย่างยิ่ง จึงจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นผลสำเร็จคือจะต้องอดทนต่อความทุกข์ยากในการปฏิบัติหน้าที่ ทนเสียสละเพื่อประชาชน ทนต่อปัญหาและอารมณ์อันไม่พึงประสงค์ของคนเป็นจำนวนมาก ตลอดถึงทนต่อความรู้สึกและความต้องการอันไม่ถูกไม่ควรของตนเอง

10. อวิโรธนะ (ความไม่คลาดธรรมดา) คือ วางองค์เป็นหลักหนักแน่นในธรรมคงที่ไม่มีความเอนเอียงหวั่นไหวเพราะถ้อยคำที่ติร้าย ลากสัการะ หรืออิฐฐารมณ์ อนิฐฐารมณ์ใดสติมั่นในธรรม ทั้งส่วนยุติธรรม คือ ความเที่ยงธรรม นิติธรรม คือ ระเบียบแบบแผน หลักการปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตฺโต, 2557)

คุณธรรมข้อที่ 10 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงในปัจจุบัน ปฏิบัติหรือกระทำการต่าง ๆ ไม่ผิดไปจากทำนองคลองธรรมของผู้ปกครองที่ดี แต่กระทำการต่าง ๆ ไปตามที่ถูกที่ควร โดยยึดถือคุณธรรมมีศัพทธรรมเป็นหลักในการบริหารหรือปกครอง

สรุป

หลักการปกครองที่ดีจะต้องเข้ากันได้กับศีลธรรมอันดีงามของประชาชน การมีศีลธรรมของบุคคลย่อมมีผลต่อการพัฒนาสังคมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเจริญและความสุขทางด้านจิตใจย่อมเป็นปัจจัยสำคัญที่เราจะต้องนำมาพิจารณาควบคู่ไปกับการเจริญและความสุขในด้านวัตถุด้วยเสมอ เพราะถ้าหากว่าสังคมมีความเจริญ

ทางด้านวัตถุอย่างเดียว แต่ด้านจิตใจของคนในสังคมเสื่อมถอยลง ก็ไม่ได้ช่วยให้ประเทศชาติเจริญขึ้นได้มากนัก สิ่งสำคัญที่จะต้องพึงระลึกให้มากที่สุดก็คือ เมื่อคนเราได้รับการกำหนดหรือได้รับมอบหมายให้กระทำหน้าที่ปกครองผู้ใด บุคคลผู้นั้นจะต้องทำการปกครองเพื่อผลประโยชน์ของผู้รับการปกครอง เช่น การปกครองตนเองก็เพื่อให้ตนเองเป็นคนดีถ้าปกครองหมู่คณะก็เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขของหมู่คณะมากกว่าของตนเอง และสามารถนำไปใช้กับชีวิตประจำวัน ได้อย่างเหมาะสม ฝึกให้เป็นคนดี สร้างความพร้อมในการฝึกตนเอง ฝึกตนให้เป็นคนมีประโยชน์ บำเพ็ญประโยชน์ ต่อครอบครัวและสังคม ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ให้พุทธศาสนิกชนได้พึงปฏิบัติ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- คำนวล คำมณี. (2547). *ปรัชญาการเมือง*. ปัตตานี: คณะมนุษยศาสตร์ปัตตานี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี.
- จური สายจันเจียม. (2558). พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางรัฐศาสตร์. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตธวัญบุรี*, 4(1), 393-401.
- ทรงวิทย์ แก้วศรี. (2530). *ทศพิธราชธรรม*. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). *คำวัด : พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสียงเสียง.
- พระประยูร อริยวังโส และคณะ. (2561). การจัดการภาครัฐ : การเสริมศีลธรรมของคนในสังคมไทย. *วารสารสมาคมศิษย์เก่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 7(2), 77-89.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2550). *ธรรมนุญชีวิต* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- _____. (2557). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 27). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2559). ทศพิธราชธรรม 10 ตัวชี้วัดสำหรับผู้นำองค์กร. *วารสารพุทธจักร*, 70(1), 42
- พุทธทาส ภิกขุ. (2547). *ธรรมะกับการเมือง (ฉบับที่ระลึกครบ 100 ปีพุทธทาสภิกขุ)* (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพฯ: ธรรมทานมูลนิธิ.
- _____. (2548). *ธัมมิกสังคมนิยม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.

พุทธทาส ภิกขุ. (มปป.). *ธรรมในฐานะเป็นเครื่องมือสร้างคน สร้างชาติ และสร้างโลก*.

กรุงเทพฯ: สำนักแสงธรรม.

_____. (2531). *การเมืองคือธรรมะ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อรุณวิทยา.

ไพบูลย์ สุขเจตน์. (2562). การเมืองการปกครองตามแนวพุทธ. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(2), 163-176.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

_____. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

สมบูรณ์ สุขสำราญ. (2534). *พระพุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม*.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภาพ ปริบุญเสวี และคณะ. (2533). *รัฐศาสตร์ว่าด้วยพื้นฐานการปกครอง* (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ: ประสานมิตร.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

ถอดบทเรียนทางการบริหารจากวัดไทยในต่างประเทศ กับการสืบรักษา
พระพุทธศาสนา กรณีศึกษาวัดพระธาตุดอยสุเทพ เมืองชิโนฮิลล์
แคลิฟอร์เนีย*

TAKING ADMINISTRATIVE LESSONS FROM THAI TEMPLES ABROAD WITH
THE PRESERVATION OF BUDDHISM CASE STUDY OF WAT PHRA THAT DOI
SUTHEP CHINOHILL CITY, CALIFORNIA

พระราชวัชรสารบัณฑิต (ประสาร จันทสโร), พระครูสุธีภิตติบัณฑิต(กฤษฎา กิตติโสภโณ),
พระปลัดระพิน พุทธิสโร, สุกานดา จันทวารีย์

Pha Rajvarasarakundit (Prasarn Chanthasaro), Phrakhrusuthikittibundit
(Krissada Kittisobhano), Phrapalad Raphin Buddhiso, Sukanda Chantawaree

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: rapin.soc@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษาประสบการณ์เชิงพื้นที่ทางการบริหารของวัดพระธาตุดอยสุเทพ เมืองชิโนฮิลล์ ที่เป็นวัดไทยในสหรัฐอเมริกา ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารงานวิจัย การศึกษาเชิงพื้นที่ สัมภาษณ์พระสังฆาธิการผู้บริหารวัดไทยทั้ง 2 แห่ง และเขียนเป็นความเรียงในรูปแบบบทความทางวิชาการ

ผลการศึกษาพบว่า การบริหารวัดนี้ใช้วิธีการที่หลากหลายผสมผสานทั้งในเชิงของการจัดองค์กรที่เป็นรูปแบบของคณะกรรมการบริหารวัด มีพระสงฆ์เป็นหน่วยนำทางด้านการบริหารทั้งในส่วนของการบริหารวัด บริหารพิธีกรรม และพระธรรมวินัย มีชาวพุทธเข้ามาเป็นส่วนเสริม บุคลิกภาพของผู้นำมีผลต่อการบริหารอย่างสำคัญทั้งในเรื่องความอดทน การมีวิสัยทัศน์และเป้าหมาย การผสมรวมศักยภาพเชิงบุคคลที่หลากหลายมาเป็นส่วนผสมที่สำคัญทางการบริหารทำให้เกิดการขับเคลื่อนวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนคนไทย และสร้างเอกลักษณ์ทางศาสนาผ่านวิถีทางวัฒนธรรมไทย เช่น ภาษาไทย พระไทย อาหารไทย ดนตรี การแต่งกาย และวิถีทางวัฒนธรรมที่ผสมรวมร่วมกันอย่างชัดเจน จนกลายเป็น

* Received April 21, 2023; Revised June 12, 2023; Accepted June 13, 2023

แบบอย่างที่สามารถศึกษาได้ของวัดไทยในต่างแดน ภายใต้ประสบการณ์เชิงพื้นที่พบในวัดไทยต่างแดน

คำสำคัญ: ถอดบทเรียน; การบริหาร; วัดไทยในต่างประเทศ

Abstract

This article aims to study the administrative spatial experience of Wat Phra That Doi Suthep. Chinono Hilltown, a Thai temple in the United States, uses methods to learn from documents, research, and spatial studies. Interview the monks who administer both Thai temples and write essays in the form of academic articles.

The results showed that the administration of this temple uses a mix of various methods in terms of organizational arrangements in the form of the temple administration committee. There are monks as a unit of leadership in the administration of the temple administration. Administer the ritual and the discipline. There are Buddhists as an add-on. A leader's personality has an essential effect on management, both in patience. Having vision and goals Combining diverse personal potentials as a critical ingredient in direction has driven the temple to be the center of the Thai community. And create a religious identity through Thai cultural methods such as the Thai language, Thai monks, Thai food, music, dress, and blended artistic ways. Until becoming a model that can be studied in Thai temples abroad Under the spatial experience found in foreign Thai temples.

Keywords: Take off lessons; Administration; Thai temples abroad

บทนำ

สืบเนื่องจากการเดินทางสหรัฐอเมริการะหว่าง วันที่ 2-16 พฤศจิกายน 2564 ในสองเมือง สองวัดหลัก คือ (1) วัดมณฑลรัตนาราม แทมปา ฟลอริดา และ (2) วัดพระธาตุดอยสุเทพชินฮิลล์ แคลิฟอเนีย โดยในการเขียนบทความนี้ จะเขียนถึงวัดไทยพระธาตุดอยสุเทพ ซึ่งตั้งอยู่ที่เมือง ชินฮิลล์ แคลิฟอเนีย ที่มีประวัติการก่อตั้งและเป็นศูนย์กลางของชุมชนคนไทย ร่วมกับชุมชนอื่น ๆ มาอย่างยาวนาน โดยเป็นวัดที่มีประวัติและพัฒนากการ

ก่อตั้งโดยเป็นทั้ง (1) ศาสนสถานในพระพุทธศาสนา (2) เป็นศูนย์กลางของการทำกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมแห่งชาติพันธุ์ (3) เป็นศูนย์กลางการพบปะและประสานเชื่อมโยงของชาวพุทธไทย ชาวพุทธนานาชาติกับชุมชนอื่น ๆ ที่ร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อสะท้อนความเป็นลักษณะร่วมให้เกิดความเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ กับสังคมและวัฒนธรรมร่วมกัน ทำให้เกิดการประสานเชื่อมโยงกับชุมชน

ดังนั้นในการเขียนบทความนี้ จะได้สะท้อนถอดประสบการณ์เชิงพื้นที่ทั้งในส่วนของบทบาทหน้าที่และความสำคัญในฐานะเป็นหน่วยทางศาสนา หน่วยทางสังคม และการเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นพลังที่เรียกว่า Soft Power (พลังทางสังคมแบบเชื่อมโยงประสาน) ทำให้เห็นปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงร่วมกันระหว่างวัดกับชุมชนสังคม รวมทั้งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ต่อความเป็นหน่วยของชุมชนเชื่อมโยงกับสังคม ซึ่งในการเขียนบทความนี้จะได้นำมาเล่าแบ่งปัน เป็นข้อมูล กรณีกิจาและมุมมองทางการศึกษาเพื่อความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในท่ามกลางของการบริหารวัดให้เป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนา และในเวลาเดียววัดไทยได้กลายเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างสำคัญด้วย

พัฒนาการของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทแบบไทยในสหรัฐอเมริกา

พัฒนาการของพระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกามีพัฒนาการจากคณะสงฆ์หลายสาขาทั้งเถรวาท มหายาน วัชรยาน โดยส่วนใหญ่เชื่อมโยงกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้าไปตั้งถิ่นฐานในสหรัฐอเมริกา ทั้งจีน ญี่ปุ่น เกาหลี ไทย ศรีลังกา ลาว กัมพูชา เวียดนาม พม่า เป็นต้น (Tanaka, 2001) โดยยึดโยงอยู่กับกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นกลุ่มที่นับถือพระพุทธศาสนาในประเทศก่อนมาเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อจำเพาะไปที่พระพุทธศาสนาเถรวาทจากประเทศไทย มีหลักฐานว่าคณะสงฆ์ไทยมีหลักฐานที่สืบค้นได้ เริ่มเมื่อประมาณ พ.ศ. 2501 โดยมีพระพิมลธรรม เป็นพระภิกษุไทยรูปแรกที่ได้รับนิมนต์ จาก ดร.แฟรงค์บุชแมน ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งและเป็นประธานของขบวนการส่งเสริมศีลธรรม (Moral Rearmament : M.R.A.) ซึ่งรู้จักกันดีในชื่อ เอ็ม.อาร์.เอ.เพื่อไปร่วมงานฉลองอายุครบ 80 ปีของ ดร.แฟรงค์ บุษแมน และฉลองครบรอบ 10 ปีของเอ็ม.อาร์.เอ. ที่มลรัฐมิชิแกนประเทศสหรัฐอเมริกาได้ประชุมสัมมนาทางด้านส่งเสริมศีลธรรมที่เกาะแม็กกินอร์ ซึ่งตั้งอยู่ในทะเลสาบมิชิแกน เมื่อเสร็จจากการเดินทางไปประชุมดังกล่าว

พระพิมลธรรมพร้อมคณะ ยังได้เดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในมลรัฐต่าง ๆ ของสหรัฐอเมริกา และกลุ่มประเทศต่าง ๆ ในยุโรปร่วมกับองค์การเอ็ม.อาร์.เอ.อีกด้วย เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2512 ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่พระพิมลธรรม ตำแหน่งเป็นสังฆมนตรีองค์การปกครองและสภานายกมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ท่านได้เดินทางไปรอบโลก เพื่อจัดงานพระศาสนา และกลับมากำหนดนโยบาย พร้อมเสนอแนะคณะสงฆ์ไทยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ทั้งยังได้จัดส่งพระสงฆ์ออกไปยังประเทศต่าง ๆ รวมทั้งสหรัฐอเมริกา เพื่อฉลองศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่ต้องการที่พึ่งทางจิตใจ สำหรับการก่อสร้างวัดไทยอย่างเป็นทางการขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2515 โดยได้ริเริ่มสร้างวัดไทยในนครลอสแอนเจลิส เป็นวัดแรก ซึ่งประมาณการว่ามีคนไทยกระจัดกระจายอยู่เฉพาะในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประมาณ 150,000 คน และในปี พ.ศ. 2517 ก็ได้ก่อสร้างวัดไทยในกรุงวอชิงตัน ดีซี และวัดไทยในมลรัฐอื่น ๆ เรื่อยมา จนกระทั่งปัจจุบันนี้ ปรากฏว่ามีวัดไทยในสหรัฐอเมริกาที่สังกัดสมัชชาสงฆ์ไทยฯ เกินกว่า 100 วัด ใน 24 รัฐ ดังปรากฏในปัจจุบัน โดยวัดต่าง ๆ เหล่านั้น ได้เผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในภาคปริยัติและปฏิบัติ และเผยแพร่วัฒนธรรมไทย เพื่อการปลูกฝังเยาวชนเชื้อชาติไทยให้ได้ศึกษาพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศถือได้ว่าเป็นความผลงานที่โดดเด่นของพระสงฆ์ไทย ที่ทำให้คนทั่วโลกให้การยอมรับในความรู้ความสามารถ มีความเชื่อมั่นในการเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเนื่องจากพระพุทธศาสนา ไม่ได้บังคับให้บุคคลต้องยอมจำนนในการนับถือ หรือการปฏิบัติ แต่หากเป็นการเชิญให้ทดลองปฏิบัติตามหลักการทางพระพุทธศาสนา เป็นการเปิดโอกาสให้ดำเนินชีวิตตามวิถีแห่งผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยตนเอง พระธรรมทูตจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการขับเคลื่อนกงล้อแห่งธรรมให้กระจายไปอยู่ทั่วทุกมุมโลก การที่จะปฏิบัติภารกิจอันสำคัญยิ่งนี้ให้เกิดผลสำเร็จได้นั้น ท่านจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงแนวคิดในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพระไตรปิฎกมีเป้าหมาย และวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ ในแต่ละสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่แตกต่างกัน

ภาษาในท้องถิ่นนั้นรวมถึงมีวิธีการในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พัฒนาการของวัดกับความเป็นมาไทยพุทธชินฮิลล์

ความเป็นมาวัดมาพร้อมกับคน มาพร้อมกับชาติพันธุ์ ในช่วงแรกวัดจึงถูกออกแบบให้เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมร่วมกัน ชุมชนชาวพุทธจากประเทศไทย และจากศรีลังกา ขับเคลื่อนออกมาเป็นวัด ศาสนสถานทางพระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกา

จากข้อมูลที่ค้นพบว่า วัดพุทธชินฮิลล์ เกิดขึ้นจากการริเริ่มของชุมชนชาวพุทธไทยในสหรัฐอเมริกา โดยมีพระธรรมทูตจากประเทศไทยเป็นพระอาจารย์สมบัติ ญาณวโร จากนั้นจึงได้ปรึกษาคณะกรรมการทุกฝ่ายมีมติเป็นเอกฉันท์ในการที่จะซื้อที่ดินสร้างวัดแห่งใหม่ จึงได้พร้อมใจกันหาสถานที่ได้พบสถานที่แห่งหนึ่งเป็นโบสถ์ร้าง ซึ่งมีเนื้อที่ 7.5 เอเคอร์ หรือประมาณ 18 ไร่ เหมาะที่จะสร้างให้เป็นวัดในพระพุทธศาสนา ในราคา 1,600,000 ดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ 48 ล้านบาท) จากนั้นได้ตกลงเมื่อวันที่ 18 เดือนเมษายน พ.ศ. 2539 ให้ผ่อนชำระเป็นเวลา 5 ปี ในปีแรกผ่อนชำระเดือนละ 24,000 ดอลลาร์สหรัฐ ในปีต่อมาเดือนละ 15,000 ดอลลาร์สหรัฐ แต่ด้วยข้อจำกัดในการระดมทุนทำให้ไม่สามารถผ่อนชำระได้ตามที่ตกลงไว้เป็นปัญหายืดเยื้อคาราคาซังจนมีการเปลี่ยนแปลงพระธรรมทูต คืออาจารย์ฐิติกร จากวัดศรีบุญเรือง กรุงเทพฯ และไปปฏิบัติศาสนกิจที่วัดไทยแอลเอ แคลิฟอร์เนียฯ ถูกส่งให้มาดูแลวัด จนกระทั่งมีการประสานสนับสนุนจากวัดพระธาตุดอยสุเทพเชียงใหม่ พร้อมกับการเปลี่ยนชื่อเป็นวัดพระธาตุดอยสุเทพ ฯ ประหนึ่งเป็นสาขาของวัดพระธาตุดอยสุเทพ ฯ เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2555 (2012) ดังนั้นวัดเมื่อมีพระธรรมทูตเป็นหลัก ยึดโยงอยู่กับชุมชน และมีความต่อเนื่องในการมีพระไปสลับหมุนเวียนเปลี่ยนไป จึงทำให้วัดพุทธชินฮิลล์เป็นหลักเป็นฐานจนกระทั่งปัจจุบัน ในปัจจุบันหากนับแบบประเทศไทยก็จะมี พระครูวิเทศกัลยาณธรรม (ฐิติกร กัลยาณธโม) ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส แต่หากมองการบริหารตามโครงสร้างตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ก็จะมีพระธรรมเสนาบดี เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยสุเทพ เป็นประธานบอร์ดบริหารของวัด มีพระเมธีธรรมอาจารย์ (ประสาร จันทสาโร) เป็นรองประธานบริหาร

และมีพระครูวิเทศกัลยาณธรรม เป็นกรรมการและเลขานุการ ตามโครงสร้างของกฎหมาย สหรัฐอเมริกา

บุคลิกภาพเป็นส่วนสำคัญต่อการบริหารพระธาตุอภัยภูเบศร

เมื่อจำเพาะไปที่บุคลิกทางการบริหารของเจ้าอาวาส พระครูวิเทศกัลยาณธรรม (ฐิตกร กัลยาณมโม) จากที่ได้พบ ทำกิจกรรมร่วมในช่วงเวลาสั้น ๆ ตามของวงรอบของการเดินทางในครั้งนั้น รวมทั้งเมื่อกลับมาประเทศไทยแล้วจะพบเจอท่านในอีกหลาย ๆ ครั้ง สิ่งหนึ่งที่คุณเขียนสังเกตบุคลิกส่วนตัวจะพบลักษณะเด่น ๆ หลายประการ ในตัวเจ้าอาวาสทั้งในความเป็นผู้นำ และความเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา (สมณสารูป/สมณสัญญา/สมณเพศ/สมณภาวะ) เท่าที่พบว่าภาพลักษณ์ที่ดูเด็ดขาด ตรงไปตรงมา (ยถาว่าที่ ตถาว่าที่) รวมไปถึง มีเป้าหมายชัดเจน (วิสัยทัศน์) ความที่มีบุคลิกภาพที่ชัดเจนในฐานะผู้บริหารพระธรรมวินัย (วินัยบริหาร) บริหารให้ศิษย์สาวกที่มงาน ได้สร้างที่มสร้างศาสนทายาท ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยหรือคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสะท้อนภาพลักษณ์ไทย ผ่านวิถีทางวัฒนธรรมและศาสนาได้เป็นอย่างดี ทำให้เกิดความเชื่อมโยง ทำให้เกิดความเข้าใจต่อวิถีทางศาสนาและความเป็นศาสนาได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจากการพูดคุยกับเจ้าสำนักด้วยท่านมีบุคลิกภาพที่ตรงไปตรงมา ทั้งความมั่นคงในศีลาจารวัตรในวิถีแบบนักบวชตามแบบศาสนา เช่น การไม่ฉันทื้อ ฉันทื้อสรีระตามโดยยึดแบบอย่างของหลวงปู่ดวงดี สุภโท (พระมงคลสุตาคม/อายุ 105 ปี/24 เมษายน พ.ศ. 2449-6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553) เจ้าอาวาสวัดท่าจำปี จ.เชียงใหม่ ผู้เป็นศิษย์ของครูบาศรีวิชัย อีกชั้นหนึ่งที่มีวัตรปฏิบัติเรื่องการมั่งสรีระด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีภาพลักษณ์ความโปร่งใสในการบริหารการเงิน การบริหารวัดผ่านระบบคณะกรรมการหรือบอร์ดตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ที่มีรูปแบบทางการเงินที่ชัดเจน ทำให้วัดมีความชัดเจนในทางการบริหารและจัดการ ดังนั้นบุคลิกของผู้นำจึงมีผลต่อการมีส่วนร่วมหรือการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสำคัญด้วย ดังที่มีคณะกรรมการวัดท่านหนึ่งในฐานะตัวแทนกล่าวขอบคุณต่อคณะผู้มาร่วมทอดกฐินในครั้งนั้น ได้กล่าวขอบคุณต่อคณะผู้ร่วมทอดกฐินในครั้งนั้น เป็นบทสรุปจากคำกล่าวนั้นว่า

ท่านเจ้าอาวาสเป็นตัวอย่างที่ทำให้ฉันเห็นว่าท่านมี 3D

D ที่ 1 Determination การกำหนดเป้าหมายว่าจะต้องสร้างวัดให้สำเร็จ [หมายถึงความเป็นผู้มีความมุ่งมั่น พุ่มเทและใส่ใจต่อการประพฤติปฏิบัติในการที่จะสร้างวัด]

D ที่ 2 Dedication ความทุ่มเททำงานอย่างไม่ย่อท้อ จะเห็นได้ว่าพระพุทธรูปที่วัดพระธาตุคุดยสุเทพ ทำงานหลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดินอาบวิตามิน ดี ทุกวันจนหัวตสยองไม่กล้าเข้าใกล้ [จากการที่ผู้เขียนสังเกต เจ้าอาวาสและทีมงานจะทำงานด้วยความทุ่มเทเรียกว่าใช้งานนำเป็นเครื่องหมายของการอยู่อาศัยในวัด]

D ที่ 3 Decoction การอุทิศตัวเสียสละทำงานเพื่อส่วนร่วม

ท่านเจ้าอาวาสปฏิบัติตนด้วย 3D ที่กล่าวมาตลอดทำให้เป็นแรงบันดาลใจ Impartation และเป็น Role Model แบบอย่างที่ทำให้ฉันต้องปฏิบัติตาม

ทั้งหมดเป็นบุคลิกภาพของท่านเจ้าอาวาส (1) มีความขยันเป็นกิจหลัก จากการสังเกตในวัยกว่า 70 กว่าปี ท่านยังทำงานในทุกแผนกงาน เป็นผู้บริหารวัดไทยในต่างประเทศในภาพของการสร้างภาพให้ดู หรือทำให้ดู เช่น การลงงานแต่เช้าตรู่ ทั้งที่คลุกคลีกับท่านจะเห็นท่านขยับตัวตลอดเวลาในการทำงาน เป็นภาพของการทำงานอยู่ตลอดเวลาเรียกว่าขยับตัวตลอดก็ได้ เองงานแลกการยอมรับ หรือให้งานเป็นเครื่องยืนยันต่อวัตรปฏิบัติไม่ใช้การพูดขยอหรืออวยตัวเอง เองงานมาเป็นกลไกทำให้เกิดการยอมรับศรัทธา ดังที่ศิษย์วัดพระธาตุสะท้อนคิดออกมาเป็นภาพลักษณ์และที่สำคัญด้วยความที่อาจไม่ค่อยพูด หรือให้อีกจากจากการพูดคุยกุญญาณ์หนึ่งที่ปรากฏ คือการมีบุคลิกภาพที่เปิดเผย และตรงไปตรงมาในวิธีคิด เป้าหมายเพื่อทำวัดให้เป็นวัด ทำวัดให้เป็นที่ยังสำคัญส่วนหนึ่งของชุมชน ทำให้เกิดภาพลักษณ์วัดไทยของคนไทยในต่างแดนได้ ดังนั้นวิธีการจึงเป็นเครื่องมือ เพื่อตอบโจทย์ในส่วนของเป้าหมาย คือไปให้ถึงเป้าหมายเป็นสำคัญด้วยเช่นกัน (2) ความอดทน ซึ่งนัยหนึ่งเป็นการฝึกปฏิบัติในส่วนของขันติบารมี หรือบารมีธรรมผ่านวิถีทางศาสนาของตัวเองด้วย ทำให้เกิดภาพลักษณ์ทางการบริหาร และการจัดการทำให้เกิดความเห็นที่ตรงไปตรงมาเป็นส่วนสำคัญ (3) การเสริมศักยภาพในงานเพื่อสนับสนุนการบริหาร การใช้พระตามความรู้ความสามารถ เช่น ใครถนัดอย่างไรก็ใช้งานอย่างนั้น เช่น งานบริหาร (พระครูปลัดสงวน วิสุทธิญาณ (2564) เลขานุการ บริหารการเงิน การประสานเจ้าหน้าที่บริหารงาน และการสื่อสารองค์กร เป็นต้น) การจัดการ (การลงหน้างานตามความถนัดเช่นพระมหาประทวน ธมมรภิโต (2564) เปรียญธรรมเก้าประโยคกับภาคพิธีการกฐินพระราชทาน) งานปฏิบัติการ (ช่างไม้ ช่างโยธา) หรือการส่งเสริมบุคลากรให้เรียนที่มหาวิทยาลัยทางด้านพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพทางภาษาและเป็นบุคลากรของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอนาคต เป็นต้น โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างมีเป้าหมาย เป็นการลงทุนเพื่อรองรับคนรองรับอนาคตในการพัฒนาพระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกาต่อไป

บทบาทของวัดต่ออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

ภาพสะท้อนจากการลงพื้นที่จริงและสังเกตแบบมีส่วนร่วม ทำให้เห็นว่าวัดไทย พระไทย คนไทย เป็นเอกลักษณ์ที่ผสมรวม ออกมาเป็นวัดพระธาตุดอยสุเทพ ชิโนฮิลล์ ที่สร้างเอกลักษณ์ทางศาสนา ภาษา วัฒนธรรม วิถี และการดำเนินชีวิต ดังที่ข้าพเจ้าเมื่อลงเครื่องและต้องผ่านด่านตรวจที่ตำรวจตรวจคนเข้าแดน (ตม.) เจ้าหน้าที่ถามว่าไปไหน เราก็ตอบว่าไปวัดที่ชิโนฮิลล์ คำตอบที่ทวนกลับเขากลับบอกว่าเคยไปที่วัดแห่งนี้ ทำให้เห็นว่าเอกลักษณ์ทางศาสนาที่ปรากฏในชุมชน ได้กลายเป็นภาพจำในชุมชนพื้นเมืองไปด้วย ทั้งวัดและพระสงฆ์เป็นภาพสะท้อนที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งประเด็นนี้คงไม่แตกต่างกับวัดต่าง ๆ ในต่างประเทศทั้งในสหรัฐอเมริกา ยุโรป หรือเอเชีย ที่เนื่องด้วยวัดไทยเป็นการออกแบบวัดเพื่อสนองต่อชุมชนคนไทยในประเทศนั้น ๆ แต่อีกนัยหนึ่งการประกอบสร้างต่อความเป็นชุมชน หรือความเป็นคนไทยยังคงเป็นภาพลักษณ์ที่เด่นชัดจนกระทั่งกลายเป็นส่วนสำคัญ หรือความจำเป็นอย่างสำคัญต่อการประกอบสร้างความเป็นไทย วัดพระธาตุดอยสุเทพ ก็มีภาพลักษณ์แบบนั้นด้วยเช่นกัน การบริหารจัดการจึงเป็นการบริหารวัดให้เป็นศาสนสถาน การบริหารชุมชนให้เป็นชุมชนทางวัฒนธรรม ที่ประกอบรวมเป็นคนไทย พูดภาษาไทย กินอาหารไทย หรือขายอาหารไทย รวมทั้งกิจกรรมอื่น ๆ ที่เนื่องด้วยวิถีทางศาสนาในประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้เห็นว่าคนไทยวัดไทยในชุมชนคนไทยเกิดขึ้นประกอบสร้างร่วมกัน ซึ่งปรากฏและพบเห็นด้วยตาเนื้อของผู้เขียนเมื่อคราวเดินทางไปสหรัฐอเมริกาในครั้งนี้

ภาพที่ 1 งานกฐินพระราชทานวัดพระธาตุดอยสุเทพ ยูเอสเอ (ภาพผู้เขียน 14 พฤศจิกายน 2564)

จากภาพที่ 1 เป็นกิจกรรมที่ผู้เขียนเข้าไปมีส่วนร่วมสังเกตการณ์แบบคนนอก และมีส่วนร่วมในแบบคนในที่มีส่วนร่วมในแบบคนในศาสนา ร่วมกับพื้นที่ คือวัดพระธาตุดอยสุเทพ สหรัฐอเมริกา ในงานกฐินพระราชทาน ซึ่งมีผู้ร่วมเดินทางเป็นพระเมธีธรรมาจารย์, (ประสาน จันทสโร) รศ.ดร. และพระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร. ในการสังเกตแบบมี

ส่วนร่วม จึงเป็นประหนึ่งเป็นการบันทึกถึงเหตุการณ์สำคัญและการเล่าเรื่องเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนไปข้างหน้า และบันทึกไว้ให้เป็นความทรงจำด้วยเช่นกัน

ถอดบทเรียนทางการบริหารที่วัดพุทธชินนาลัย

จากการพูดคุย สังเกต สัมภาษณ์พระครูวิเทศกัลยาณธรรม (ฐิติกร กल्याณธโม) ซึ่งมีตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส และพระภิกษุอื่น ๆ ในวัดอีกหลายท่าน รวมทั้งญาติธรรมที่อยู่เป็นอาสาวัดประหนึ่งเป็นการทวนสอบข้อมูล ซึ่งได้ข้อสรุปบางประการ ต่อความเป็นท่านในฐานะที่เป็นพระ เป็นนักบวชในพระพุทธศาสนาด้วยเช่นกัน ซึ่งสามารถสรุปในภาพรวมได้ คือ

1. ความอดทนต่อสภาพที่กดดันและบีบคั้น ทำให้ผ่านสถานการณ์ของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นและเผชิญหน้ากันได้ ทำให้สามารถตั้งวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนมาได้ จากคำบอกเล่าของท่านเจ้าอาวาส ได้เล่าว่าความขัดแย้งแต่เดิม ทั้งในส่วนของ การตั้งวัด การขัดแย้งกันในกลุ่มของพระธรรมทูตกันเอง การใช้กระบวนการทางกฎหมายในการฟ้องร้องเพื่อเรียกร้องสิทธิในการบริหารวัดกับกลุ่มพระธรรมทูตเดิม ทั้งพระไทย และศรีลังกา เพื่อช่วงชิงวัดและการนำและสิทธิ์ความเป็นเจ้าของวัดว่าอย่างนั้น ท่านเล่าให้ฟังเป็นภาษาพูดว่า “ขนาดเข้าห้องน้ำต้องถ่มมิดเดินถอยไว้ป้องกันตัว” แปลว่าขัดแย้งกันขนาดนั้น ดังนั้นความอดทนได้กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญในการบริหารวัด แต่ด้วยบุคลิกภาพที่มีความอดทนของเจ้าอาวาส ความมุ่งมั่นต่อผลที่จะเกิดขึ้นของเจ้าอาวาส ทำให้ผ่านเหตุการณ์ที่ยากลำบากนั้น จนกระทั่งทำให้วัดได้กลายเป็นส่วนสำคัญในการบริหารวัดและขับเคลื่อนกิจกรรมทางศาสนาด้วยเช่นกัน

2. ความมีวิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึง ถ้าผู้นำไม่มีวิสัยทัศน์ ในการที่จะพาวัดหรือนำพาศาสนสถานไปในทิศทางใด ก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งและกลายเป็นความขัดข้อง จนทำให้เกิดความเสียหาย แต่ด้วยวิสัยทัศน์และมองเห็นความสำคัญดังกล่าว ท่านจึงใช้เครือข่ายเป็นกลไกในการบริหารวัด การลงทุนมาศึกษาต่อในประเทศไทย เพื่อให้มีเครือข่าย และใช้เครือข่ายเป็นกลไกในการบริหารวัด จึงทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติในแบบของความเป็นศูนย์กลาง ในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา อาหารไทย วัฒนธรรมไทย และความเป็นคนไทย ทั้งการมีเครือข่ายเป็นมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การดึงเครือข่ายของวัดพระธาตุศุภชัย จ.เชียงใหม่ ไปเป็นเครือข่ายเชิงสนับสนุนในฐานะที่ท่านเป็นคนเชียงใหม่ จึงทำให้วัดมีความมั่นคงและเป็นหลักเป็นฐานมากขึ้นด้วยเช่นกัน

3. การมีเป้าหมายที่ชัดเจน ทำวัดให้เป็นวัด ทำพระศาสนาให้เป็นพระศาสนา การมีเจตนาที่มุ่งมั่น ทำให้ชัดในเป้าหมายและวิธีการ จึงเป็นความพยายามทำไปสู่เป้าหมายนั้น ดังเห็นได้จากการที่มีการจัดตั้งมูลนิธิของวัดในประเทศไทย มีการพยายามประสานเชื่อมกับกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ เช่น กิจกรรมจัดมอบรางวัลเสาโอศกผู้นำศีลธรรม ซึ่งจากคำบอกเล่าของท่านเจ้าอาวาสก็ได้มีส่วนต่อการเข้าไปสนับสนุนให้เกิดแนวทางปฏิบัติผ่านความเป็นเจ้าภาพ และเจ้าของรางวัล การประสานทำให้เกิดการบริหารขับเคลื่อนจัดซื้อที่ดินในนามของวัดจนกลายเป็นส่วนนำ ที่จะป็นฐานในการบริหารวัดและศาสนาให้เกิดขึ้น

4. ความทุ่มเทในงาน จากบุคลิกภาพของเจ้าสำนักทำให้เห็นประการหนึ่ง คือ ความทุ่มเท เสียสละ และความใส่ใจต่องาน แม้อายุจะเจ็ดสิบกว่าปีของเจ้าสำนักทำให้ภาพของความเอาจริง เอาจัง ความทุ่มเท ความเสียสละ ทำให้เกิดภาพลักษณ์ของความเอาจริง ภาพลักษณ์ความทุ่มเทได้กลายเป็นการเสริมพลังทางความเชื่อและการยอมรับ จนกลายเป็นการสนับสนุนวัดโดยตรงไปตรงมา จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ทำให้เกิดภาพลักษณ์และการยอมรับจนกลายเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญด้วยเช่นกัน

5. การผสมรวมบุคลากรต่างช่วงวัย หมายถึง ที่วัดจะมีคนสามช่วงวัยอันประกอบด้วยเจ้าอาวาส เจ็ดสิบปี หกสิบปี สี่สิบปี และยี่สิบปี ซึ่งหมายถึงความต่างของวัย มีผลเป็นการทำงานร่วมกันในแบบผสมผสาน ที่รวมกันเป็นพลังระหว่างช่วง ระหว่างรุ่นต่อรุ่น ทำให้เกิดการเรียนรู้ ถ่ายทอด และพัฒนางานร่วมกัน จนกลายเป็นวัดพระธาตุดอยสุเทพ ชิโนธิลล์ การพัฒนางานอย่างต่อเนื่องร่วมกัน จนกลายเป็นเอกลักษณ์และเสน่ห์ในงานของการอยู่ร่วมกัน ซึ่งเป็นไปตามหลักของการบริหาร ที่มีการสร้างบุคลากรทดแทน เพื่อสืบสายงานตามความถนัด และเปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้ในงานแก่กันและกันอย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน เป็นไทย ผ่านการประกอบสร้างด้วย

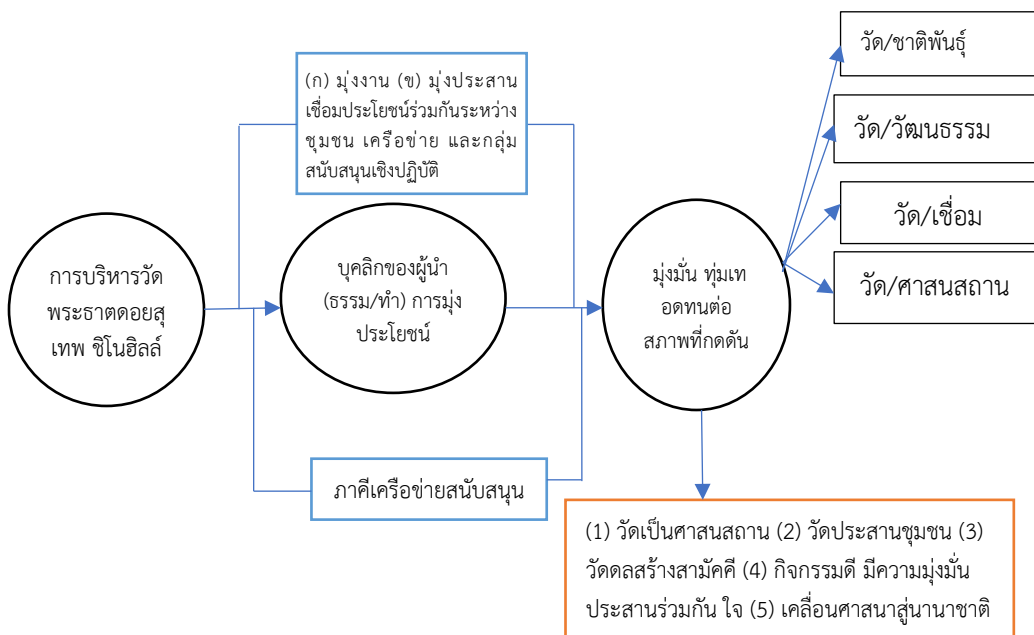
ดังนั้นจากภาพรวมของการบริหารวัดพระธาตุดอยสุเทพ จึงเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่ และผสมรวมอัตลักษณ์เชิงบุคคลในภาพของวิถีวัฒนธรรมทางศาสนา มีความเชื่อเป็นแก่นแกนในการบริหารทำให้เกิดความเชื่อและปฏิบัติตาม จนกระทั่งกลายเป็นเอกลักษณ์ของการบริหารโยมีความเชื่อทางศาสนาเป็นเครื่องมือหรือกลไกสำคัญให้เกิดขึ้น

ภาพที่ 2 แนวทางการบริหารวัดพระธาตุดอยสุเทพ (ภาพวัดพระธาตุดอยสุเทพฯ)

จากภาพที่ 2 ผังการบริหารงานของวัดที่มีคณะกรรมการแผนกต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยพระและโยม ทำหน้าที่ระหว่างกันและกัน แต่สิ่งที่เห็น คือทำให้เกิดการขับเคลื่อน เห็นการเชื่อมประสานเชิงเครือข่ายระหว่างกลุ่มปฏิบัติ กับกลุ่มเชื่อมประสานระหว่างกัน ทำให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างทำกับไม่ทำ หรือทำแล้วก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 3 ลักษณะการบริหารวัดพระธาตุดอยสุเทพ ชีโนฮิลล์ สหรัฐอเมริกา

จากแผนภาพที่ 3 สะท้อนบันทึก ถอดบทเรียนเชิงพื้นที่ของผู้เขียน ที่เห็นว่าวัดไทยในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเฉพาะส่วนวัดพระธาตุดอยสุเทพ มีความเป็นหน่วยทางศาสนา หรือ ภาพลักษณ์ของวัดในทางศาสนา นำองค์กรโดยพระสงฆ์ชาวพุทธ มีกิจกรรมที่เชื่อมประสานกับชุมชนชาวพุทธไทย และนานาชาติ และระหว่างวัดต่าง ๆ ในเครือข่ายวัดไทยในสหรัฐอเมริกา บุคลิกภาพของผู้นำ ก็มีส่วนอย่างสำคัญต่อการขับเคลื่อนวัดให้กลายเป็นส่วนสำคัญในการบริหารวัด และขับเคลื่อนกิจกรรมทางศาสนา ดังนั้นจากแผนภาพ และการถอดรหัสดังกล่าวจึงทำให้เห็นว่าวัดไทยในสหรัฐอเมริกา จึงเป็นวัดและศาสนาที่มีความเชื่อมและประสานชัดเจนขึ้นมาด้วยเช่นกัน

บทสรุป

ความสำคัญของวัด คือการเป็นหน่วยทางการบริหารและการศึกษาเกี่ยวกับวัดพระสงฆ์และพระพุทธรูปศาสนาในประเทศสหรัฐอเมริกาผลที่โดดเด่นของวัดไทยในสหรัฐอเมริกา คือ (1) ความเป็นหน่วยทางศาสนาในสหรัฐอเมริกา เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมทางศาสนาพุทธอีกแห่งหนึ่ง (2) เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมตามกรอบของความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทย และนานาชาติในนามศาสนา (3) การเชื่อมประสานระหว่างสมาชิกในชุมชนผ่านวิถีวัฒนธรรม เมื่อจำเพาะในส่วนของการบริหารจัดการ วัดพระธาตุดอยสุเทพ มีสถานะเป็น (1) วัดไทยในต่างประเทศที่มีความเกาะเกี่ยวอยู่กับประเทศไทย และสอดคล้องกับลักษณะศาสนสถานกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอื่น ๆ ในประเทศต่าง ๆ (2) บุคลิกภาพของเจ้าสำนักต่อการบริหาร ทั้งในส่วนของความทุ่มเท ความอดทน พุดน้อย ทำให้มาก มีผลต่อการรวมมวลชน และบริหารชุมชนชาวพุทธในสหรัฐอเมริกา (3) บุคลิกภาพของผู้นำต่อการเชื่อมประสาน โดยมีกลุ่มผลประโยชน์ หรือภาคเครือข่ายร่วมเป็นกลุ่มในการบริหารจัดการ (4) การที่ผู้บริหารอันหมายถึงเจ้าอาวาสมีเป้าหมายชัดเจน โดยการบริหารเป็นการหวังผลเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ใช้การทำงานเป็นภาพลักษณ์แทนตัวแทนการพูด ความมุ่งมั่นในงาน งานจึงได้รับการยอมรับ และถูกสนับสนุน (3) ลักษณะเฉพาะเชิงปฏิบัติที่มีรายละเอียดเสริมที่ต้องอาศัยการตัดสินใจ เพื่อการปฏิบัติ ได้มี

ทีมสนับสนุน หรือหน่วยช่วยกรองอย่างเป็นระบบ จากภาพรวมของการบริหารวัดพระธาตุ ดอยสุเทพ จึงมีความน่าสนใจผ่าน แนวทางหรือวิธีการที่ชัดเจนเหมาะสม จนกลายเป็น ความลงตัวต่อการบริหารและการจัดการดังปรากฏ ซึ่งเชื่อว่าจะสามารถนำไปเป็น แบบอย่างหรือประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ได้ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พระมหาคำคัล บรรณาธิการ. (2560). เหลียวหลังแลหน้า ภูมิธรรม ภูมิปัญญา งานพัฒนา พระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา หนังสืออนุสรณ์ฉลอง ครบ 35 ปี วัดมิ่งขวัญรัตนาราม เมืองแทมปา รัฐฟลอริดา สหรัฐอเมริกา ระหว่างวันที่ 2-4 เดือนมิถุนายน 2560. กรุงเทพฯ: นิติธรรมการพิมพ์.
- พระมหาสมาน ขาดวิริโย (ศศิสุวรรณพงศ์). (2563). การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของพระธรรมทูตในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศสหรัฐอเมริกา. วารสาร สังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(7), 112-125.
- พระมหาสุริยา วรเมธี. (2558). สำรวจการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยใน สหรัฐอเมริกา. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 1(1), 67-72.
- พระมหาสุเทพ สุขุฒโน (เหลาทอง) (2562). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระ ธรรมทูตสายต่างประเทศ. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6(3), 1363-1378.
- พระครูวิเทศกัลยาณธรรม. (2564, 10 พฤศจิกายน). วัดพระธาตุดอยสุเทพ [บทสัมภาษณ์].
- พระครูปลัดสงวน วิสุทธิญาโณ. (2564, 10 พฤศจิกายน). วัดพระธาตุดอยสุเทพ [บท สัมภาษณ์].
- พระมหาประทวน ธมฺมรชโชโต. (2564, 10 พฤศจิกายน). วัดพระธาตุดอยสุเทพ [บท สัมภาษณ์].
- สมยศ แสงสุวรรณ. (2004). เยือน 50 วัดไทยในอเมริกา 50 รัฐ. กรุงเทพฯ: บริษัท นิพล พิล์ม 2004 จำกัด.
- Tanaka, K. K. (January 2001). "American Buddhism's Racial Divide: Buddhists in the United States are split into two camps: Asian Americans and 'New Buddhists.' Can they be brought together?". Beliefnet.com. They were retrieved on 2010-04-20.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วยวงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ เช่น ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี (2562) เป็นต้น

2. การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถา พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่นมนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลูญในภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่ตีพิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่ตีพิมพ์ เช่น (พระมหาสุรนนท์ สุนนโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (.) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (จิตติวุฒิ หมั่นมีและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (.) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (.) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (.) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกัน ดังนี้

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าให้อ้าง).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจ สุกจินโธ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปิวิตร ว่องวิระ, *ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม*. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความในวารสาร

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่ (ฉบับที่).// เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ธิดา ภูมิ. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม.// (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์, วันที่/เดือน).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์.// เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// (ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระปลัดสมพงษ์ กวีวิโส (हरराधार). (2558). รูปแบบการบริหารจัดการวัดเพื่อเป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// (รายงานผลการวิจัย).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหาเกษรา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิก

คุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(9) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน).// ตำแหน่ง// [บทสัมภาษณ์].

พระปลัดระพิน พุทธิสารโร. (2559, 5 กุมภาพันธ์). อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย [บทสัมภาษณ์].

(10) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// สืบค้น วัน เดือน ปี.// จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2560). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2560, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2017). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2017, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>

(11) ราชกิจจานุเบกษา

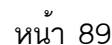
ชื่อเรื่อง.// (พ.ศ., วันที่ เดือนที่ประกาศ).// ราชกิจจานุเบกษา.// เล่ม ตอน.// หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

(12) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์, วัน เดือน).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์.// น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียวพระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.

ข้อบทรความ (ไทย) (18 pt)

ข้อบทรความ (อังกฤษ) (16 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (16 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (16 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (16 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนรวม (อังกฤษ) (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (16 pt)

E-mail:.....

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal dashed lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no other markings, text, or illustrations on the page.

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น การเมืองการปกครอง; รัฐบาล; ประชาธิปไตย

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทความภาษาไทย

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: government politics; government; democracy

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำการศึกษาครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย 2. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

องค์ความรู้จากการวิจัย (16 pt)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) นำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย อาทิเช่น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และหรือข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องให้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ
American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่อง
ต้องตรงกัน

ธิตูฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสารพุทธ
นวัตกรรมการจัดการ, 3(1), 25-31.

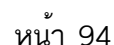
พระมหาสุทิตย์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์
ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม
1, อักษร ก, น. 12-16).

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.
13.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex:
Wiley.

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 300 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.....

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.....

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources.....

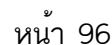
(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research.....

.....

.....

.....

.....

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

(1.6 pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design, Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection (quantitative and qualitative), Data analysis (quantitative and qualitative), Statistics used to analyzed the data.

(16 pt) results of the research answer all objectives.....

Figure 1: (Name of the figure, if any))

Source: mention the name of the source

Figure captions.....

Table 1 (Name of table, if any)

Table explanation.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Recommendations (18 pt)

(16 pt) Summarize all research findings in brief, concise and to the point with recommendations derived from the research work as to use the research results and recommendation for further research

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (16 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (16 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (16 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (16 pt)

E-mail:

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น การเมืองการปกครอง; รัฐบาล; ประชาธิปไตย

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

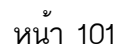
.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: government politics; government; democracy

(16 pt) เขียนทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆ
ในการเขียนบทความวิชาการ.....

[illegible]

(16 pt)

This image shows a full page of a handwriting practice worksheet. It features ten sets of horizontal dashed lines spaced evenly down the page, providing a guide for letter height and placement. The background is plain white, and there are no margins or additional markings.

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

.....

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องให้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ

American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่อง
ต้องตรงกัน

Sample of Original Academic Article Preparation

Name of Academic Article (English) (20 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (16 pt)

Affiliation of the main author (English) (16 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (16 pt)

E-mail:

Abstract (18 pt) (Not more than 300 words)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3 - 5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (16 pt) (Not more than 300 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

.....

.....

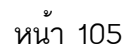
.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

(16 pt)

[illegible]

(16 pt)

A vertical sheet of white paper with horizontal dashed lines.

Figure 1: (Name of the figure, if any))

Source: mention the name of the source

Figure captions.....

Table 1 (Name of table, if any)

Table explanation.....

Conclusion (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.
